ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 10ης Φεβρουαρίου 2011 [1]

1. Τρεις συνδεόμενες επιχειρήσεις μετείχαν, μαζί με άλλες, σε συμφωνίες περί καθορισμού τιμών και κατανομής των αγορών καθώς και σε εναρμονισμένες πρακτικές στην αγορά χαλκοσωλήνων για βιομηχανική χρήση, κατά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ (νυν άρθρου 101 ΣΛΕΕ), με συνέπεια να τους επιβληθούν πρόστιμα από την Επιτροπή.

2. Κατά τον καθορισμό των προστίμων, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στις δικές της κατευθυντήριες γραμμές που έχουν συναφώς εφαρμογή, καθώς και διάφορες επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις.

3. Οι τρεις εν λόγω επιχειρήσεις προσέφυγαν εν συνεχεία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου [2] ζητώντας σημαντική μείωση των επιβληθέντων σε αυτές προστίμων προβάλλοντας λόγους αντλούμενους από πέντε συγκεκριμένες πλάνες στις οποίες υπέπεσε η Επιτροπή κατά τον καθορισμό των ποσών.

4. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε στο σύνολό της [3], με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις αυτές να ασκήσουν αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου προβάλλοντας πέντε λόγους, από τους οποίους οι πρώτοι τέσσερις αντιστοιχούν στους πρώτους τέσσερις λόγους ακυρώσεως που είχαν προβληθεί πρωτοδίκως. Ο πέμπτος όμως λόγος αναιρέσεως εγείρει το γενικότερο ζήτημα της εκτάσεως και του χαρακτήρα του ελέγχου που πραγματοποιεί το Γενικό Δικαστήριο όταν ασκεί πλήρη δικαιοδοσία σε σχέση με τις χρηματικές κυρώσεις.

Νομικό πλαίσιο

Ανθρώπινα και θεμελιώδη δικαιώματα

5. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Κατά τον χρόνο εκείνο, ήτοι πριν τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβόνας, το Γενικό Δικαστήριο ονομαζόταν «Πρωτοδικείο». Χάριν ευκολίας, και επειδή η αλλαγή είναι αμιγώς τυπική, θα χρησιμοποιήσω τον τωρινό όρο στο κείμενο των προτάσεών μου.

3 — Απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, T-127/04, KME Germany AG κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. II-1167, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση). Οι έτεροι μετέχοντες στη σύμπραξη, στους οποίους επιβλήθηκαν πρόστιμα με την ίδια απόφαση, επίσης προσέβαλαν την εν λόγω απόφαση, οι προσφυγές τους όμως απορρίφθηκαν επίσης την ίδια ημέρα (βλ. αποφάσεις της 6ης Μαΐου 2009, T-116/04, Wieland-Werke AG κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. II-1087, και T-122/04, Outokumpu Oyj και Luvata Oy κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. II-1135).

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. […]»

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. […]»

6. Το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, της ΕΣΔΑ θεσπίζει πρόσθετες εγγυήσεις για τα πρόσωπα που κατηγορούνται για αδίκημα, περιλαμβανομένου του τεκμηρίου αθωότητας και της δυνατότητας του κατηγορουμένου να διαθέτει διάφορα μέσα προς διασφάλιση της υπερασπίσεώς του.

8. Η επεξήγηση στο άρθρο 47 επισημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου βασίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ, υπό τον ακόλουθο όρο:

«Στο δίκαιο της Ένωσης, το δικαίωμα δίκαιης δίκης δεν ισχύει μόνο επί αμφισβητήσεων για δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως. Αποτελεί μία από τις συνέπειες του γεγονότος ότι η Ένωση είναι κοινότητα δικαίου, όπως το διαπίστωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση 194/83, [Les Verts] κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (απόφαση της 23ης Απριλίου 1986, Συλλογή 1986, σ. 1339). Ωστόσο, εκτός από το πεδίο εφαρμογής τους, οι εγγυήσεις που προσφέρει η ΕΣΔΑ εφαρμόζονται κατά παρεμφερή τρόπο στην Ένωση.»

7. Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)[4], υπό τον τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

9. Το άρθρο 49 του Χάρτη τιτλοφορείται «Αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας αξιοποίνων πράξεων και ποινών». Όσον αφορά τις ποινές, το άρθρο 49, παράγραφος 3, ορίζει ότι «η αυστηρότητα της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα». Σύμφωνα με την επεξήγηση, τούτο «περιλαμβάνει τη γενική αρχή της αναλογικότητας των αδικημάτων και των ποινών η οποία κατοχυρώνεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από τη νομολογία του Δικαστηρίου […]».

4 — Διακηρύχθηκε στη Νίκαια στις 7 Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ C 364, σ. 1) και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 29 Νοεμβρίου 2007, κατόπιν απαλοιφής των παραπομπών στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα (ΕΕ C 303, σ. 1)· η πλέον πρόσφατη —μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβόνας— κωδικοποιημένη έκδοση του Χάρτη δημοσιεύθηκε στην ΕΕ 2010, C 83, σ. 389.

10. Το άρθρο 51 του Χάρτη προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής του. Το εν λόγω άρθρο έχει ως εξής:

«Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους.» [5]

Οι διατάξεις των Συνθηκών

11. Το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν μικρής τροποποιήσεως, άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ) προβλέπει τα εξής:

«Είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,

[…]

γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,

[…]»

12. Το άρθρο 229 ΕΚ (νυν, κατόπιν μικρής τροποποιήσεως, άρθρο 261 ΣΛΕΕ) προβλέπει τα εξής:

«Οι κανονισμοί που εκδίδονται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και από το Συμβούλιο, βάσει της παρούσας συνθήκης, δύνανται να χορηγούν στο Δικαστήριο πλήρη δικαιοδοσία σχετικά με τις κυρώσεις που προβλέπουν.»

13. Γενικότερα, το άρθρο 230 ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 263 ΣΛΕΕ) χορηγεί στο Δικαστήριο αρμοδιότητα να ελέγχει τη νομιμότητα των νομοθετικών πράξεων των θεσμικών οργάνων, περιλαμβανομένης της Επιτροπής, «λόγω αναρμοδιότητας, παραβάσεως ουσιώδους τύπου, παραβάσεως των Συνθηκών ή οποιουδήποτε κανόνα δικαίου σχετικού με την εφαρμογή της ή λόγω καταχρήσεως εξουσίας».

5 — Ως είχε αρχικώς (το 2000). Το δεύτερο εδάφιο έχει πλέον ως εξής: «Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες.»

14. Κατά το άρθρο 225, παράγραφος 1, ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ), το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδικάζει σε πρώτο βαθμό τέτοιες υποθέσεις, οι δε αποφάσεις που εκδίδει επί των εν λόγω υποθέσεων υπόκεινται σε άσκηση αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, περιοριζόμενης σε νομικά ζητήματα.

Εφαρμοστέο δίκαιο του ανταγωνισμού

15. Το άρθρο 15 του κανονισμού 17 [6] του Συμβουλίου, που είχε εφαρμογή κατά τον κρίσιμο χρόνο, προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«2. Η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρις ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων [7], ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που [πραγματοποιήθηκε] κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [81, παράγραφος 1, ΕΚ/101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ], ή

[…]

Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της.

[…]

4. Οι αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται δυνάμει [της παραγράφου] 2 δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα.» [8]

16. Το άρθρο 17 του κανονισμού 17 προβλέπει τα εξής:

«Επί των προσφυγών που ασκούνται εναντίον των αποφάσεων της Επιτροπής, οι οποίες ορίζουν πρόστιμο ή χρηματική ποινή, το Δικαστήριο αποφαίνεται κατά πλήρη δικαιοδοσία κατά το άρθρο [229 ΕΚ/261 ΣΛΕΕ]· δύναται να άρει, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο ή τη χρηματική ποινή που επεβλήθη.» [9]

6 — Της 6ης Φεβρουαρίου 1962, Πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25). Από 1ης Μαΐου 2004, ο κανονισμός 17 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), ο οποίος μετέθεσε μεγάλο τμήμα της ευθύνης για την εφαρμογή δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης στα δικαστήρια και στις αρχές των κρατών μελών.

7 — Η λογιστική μονάδα ήταν ο προάγγελος του ευρώ.

8 — Διατάξεις του ίδιου ουσιαστικού περιεχομένου περιλαμβάνονται τώρα στο άρθρο 23, παράγραφοι 2, 3 και 5, του κανονισμού 1/2003.

9 — Διάταξη του ίδιου ουσιαστικού περιεχομένου περιλαμβάνεται τώρα στο άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003.

17. Κατά τον κρίσιμο χρόνο, είχαν επίσης εφαρμογή οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής του 1998 για τον υπολογισμό των προστίμων (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) [10]. Το προοίμιο των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών όριζε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Σκοπός των αρχών που διέπουν τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές είναι να καταστεί δυνατή η διασφάλιση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας των αποφάσεων της Επιτροπής, τόσο έναντι των επιχειρήσεων όσο και έναντι του Δικαστηρίου, και παράλληλα να κατοχυρωθεί η διακριτική ευχέρεια που ο νομοθέτης έχει παραχωρήσει στην Επιτροπή για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, με ανώτατο όριο το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Η άσκηση της διακριτικής αυτής ευχέρειας θα πρέπει, ωστόσο, να εντάσσεται σε μια συνεκτική και απαλλαγμένη από αυθαίρετες διακρίσεις πολιτική, η οποία να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στους στόχους της καταστολής των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού.

Η νέα μέθοδος, η οποία θα εφαρμόζεται για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, θα πρέπει στο εξής να ακολουθεί το ακόλουθο σύστημα, το οποίο στηρίζεται στον προσδιορισμό ενός βασικού ποσού επί του οποίου εφαρμόζονται προσαυξήσεις, εάν συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις, και μειώσεις, εάν συντρέχουν ελαφρυντικές [11] περιστάσεις.»

18. Κατά το σημείο 1 των κατευθυντηρίων γραμμών, το βασικό ποσό του προστίμου προσδιορίζεται αναλόγως της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως, που είναι τα μόνα κριτήρια που θέτει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

19. Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, το τέταρτο εδάφιο του σημείου 1 Α των κατευθυντηρίων γραμμών προβλέπει ότι «πρέπει να ληφθεί υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παράβασης, ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί, καθώς και η έκταση της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς». Διακρίνονταν τρεις κατηγορίες, ήτοι οι ελαφρές παραβάσεις, οι σοβαρές παραβάσεις και οι πολύ σοβαρές παραβάσεις, με τις τελευταίες να περιλαμβάνουν «οριζόντιους περιορισμούς, π.χ. συνασπισμούς επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών ή τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων» επισύροντας πρόστιμα «προβλεπόμενου ποσού» άνω των 20 εκατομμυρίων ευρώ. Ήταν επίσης δυνατόν να υπάρξει «διαφοροποίηση της μεταχείρισης που είναι σκόπιμο να επιφυλαχθεί στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ανάλογα με τον χαρακτήρα των παραβάσεων που αυτές έχουν διαπράξει» και αναγκαίο «να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική

10 — Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3). Οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 αντικαταστάθηκαν, από 1ης Σεπτεμβρίου 2006, από τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, σημείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2). Οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 υιοθετούν αρκετά διαφορετική προσέγγιση, ορίζοντας, κατ' ουσίαν, ένα βασικό ποσό υπολογιζόμενο γενικώς στο 30 % της ετήσιας αξίας των πωλήσεων με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση (προσαρμοζόμενο, εφόσον παρίσταται ανάγκη, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών περιστάσεων) το οποίο πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των ετών συμμετοχής και προσαρμόζεται περαιτέρω υπό το πρίσμα των επιβαρυντικών περιστάσεων, των ελαφρυντικών περιστάσεων και του σκοπούμενου αποτρεπτικού αποτελέσματος, με το τελικό ποσό να μην υπερβαίνει το νόμιμο ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών και υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των κανόνων επιείκειας (βλ. σημείο 22 και υποσημείωση 13 κατωτέρω), που παρέχουν κατ' εξαίρεση τη δυνατότητα μειώσεως προστίμου το οποίο διαφορετικά θα μπορούσε να αποβεί μοιραίο για την επιχείρηση.

11 — Η υποσημείωση αυτή δεν αφορά την ελληνική έκδοση των παρουσών προτάσεων.

δυνατότητα του αυτουργού της παράβασης να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές. Επίσης, το ύψος του προστίμου που επιβάλλεται κάθε φορά [έπρεπε] να είναι τέτοιο, ώστε να έχει την ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα.».

20. Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, κατά το σημείο 1 Β των κατευθυντηρίων γραμμών, γινόταν διάκριση μεταξύ: των παραβάσεων σύντομης διάρκειας (κατά κανόνα, βραχύτερης του ενός έτους), όπου δεν εφαρμοζόταν καμία προσαύξηση επί του ποσού του προστίμου που είχε καθορισθεί με βάση τη σοβαρότητα της παράβασης, των παραβάσεων μέσης διάρκειας (κατά κανόνα, από ένα έως πέντε έτη), όπου η προσαύξηση μπορούσε να φθάσει έως το 50 % του ποσού αυτού, και των παραβάσεων μεγάλης διάρκειας (κατά κανόνα, μεγαλύτερης των πέντε ετών), όπου η εφαρμοζόμενη για κάθε έτος προσαύξηση μπορούσε να ισούται με το 10 % του ποσού [12]. Το άθροισμα των δύο ποσών, ήτοι του ποσού που καθοριζόταν βάσει της σοβαρότητας και του ποσού που καθοριζόταν βάσει της διάρκειας, αποτελούσε το βασικό ποσό του επιβαλλόμενου προστίμου.

21. Το σημείο 2 όριζε ότι το βασικό ποσό προσαυξάνεται εάν συντρέχουν ειδικές επιβαρυντικές περιστάσεις όπως, μεταξύ άλλων, όταν η εμπλεκόμενη επιχείρηση ή οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έχει ή έχουν διαπράξει κατά το παρελθόν παρόμοιες παραβάσεις.

22. Το σημείο 3 προέβλεπε ότι το βασικό ποσό ελαττώνεται εάν συντρέχουν ειδικές ελαφρυντικές περιστάσεις όπως είναι, μεταξύ άλλων: μη ουσιαστική εφαρμογή των παράνομων συμφωνιών ή πρακτικών (δεύτερη περίπτωση)· παύση των παραβάσεων ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής (π.χ. διενέργεια επιτοπίων ελέγχων) (τρίτη περίπτωση), και ουσιαστική συνεργασία της επιχείρησης στο πλαίσιο της διαδικασίας, πέραν του πεδίου εφαρμογής της «ανακοινώσεως για τη συνεργασία» της Επιτροπής (έκτη περίπτωση) [13].

23. Η ανακοίνωση για τη συνεργασία καθόριζε τους όρους υπό τους οποίους οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την Επιτροπή στα πλαίσια της έρευνας που διεξάγει για μια σύμπραξη θα μπορούν να τύχουν απαλλαγής από τα πρόστιμα που θα έπρεπε να τους επιβληθούν διαφορετικά ή μείωσης του ποσού τους.

24. Το σημείο 4 του τμήματος Α της ανακοινώσεως για τη συνεργασία είχε ως εξής: «Η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι προς το συμφέρον της Κοινότητας να αντιμετωπίσει ευνοϊκά τις επιχειρήσεις που συνεργάζονται με αυτήν υπό τους όρους που διατυπώθηκαν ανωτέρω. Το όφελος που προκύπτει για τους καταναλωτές και τους πολίτες από την αποκάλυψη και απαγόρευση των πρακτικών αυτών είναι

12 — Όπως θα καταστεί προφανές στο πλαίσιο εξετάσεως του τρίτου και του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί ότι η έκφραση αυτή εννοεί προσαύξηση του συνόλου του ποσού κατά (≤10 x n)%, όπου το n ισούται με τον αριθμό των ετών διάρκειας της παραβάσεως (ας σημειωθεί δε ότι, εξ όσων γνωρίζω, η προτεινόμενη αυτή ερμηνεία ουδέποτε έχει αμφισβητηθεί). Βλ. επίσης σκέψη 19 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, στο σημείο 26 κατωτέρω, καθώς και υποσημείωση 16 κατωτέρω.

13 — Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 1996, C 207, σ. 4), που είχε εφαρμογή κατά τον κρίσιμο χρόνο. Στις 14 Φεβρουαρίου 2002, η ανακοίνωση αυτή αντικαταστάθηκε από την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2002, C 45, σ. 3), η οποία επίσης αντικαταστάθηκε το 2006 από την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2006, C 298, σ. 17).

σημαντικότερο από το συμφέρον της επιβολής χρηματικών ποινών στις επιχειρήσεις οι οποίες, συνεργαζόμενες με την Επιτροπή, της επιτρέπουν να εντοπίσει μια σύμπραξη και να επιβάλλει κυρώσεις, ή που τη βοηθούν στο έργο αυτό». Τα τμήματα Β, Γ και Δ προσδιορίζουν λεπτομερώς το είδος της συμπεριφοράς που θα καταστήσει δυνατό σε επιχείρηση που έχει εμπλακεί σε αντίθετες προς τον ανταγωνισμό δραστηριότητες να τύχει, παρά ταύτα, επιεικούς μεταχειρίσεως. Τα σημεία αυτά προέβλεπαν τα ακόλουθα:

«Β. ΜΗ ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ Η ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΟΥ

Η επιχείρηση η οποία:

α) γνωστοποιεί στην Επιτροπή τη μυστική σύμπραξη πριν προβεί η Επιτροπή σε έλεγχο, μετά από απόφαση, στις επιχειρήσεις που μετέχουν στη σύμπραξη, και χωρίς να διαθέτει ήδη επαρκείς πληροφορίες για να αποδείξει την ύπαρξη της καταγγελλόμενης σύμπραξης,

β) είναι η πρώτη που προσκομίζει στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της ύπαρξης της σύμπραξης,

γ) διακόπτει τη συμμετοχή της στην αθέμιτη δραστηριότητα το αργότερο τη στιγμή κατά την οποία γνωστοποιεί τη σύμπραξη,

δ) παρέχει στην Επιτροπή όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, καθώς και τα αποδεικτικά στοιχεία που διαθέτει σχετικά με τη σύμπραξη και διατηρεί συνεχή και πλήρη συνεργασία καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας,

ε) δεν έχει υποχρεώσει άλλη επιχείρηση να συμμετάσχει στη σύμπραξη ούτε ανέλαβε τη σχετική πρωτοβουλία ή διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο ως προς την παράνομη αυτή δραστηριότητα,

επωφελείται από μείωση κατά τουλάχιστον 75 % του προστίμου που θα της επιβαλλόταν αν δεν συνεργαζόταν, η οποία μπορεί να φθάσει και μέχρι μη επιβολή του συνόλου του προστίμου.

Γ. ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ

Η επιχείρηση η οποία πληροί τις προϋποθέσεις που εκτίθενται στο τμήμα Β, στοιχεία β΄ έως ε΄, και γνωστοποιεί τη μυστική σύμπραξη αφού έχει προβεί η Επιτροπή σε έλεγχο, μετά από απόφαση, στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη σύμπραξη, χωρίς ο έλεγχος αυτός να έχει αποδώσει επαρκή βάση η οποία να δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας για την έκδοση απόφασης, επωφελείται από μείωση κατά 50 έως 75 % του ύψους του προστίμου.

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ

1. Εφόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα τμήματα Β ή Γ, τυγχάνει μείωσης κατά 10 έως 50 % του ύψους του προστίμου που θα της είχε επιβληθεί εάν δεν είχε συνεργαστεί.

2. Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

— πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης,

— μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της.»

Επιβολή και καθορισμός των προστίμων στην υπό κρίση υπόθεση

25. Στις 16 Δεκεμβρίου 2003, κατόπιν διαφόρων ερευνών, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση [14] με την οποία διαπίστωνε ότι έξι επιχειρήσεις —η Wieland Werke AG (στο εξής: Wieland), η Outokumpu Oyj και Outokumpu Copper Products OY (στο εξής, από κοινού: Outokumpu), η KM Europa Metal AG (στο εξής: KME Germany), η Europa Metalli SpA (στο εξής: KME Italy) και η Tréfimétaux SA (στο εξής: KME France)— παρέβησαν τις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και —από 1ης Ιανουαρίου 1994— το άρθρο 53, παράγραφος 1, της συμφωνίας ΕΟΧ καθόσον μετείχαν, από τις 3 Μαΐου 1988 μέχρι τις 22 Μαρτίου 2001, σε πλέγμα συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών συνιστάμενων σε καθορισμό τιμών και κατανομή των αγορών στον τομέα των σωλήνων για βιομηχανική χρήση. Η KME Germany, η KME France και η KME Italy (οι οποίες, από το 1995, ανήκουν στον όμιλο KME Group, στο εξής, από κοινού: KME) άσκησαν προσφυγή πρωτοδίκως και είναι οι αναιρεσείουσες στην υπό κρίση υπόθεση.

26. Στην KME επιβλήθηκαν πρόστιμα ανερχόμενα σε συνολικό ποσό ύψους 39,81 εκατομμυρίων ευρώ [15]. Η διαδικασία κατά την οποία η Επιτροπή καθόρισε τα εν λόγω ποσά

14 — C (2003) 4820 τελικό (υπόθεση COMP/E-1/38.240 — Σωλήνες για βιομηχανική χρήση) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση ή επίδικη απόφαση). Σύνοψη της αποφάσεως αυτής δημοσιεύτηκε στην ΕΕ 2004, L 125, σ. 50.

15 — Που περιλαμβάνουν πρόστιμο 10,41 εκατομμυρίων ευρώ στην KME Germany, 10,41 εκατομμυρίων ευρώ στις KME France και KME Italy αλληλεγγύως, αμφότερα δε τα ποσά αφορούν την περίοδο από 3 Μαΐου 1988 έως 19 Ιουνίου 1995, και πρόστιμο 18,99 εκατομμυρίων ευρώ και στις τρεις εταιρίες αλληλεγγύως, όσον αφορά την περίοδο από 20 Ιουνίου 1995 έως 22 Μαρτίου 2001.

εκτίθεται συνοπτικώς με τις σκέψεις 11 έως 22 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως ως ακολούθως:

«11 Όσον αφορά, πρώτον, τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θεώρησε ότι η παράβαση, που συνίσταται ουσιαστικά στον καθορισμό των τιμών και στην κατανομή των αγορών, είναι, εκ φύσεως, πολύ σοβαρή (αιτιολογική σκέψη 294 της προσβαλλόμενης απόφασης).

12 Για να προσδιορίσει τη σοβαρότητα της παράβασης, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη το γεγονός ότι τα αποτελέσματα της σύμπραξης είχαν εξαπλωθεί στο σύνολο του εδάφους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) (αιτιολογική σκέψη 316 της προσβαλλόμενης απόφασης). Επιπλέον, η Επιτροπή εξέτασε τις πραγματικές συνέπειες της παράβασης και διαπίστωσε ότι η σύμπραξη "παρήγαγε, εν γένει, αποτελέσματα στην αγορά" (αιτιολογική σκέψη 314 της προσβαλλόμενης απόφασης).

13 Για να καταλήξει στην τελευταία αυτή διαπίστωση, η Επιτροπή στηρίχτηκε, μεταξύ άλλων, στα ακόλουθα στοιχεία. Πρώτον, έλαβε υπόψη την εφαρμογή της σύμπραξης κάνοντας αναφορά στο γεγονός ότι οι μετέχοντες σ' αυτήν αντάλλαξαν πληροφορίες σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων και τα επίπεδα των τιμών (αιτιολογική σκέψη 300 της προσβαλλόμενης απόφασης). Δεύτερον, τα στοιχεία του φακέλου καταδεικνύουν ότι οι τιμές είχαν μειωθεί κατά τις περιόδους χαλαρής τήρησης της συμφωνίας περί συμπράξεως ενώ είχαν αυξηθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια άλλων περιόδων (αιτιολογική σκέψη 310 της προσβαλλόμενης απόφασης). Τρίτον, η Επιτροπή έκανε αναφορά στο τμήμα της αγοράς του 75 έως 85 % που κατείχαν συλλογικά τα μέλη της σύμπραξης (αιτιολογική σκέψη 310 της προσβαλλόμενης απόφασης). Τέταρτον, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα τμήματα της αγοράς που κατείχαν αντιστοίχως τα μέλη της σύμπραξης είχαν παραμείνει σχετικά σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως, έστω και αν ενίοτε άλλαζαν οι πελάτες των μετεχόντων στη σύμπραξη αυτή (αιτιολογική σκέψη 312 της προσβαλλόμενης απόφασης).

14 Τέλος, πάντα στο πλαίσιο του προσδιορισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η αγορά των χαλκοσωλήνων για βιομηχανική χρήση αποτελεί σημαντικό τομέα, η αξία του οποίου αποτιμάται στα 288 εκατομμύρια ευρώ εντός του ΕΟΧ (αιτιολογική σκέψη 318 της προσβαλλόμενης απόφασης).

15 Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, η Επιτροπή κατέληξε ότι η επίμαχη παράβαση πρέπει να θεωρηθεί πολύ σοβαρή (αιτιολογική σκέψη 320 της προσβαλλόμενης απόφασης).

16 Δεύτερον, η Επιτροπή προέβη σε διαφοροποιημένη αντιμετώπιση των

επιχειρήσεων προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα κάθε μίας να προκαλέσει σημαντική ζημία στον ανταγωνισμό. Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των τμημάτων της αγοράς που κατέχει στην αγορά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση εντός του ΕΟΧ, αφενός, ο όμιλος KME, όμιλος με ηγετική θέση στην αγορά εντός του ΕΟΧ με [εμπιστευτικό] % της αγοράς και, αφετέρου, η Outokumpu και η Wieland, με [εμπιστευτικό] % και 13,4 % της αγοράς αντιστοίχως. Λαμβανομένης υπόψη της διαφοράς αυτής, το αρχικό ποσό του επιβληθέντος στην Outokumpu και στη Wieland προστίμου ορίστηκε στο 33 % του ποσού που επιβλήθηκε στον όμιλο KME, ήτοι 11,55 εκατομμύρια ευρώ για την Outokumpu και τη Wieland και 35 εκατομμύρια ευρώ για τον όμιλο KME (αιτιολογικές σκέψεις 327 και 328 της προσβαλλόμενης απόφασης).

17 Δεδομένου ότι ο όμιλος KME συστάθηκε το 1995, η Επιτροπή χώρισε το αρχικό ποσό του επιβληθέντος στον όμιλο προστίμου, ήτοι 35 εκατομμύρια ευρώ, σε δύο μέρη[: το] πρώτο μέρος αντιστοιχεί στην περίοδο από το 1988 μέχρι το 1995 (διακρίνοντας την KME Germany από τις KME France και KME Italy) και το δεύτερο στην περίοδο από το 1995 μέχρι το 2001 (θεωρώντας ότι και οι τρεις εταιρίες συνιστούν έναν όμιλο). Επομένως, το εν λόγω αρχικό ποσό κατανεμήθηκε ως εξής: 8,75 εκατομμύρια ευρώ για την KME Germany (1988 μέχρι 1995)· 8,75 εκατομμύρια ευρώ για την KME France και την KME Italy αλληλεγγύως (1988 μέχρι 1995) και 17,50 εκατομμύρια ευρώ για τον όμιλο KME, ήτοι για τις KME Germany, KME France και KME Italy αλληλεγγύως (1995 μέχρι 2001) (αιτιολογική σκέψη 329 της προσβαλλόμενης απόφασης).

18 Τρίτον, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η αναγκαιότητα καθορισμού του προστίμου σε ύψος που να εξασφαλίζει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή αύξησε το αρχικό ποσό του επιβληθέντος στην Outokumpu προστίμου κατά 50 %, ανεβάζοντάς το έτσι στα 17,33 εκατομμύρια ευρώ, εκτιμώντας ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών της εταιρίας αυτής, που υπερβαίνει τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ, υποδεικνύει ότι το μέγεθος και η οικονομική της ισχύς επιτρέπουν την προσαύξηση αυτή (αιτιολογική σκέψη 334 της προσβαλλόμενης απόφασης).

19 Τέταρτον, η Επιτροπή χαρακτήρισε ως "μακρά" τη διάρκεια της παράβασης, που διαπράχθηκε από τις 3 Μαΐου 1988 μέχρι τις 22 Μαρτίου 2001. Επομένως, η Επιτροπή έκρινε ότι ήταν ενδεδειγμένη η προσαύξηση του επιβληθέντος στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις προστίμου κατά 10 % ανά έτος συμμετοχής στη σύμπραξη. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αύξησε κατά 55 % το αρχικό ποσό του επιβληθέντος στον όμιλο KME προστίμου για την περίοδο από το 1995 μέχρι το 2001, και κατά 70 % το αρχικό ποσό των προστίμων που επιβλήθηκαν στην KME Germany, αφενός, καθώς και στις KME Italy και KME France, αφετέρου, για την περίοδο από το 1988 μέχρι το 1995. Συνεπώς, το βασικό ποσό των προστίμων

καθορίστηκε στα 56,88 εκατομμύρια ευρώ για το σύνολο του ομίλου KME (αιτιολογικές σκέψεις 338, 342 και 347 της προσβαλλόμενης απόφασης).[16].

20 Πέμπτον, βάσει των επιβαρυντικών περιστάσεων, το βασικό ποσό του επιβληθέντος στην Outokumpu προστίμου αυξήθηκε κατά 50%, διότι η εταιρία αυτή υπέπεσε σε υποτροπή, δεδομένου ότι υπήρξε αποδέκτρια της απόφασης 90/417/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 18ης Ιουλίου 1990, σχετικά με τη διαδικασία του άρθρου 65 [ΕΚΑΧ] που αφορά συμφωνία και εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ Ευρωπαίων παραγωγών πλατέων προϊόντων ψυχρής ελάσεως ανοξείδωτου χάλυβα (ΕΕ L 220, σ. 28) (αιτιολογική σκέψη 354 της προσβαλλόμενης απόφασης).

21 Έκτον, δυνάμει των ελαφρυντικών περιστάσεων, η Επιτροπή επισήμανε ότι, χωρίς τη συνεργασία της Outokumpu, το θεσμικό όργανο αυτό δεν θα μπορούσε να αποδείξει την ύπαρξη παραβατικής συμπεριφοράς παρά μόνο για περίοδο τεσσάρων ετών και, κατά συνέπεια, μείωσε το βασικό ποσό του προστίμου της των 22,22 εκατομμυρίων ευρώ, ώστε το βασικό ποσό να αντιστοιχεί στο πρόστιμο που θα της είχε επιβληθεί για μια τέτοια περίοδο (αιτιολογική σκέψη 386 της προσβαλλόμενης απόφασης).

22 Έβδομον και τελευταίο, η Επιτροπή, δυνάμει του τίτλου Δ της ανακοίνωσης του 1996 για τη συνεργασία, μείωσε το ποσό των προστίμων κατά 50% για την Outokumpu, 20% για τη Wieland και 30% για τον όμιλο KME (αιτιολογικές σκέψεις 402, 408 και 423 της προσβαλλόμενης απόφασης).»

Σύνοψη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

27. Το δικόγραφο της προσφυγής της KME είχε τον τίτλο «Προσφυγή δυνάμει των άρθρων 255 και 230 ΕΚ». Με την εν λόγω προσφυγή, η KME ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο:

— να μειώσει σημαντικά το ποσό του προστίμου,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της προσφεύγουσας και στα έξοδα στα οποία αυτή υποβλήθηκε για την παροχή τραπεζικής εγγύησης αντί καταβολής του προστίμου, εν αναμονή της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, και

16 — Μολονότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν το επισημαίνει, η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής προσαύξησε το αρχικό ποσό του προστίμου κατά 125% τόσο για την Outokumpu όσο και για τη Wieland, αντιστοίχως από 17,33 εκατομμύρια ευρώ σε 38,98 εκατομμύρια ευρώ και από 11,55 εκατομμύρια ευρώ σε 25,99 εκατομμύρια ευρώ (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 328, 334 και 347 της προσβαλλόμενης απόφασης).

— να λάβει κάθε άλλο κατά την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου κατάλληλο μέτρο.

28. Προς στήριξη των αιτημάτων αυτών, η ΚΜΕ προέβαλε πέντε λόγους ακυρώσεως, εκ των οποίων όλοι αφορούσαν τον καθορισμό του ύψους του επιβληθέντος σ' αυτές προστίμου: α) μη δέουσα συνεκτίμηση του αντικτύπου της σύμπραξης κατά τον υπολογισμό του αρχικού ποσού του προστίμου, β) μη δέουσα αξιολόγηση του μεγέθους της επηρεασθείσας αγοράς, γ) εσφαλμένη αύξηση του προστίμου λόγω της διάρκειας της παράβασης, δ) παράλειψη να ληφθούν υπόψη ελαφρυντικές περιστάσεις και ε) εσφαλμένη εφαρμογή της ανακοίνωσης του 1996 για τη συνεργασία. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε και τους πέντε λόγους ακυρώσεως και, κατά συνέπεια, την αίτηση ακυρώσεως στο σύνολό της.

29. Ως προς τον πρώτο λόγο ακυρώσεως (μη δέουσα συνεκτίμηση του αντικτύπου της σύμπραξης), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δικαιούται να προβαίνει σε διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρήσεων βάσει των μεριδίων που καθεμία από αυτές κατέχει στην οικεία αγορά, ότι οι συμπράξεις, ιδιαιτέρως αυτές που αφορούν τον καθορισμό τιμών και την κατανομή αγορών, είναι, λόγω της ίδιας τους της φύσης, τόσο σοβαρές ώστε να είναι ορθό να συνεπάγονται την επιβολή των αυστηρότερων προστίμων, και ότι, «επιπροσθέτως, […] η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της οικείας αγοράς».

30. Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, η ΚΜΕ προέβαλε ότι η Επιτροπή αξιολόγησε εσφαλμένως το μέγεθος της αγοράς κατασκευής χαλκοσωλήνων στηριζόμενη σε κύκλο εργασιών που περιλαμβάνει το κόστος της πρώτης ύλης (ήτοι, του χαλκού), δεδομένου ότι το κόστος αυτό καθορίζεται, και ορισμένες φορές βαρύνει ευθέως, τον αγοραστή· η ορθή εκτίμηση μπορεί να βασίζεται μόνο στην αξία που προστίθεται από τον κατασκευαστή. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι κανένας βάσιμος λόγος δεν επιβάλλει ο υπολογισμός του κύκλου εργασιών μιας αγοράς να πραγματοποιείται αφού εξαιρεθούν από αυτόν ορισμένες δαπάνες παραγωγής και ότι ο κύκλος εργασιών θεωρείται, τόσο από τον νομοθέτη όσο και από την Επιτροπή και το Δικαστήριο, ως κατάλληλο κριτήριο για την εκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος των επιχειρήσεων.

31. Όσον αφορά τον τρίτο λόγο ακυρώσεως (εσφαλμένη αύξηση του προστίμου —10 % ανά έτος— λόγω της διάρκειας της παράβασης), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή, χωρίς να περιέλθει σε σύγχυση όσον αφορά την εκτίμηση μεταξύ της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως, άσκησε τη διακριτική ευχέρεια που της απονέμεται εντός των ορίων των κανόνων που η ίδια θέσπισε με τις κατευθυντήριες γραμμές και ότι η κατά 125 % προσαύξηση λόγω διάρκειας 12 ετών και 10 μηνών δεν είναι δυσανάλογη.

32. Με τον τέταρτο λόγο, η ΚΜΕ υποστήριξε ότι η Επιτροπή, κατά παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών που η ίδια θέσπισε, παρέλειψε να λάβει υπόψη ορισμένες προβληθείσες ελαφρυντικές περιστάσεις: i) το γεγονός ότι η ΚΜΕ, μολονότι δεν έπαυσε συστηματικά να εφαρμόζει τις επίμαχες συμφωνίες, παρά ταύτα τις εφάρμοσε σε περιορισμένη μόνον έκταση, ii) το γεγονός ότι

η ΚΜΕ έπαυσε την παράβαση, αμέσως και εκουσίως, μετά τους αιφνιδιαστικούς ελέγχους που πραγματοποίησε το θεσμικό αυτό όργανο, iii) τη δυσχερή οικονομική κατάσταση του τομέα των σωλήνων για βιομηχανική χρήση, και iv) το γεγονός ότι η ΚΜΕ προσκόμισε κρίσιμης σημασίας πληροφορίες ή πληροφορίες που συμπλήρωσαν τα αποδεικτικά στοιχεία που διέθετε η Επιτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, αντιστοίχως: i) ότι η ΚΜΕ δεν υιοθέτησε πραγματικά ανταγωνιστική συμπεριφορά και ότι η περιορισμένης εκτάσεως εφαρμογή των συμφωνιών δεν είναι επαρκής ώστε να αποτελέσει ελαφρυντική περίσταση, ii) ότι η μείωση του προστίμου λόγω παύσεως μιας —ειδικότερα— εκ προθέσεως παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής απόκειται στην εξουσία εκτιμήσεως του θεσμικού αυτού οργάνου και εξαρτάται από την αξιολόγηση των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως στην οποία προβαίνει το όργανο αυτό, iii) ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να θεωρήσει ως ελαφρυντική περίσταση την κακή οικονομική κατάσταση ενός τομέα, και iv) ότι η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά την εφαρμογή των ελαφρυντικών περιστάσεων, και δεν άσκησε την εξουσία αυτή εσφαλμένα κρίνοντας ότι οι σημαντικές πληροφορίες δεν είχαν παρασχεθεί από την ΚΜΕ αλλά από την Outokumpu.

33. Με τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως (ανεπαρκής μείωση του προστίμου δυνάμει της ανακοινώσεως για τη συνεργασία), η ΚΜΕ υποστήριξε: i) ότι σε προγενέστερες υποθέσεις, τρίτοι έτυχαν ευνοϊκότερης μεταχείρισης, ii) ότι οι πληροφορίες που παρέσχε η ΚΜΕ έπρεπε να είχαν ως αποτέλεσμα η μείωση να είναι μεγαλύτερη του 30 %, και iii) ότι η Επιτροπή, χορηγώντας μείωση 50 % στην Outokumpu, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, αντιστοίχως: i) ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή χορήγησε στο παρελθόν ορισμένο συντελεστή μειώσεως για συγκεκριμένη συμπεριφορά δεν συνεπάγεται ότι υποχρεούται να χορηγεί την ίδια μείωση για παρεμφερή συμπεριφορά στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαδικασίας, ii) ότι στην Επιτροπή μπορεί να προσαφθεί μόνον πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, δεδομένου ότι το θεσμικό αυτό όργανο έχει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως για να αξιολογήσει την ποιότητα και τη χρησιμότητα της συνεργασίας μιας επιχειρήσεως, ιδίως σε σχέση με τη συμβολή άλλων επιχειρήσεων, και ότι εν προκειμένω δεν διαπιστώνεται τέτοια πλάνη, και iii) ότι δεν υπήρξε διακριτική μεταχείριση εις βάρος της ΚΜΕ διότι η εταιρία αυτή και η Outokumpu δεν βρίσκονταν σε συγκρίσιμη κατάσταση.

Λόγοι αναιρέσεως

34. Η ΚΜΕ προβάλλει πέντε λόγους αναιρέσεως, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

35. Πρώτον, η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην οικεία αγορά, πράγμα που αποτελεί παράγοντα λαμβανόμενο υπόψη κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού του επιβαλλόμενου στην ΚΜΕ προστίμου, παραβίασε το δίκαιο της Ένωσης και

ανέπτυξε μη λογική και ανεπαρκή αιτιολογία απορρίπτοντας τον πρώτο λόγο ακυρώσεως. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον έκρινε ορθό το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι από τα οικονομετρικής φύσεως αποδεικτικά στοιχεία της ΚΜΕ δεν προκύπτει ότι η παράβαση στο σύνολό της δεν είχε αντίκτυπο στην αγορά, παραμόρφωσε προδήλως τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του.

36. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο, στο μέτρο που ενέκρινε τη μέθοδο που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για τον καθορισμό του μεγέθους της αγοράς που επηρεάσθηκε από τη σύμπραξη (σωλήνες για βιομηχανική χρήση) περιλαμβάνοντας κύκλο εργασιών που αφορά χωριστή, προγενέστερου σταδίου αγορά (χαλκός), παρά το γεγονός ότι οι μετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις δεν ανήκουν σε όμιλο εταιριών με κάθετη διάρθρωση στην εν λόγω προγενέστερου σταδίου αγορά, παραβίασε το δίκαιο της Ένωσης και παρέθεσε ανεπαρκή αιτιολογία για την απόρριψη του δεύτερου λόγου ακυρώσεως της ΚΜΕ.

37. Τρίτον, κατά την ΚΜΕ, το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το δίκαιο της Ένωσης και παρέθεσε ασαφή, μη λογική και ανεπαρκή αιτιολογία κρίνοντας νόμιμο το σχετικό τμήμα της προσβαλλόμενης αποφάσεως και απορρίπτοντας τον τρίτο λόγο ακυρώσεως της ΚΜΕ, σύμφωνα με τον οποίο η Επιτροπή, επιβάλλοντας την ανώτατη επιτρεπόμενη προσαύξηση επί του βασικού ποσού του προστίμου της ΚΜΕ λόγω διάρκειας της παραβάσεως, εφάρμοσε κατά τρόπο εσφαλμένο τις κατευθυντήριες γραμμές και παραβίασε τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως.

38. Τέταρτον, η ΚΜΕ ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το δίκαιο της Ένωσης απορρίπτοντας το τέταρτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως και κρίνοντας νόμιμο το σχετικό τμήμα της προσβαλλόμενης αποφάσεως με το οποίο η Επιτροπή αρνήθηκε να μειώσει το πρόστιμο της ΚΜΕ λόγω της συνεργασίας της πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως του 1996 για τη συνεργασία, κατά παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών και κατά παραβίαση των αρχών της επιεικείας και της ίσης μεταχειρίσεως.

39. Πέμπτον, στο Γενικό Δικαστήριο προσάπτεται ότι παρέβη το δίκαιο της Ένωσης και προσέβαλε το θεμελιώδες δικαίωμα για πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία παραλείποντας να εξετάσει ενδελεχώς και λεπτομερώς τα επιχειρήματα της ΚΜΕ και επιδεικνύοντας προκατειλημμένο σεβασμό έναντι της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής.

40. Από αυτούς τους λόγους αναιρέσεως, φρονώ ότι ο πέμπτος και τελευταίος πρέπει να εξεταστεί πρώτος, καθόσον η κρίση του Δικαστηρίου όσον αφορά το γενικό ζήτημα της εκτάσεως, του βαθμού και της φύσεως του ελέγχου που οφείλει να διενεργεί το Γενικό Δικαστήριο σε υποθέσεις με παρόμοιο αντικείμενο θα προσδώσει ξεχωριστό χαρακτήρα στην εξέταση των πρώτων τεσσάρων λόγων αναιρέσεως, οι οποίοι επικρίνουν διαφορετικές πτυχές του ελέγχου που άσκησε το Γενικό Δικαστήριο εν προκειμένω.

Πέμπτος λόγος αναιρέσεως: αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος

Σχετικά χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

41. Η ΚΜΕ παραθέτει τα ακόλουθα χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως προς στήριξη του επιχειρήματός της ότι το Γενικό Δικαστήριο «επέδειξε υπερβολικό και αδικαιολόγητο σεβασμό έναντι της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής»:

«92 [...] η σοβαρότητα της παράβασης καθορίζεται με αναφορά σε πολλούς παράγοντες, σχετικά με τους οποίους η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια […]»

«103 […] Στην πραγματικότητα, απόκειται στην Επιτροπή να επιλέγει, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει […], τον συντελεστή προσαύξησης που προτίθεται να εφαρμόσει λόγω της διάρκειας της παράβασης.»

«115 Συγκεκριμένα, η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών δεν είχε ως αποτέλεσμα το να στερηθεί του λυσιτελούς χαρακτήρα της η προγενέστερη νομολογία, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως που της επιτρέπει να λαμβάνει ή να μη λαμβάνει υπόψη ορισμένα στοιχεία κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων τα οποία σχεδιάζει να επιβάλει, σε συνάρτηση ιδίως με τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υποθέσεως. Έτσι, ελλείψει δεσμευτικών στοιχείων στις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις που δύνανται να ληφθούν υπόψη, θεωρείται ότι η Επιτροπή έχει διατηρήσει ορισμένο περιθώριο προκειμένου να προβαίνει στη συνολική εκτίμηση της σημασίας μιας ενδεχόμενης μειώσεως του ύψους των προστίμων λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων.»

«129 […] η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά την εφαρμογή των ελαφρυντικών περιστάσεων […]»

42. Τα χωρία αυτά μπορούν να νοηθούν πληρέστερα στο πλαίσιο της «προκαταρκτικής παρατηρήσεως» την οποία πραγματοποίησε το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 32 έως 37 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, μολονότι η ΚΜΕ δεν επικαλέστηκε τα χωρία αυτά:

«32 […] υπενθυμίζεται, αφενός, ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 290 έως 387 της προσβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή επέβαλε τα πρόστιμα λόγω της παραβάσεως στηριζόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και, αφετέρου, ότι, ακόμα και αν η Επιτροπή δεν παραπέμπει ρητώς, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στις [κατευθυντήριες γραμμές], δεν αμφισβητείται ότι το θεσμικό αυτό όργανο προσδιόρισε το ποσό των προστίμων κατ' εφαρμογήν της

μεθοδολογίας που ορίζουν οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές.

33 Μολονότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως κανόνας δικαίου, περιέχουν ωστόσο κανόνα συμπεριφοράς που υποδεικνύει την ακολουθητέα τακτική, από την οποία η Επιτροπή δεν μπορεί να παρεκκλίνει σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση χωρίς να προσδιορίσει τους σχετικούς λόγους, οι οποίοι πρέπει να συμβιβάζονται με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2006, C-397/03 P, Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-4429, σκέψη 91 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Επομένως, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας των επιβληθέντων με την προσβαλλόμενη απόφαση προστίμων, να εξακριβώσει αν η Επιτροπή άσκησε την εξουσία της εκτιμήσεως σύμφωνα με τη μέθοδο που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές και, εφόσον διαπιστώσει ότι αυτή παρέκκλινε από την ως άνω μέθοδο, να εξακριβώσει αν η εν λόγω παρέκκλιση είναι νομικώς δικαιολογημένη και επαρκώς κατά νόμον αιτιολογημένη. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο επικύρωσε τόσο την ίδια την αρχή των κατευθυντηρίων γραμμών όσο και τη μέθοδο που αυτές εκθέτουν (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 252 έως 255, 266 έως 267, 312 και 313).

35 Ο αυτοπεριορισμός της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής που προκύπτει από την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών δεν είναι στην πραγματικότητα ασυμβίβαστος με τη διατήρηση σημαντικού περιθωρίου εκτιμήσεως για το θεσμικό αυτό όργανο. Οι κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν διάφορα στοιχεία που παρέχουν στην Επιτροπή τη δυνατότητα ελιγμών κατά την άσκηση της διακριτικής εξουσίας της σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του κανονισμού 17, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο (προπαρατεθείσα απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 30 ανωτέρω, σκέψη 267).

36 Ως εκ τούτου, σε τομείς στους οποίους η Επιτροπή διατηρεί περιθώριο εκτιμήσεως, για παράδειγμα όσον αφορά τον συντελεστή προσαύξησης λόγω της διάρκειας της παραβάσεως, ο έλεγχος νομιμότητας που ασκείται επί των εκτιμήσεων αυτών περιορίζεται στο να εξακριβωθεί ότι δεν υπάρχει πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Ιουλίου 2005, T-241/01, Scandinavian Airlines System κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2917, σκέψεις 64 και 79).

37 Εξάλλου, το περιθώριο εκτιμήσεως της Επιτροπής και τα όρια τα οποία η ίδια έχει ορίσει δεν προδικάζουν, καταρχήν, την εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, T-67/00, T-68/00, T-71/00 και T-78/00, JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2501, σκέψη 538), που του παρέχει την εξουσία να εξαλείφει, να μειώνει ή να αυξάνει το ποσό του επιβαλλόμενου από την Επιτροπή προστίμου (βλ.,

συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2007, C-3/06 P, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-1331, σκέψεις 60 έως 62· απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Οκτωβρίου 2003, T-368/00, General Motors Nederland και Opel Nederland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-4491, σκέψη 181).»

Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων

Επιχειρήματα της ΚΜΕ προς στήριξη του λόγου αναιρέσεως

43. Η ΚΜΕ προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέλειψε να εξετάσει ενδελεχώς και λεπτομερώς τα επιχειρήματά της και ότι επέδειξε «υπερβολικό σεβασμό» έναντι της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής, επιβεβαιώνοντας το δυσανάλογο πρόστιμο. Κατά την αναιρεσείουσα, η παράλειψη αυτή προσβάλλει το θεμελιώδες δικαίωμά της για πλήρη, αποτελεσματικό και δίκαιο δικαστικό έλεγχο της προσβαλλόμενης αποφάσεως από αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστήριο.

44. Το δίκαιο ανταγωνισμού της Ένωσης διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ, αφενός, της Επιτροπής, ως οργάνου που ερευνά, κινεί την προβλεπόμενη διαδικασία σε περιπτώσεις παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού και εκδίδει διοικητικής φύσεως αποφάσεις και, αφετέρου, των δικαστηρίων, που διασφαλίζουν ορισμένου βαθμού εξωτερικό έλεγχο. Εντούτοις, η νομολογία ουδέποτε έχει αποσαφηνίσει το ακριβές νόημα, το περιεχόμενο ή τον σκοπό του περιθωρίου εκτιμήσεως που αναγνωρίζεται στην Επιτροπή, υπό το πρίσμα της θεσμικής ισορροπίας μεταξύ των δύο αυτών οργάνων.

45. Η δυναμική της αλληλεπιδράσεως αυτής έχει επηρεαστεί από την εξέλιξη του ρόλου της Επιτροπής στην εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού από τον χρόνο εκδόσεως του κανονισμού 17 μέχρι σήμερα. Το 1962 η ΕΟΚ περιλάμβανε μόνον έξι κράτη μέλη και υπήρχε μικρή εμπειρία στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού και περιορισμένη αποδοχή του δικαίου αυτού. Οι κοινοποιήσεις αποτελούσαν χρήσιμη πηγή πληροφόρησης και παρείχαν στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ασκεί εκ των προτέρων έλεγχο καθώς και να διαμορφώνει την πολιτική εφαρμογής του εν λόγω δικαίου· το θεσμικό αυτό όργανο είχε κυρίως «εκπαιδευτικό» ρόλο, ενώ ταυτόχρονα παρείχε ασφάλεια δικαίου εκδίδοντας επίσημες αποφάσεις περί απαλλαγής, θέσεως στο αρχείο ή εγκρίσεως. Μολονότι η Επιτροπή ήδη από τότε είχε εξουσίες έρευνας, κινήσεως της διαδικασίας σε περίπτωση παραβάσεως του δικαίου και εκδόσεως διοικητικών αποφάσεων, στην πράξη η διεξαγωγή ερευνών και η κίνηση της προβλεπόμενης διαδικασίας ήταν σχετικώς σπάνιες, και τα επιβαλλόμενα πρόστιμα χαρακτηριστικά χαμηλά. Στο πλαίσιο αυτό, δικαιολογημένα, ευλόγως και δικαίως έκρινε το Δικαστήριο, στην υπόθεση Consten και Grundig [17], ότι, δεδομένου ότι η άσκηση των εξουσιών της Επιτροπής συνεπάγεται οπωσδήποτε πολυσύνθετες εκτιμήσεις οικονομικών θεμάτων, ο δικαστικός έλεγχος αυτών των εκτιμήσεων πρέπει να σέβεται αυτόν τους τον χαρακτήρα, περιοριζόμενος στην εξέταση του υποστατού των πραγματικών περιστατικών και στον έλεγχο των έννομων συνεπειών που συνάγει από αυτά η

17 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363.

Επιτροπή. Επιπλέον, ο αυτοέλεγχος της Επιτροπής καθιστούσε λιγότερο επιτακτικό το ζήτημα της σαφούς οριοθετήσεως της εξουσίας της επιβολής προστίμων.

46. Ωστόσο, είναι αυθαίρετο, επικίνδυνο και άδικο να εφαρμόζεται ο ίδιος «σεβασμός» έναντι της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής [ΣτΜ.: υπό την έννοια του judicial deference που επιδεικνύουν στις έννομες τάξεις του common law τα δικαστήρια έναντι της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας] όπως αυτή διαμορφώνεται στο πλαίσιο του σημερινού καθεστώτος εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης, το οποίο χαρακτηρίζεται από ολοένα μεγαλύτερα πρόστιμα που έχουν αναπόφευκτο χρηματοοικονομικό αντίκτυπο στις εταιρίες, στους μετόχους και τους υπαλλήλους τους, και τα οποία οδηγούν σε de facto «ποινικοποίηση» του δικαίου του ανταγωνισμού. Οι κανόνες του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης είναι διατάξεις με άμεση εφαρμογή οι οποίες, όσον αφορά την ερμηνεία και εφαρμογή τους, δεν αφήνουν περιθώρια για άσκηση εξουσίας εκτιμήσεως προσαρμοσμένη στις επιδιώξεις της πολιτικής ανταγωνισμού, οπότε τα δικαστήρια της Ένωσης επιδεικνύουν περιορισμένο βαθμό «σεβασμού» όταν εξετάζουν την εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων σε συγκεκριμένη υπόθεση.

47. Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς που θέσπισε ο κανονισμός 1/2003, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ στο σύνολό του εφαρμόζεται πλέον όχι μόνον από την Επιτροπή αλλά και από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια. Ουδέποτε έχει υποστηριχθεί ότι εθνικό δικαστήριο που εφαρμόζει το άρθρο 101 ΣΛΕΕ σε ατομικές υποθέσεις διαθέτει ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας το οποίο οφείλει να γίνεται σεβαστό από το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως σε ανώτερο βαθμό.

48. Η πείρα της Επιτροπής στην αξιολόγηση πολύπλοκων πραγματικών και οικονομικών ζητημάτων δεν μπορεί να δικαιολογήσει την απονομή σε αυτήν ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως κατά την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης. Αντιθέτως, μέρος της αποστολής του Γενικού Δικαστηρίου είναι η εξονυχιστική διερεύνηση περίπλοκων υποθέσεων, η οποία θεσπίστηκε ως αντίδραση στις επικρίσεις που εκφράζονταν ότι η έκταση του δικαστικού ελέγχου που ασκούνταν τότε είχε παύσει να ανταποκρίνεται στα κριτήρια που απαιτούσε ένα νομικό καθεστώς που είχε αρχίσει να εισέρχεται σημαντικά στη σφαίρα των ατομικών δικαιωμάτων μέσω της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού. Επιπλέον, τόσο το Γενικό Δικαστήριο όσο και το Δικαστήριο έχουν επιδοθεί συχνά σε ιδιαιτέρως διεξοδική εξέταση περίπλοκων υποθέσεων. Η διεξοδικότητα του ελέγχου που διεξάγει το Γενικό Δικαστήριο δεν εξασθενεί με την πολυπλοκότητα των ενώπιόν του πραγματικών περιστατικών, αλλά εξαρτάται από την εκτίμησή του όσον αφορά το είδος της αναλύσεως που απαιτείται και ενδείκνυται στις περιστάσεις της κάθε υποθέσεως.

49. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο έχει πλήρη δικαιοδοσία όσον αφορά τις κυρώσεις που είναι δυνατόν να επιβληθούν στις υποθέσεις ανταγωνισμού. Κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας αυτής, το Γενικό Δικαστήριο δεν πρέπει να αναγνωρίζει στην Επιτροπή κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά την εκτίμηση του κατάλληλου και ανάλογου χαρακτήρα ενός προστίμου ή της χρησιμοποιούμενης για τον υπολογισμό του μεθόδου —κατά μείζονα δε λόγο λαμβανομένης

υπόψη της de facto ποινικής φύσεως των προστίμων αυτών και της απορρέουσας από την ΕΣΔΑ επιταγής για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο οποιασδήποτε διοικητικής αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται ποινική κύρωση. Για τον λόγο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο πρέπει να εξετάζει τον τρόπο κατά τον οποίο η Επιτροπή αξιολόγησε τη σοβαρότητα και τη διάρκεια παράνομης συμπεριφοράς σε κάθε υπόθεση και δύναται να υποκαθιστά την Επιτροπή στην εκτίμησή της ακυρώνοντας, μειώνοντας ή αυξάνοντας το επιβληθέν πρόστιμο. Πλήρης άσκηση της εν λόγω πλήρους δικαιοδοσίας συνεπάγεται έλεγχο όχι μόνον της τυπικής νομιμότητας του προστίμου αλλά και της σκοπιμότητάς του, μέσω ανεξάρτητης αξιολογήσεως της σοβαρότητας της επισύρουσας κυρώσεις συμπεριφοράς καθώς και του εν γένει δίκαιου χαρακτήρα της κυρώσεως, υπό το πρίσμα όλων των συγκεκριμένων περιστάσεων της κάθε υποθέσεως.

50. Τα περιθώρια της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής (αν θεωρηθεί ότι διαθέτει τέτοια) σε υποθέσεις όπως εν προκειμένω πρέπει να ορίζονται συσταλτικώς και ο βαθμός της ανεκτικότητας που πρέπει να επιδεικνύουν τα δικαστήρια της Ένωσης (αν θεωρηθεί ότι όντως έχουν τέτοια υποχρέωση) έναντι της διακριτικής αυτής εξουσίας εκτιμήσεως πρέπει να είναι αντιστοίχως περιορισμένη. Η τεχνική φύση μιας υποθέσεως δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια το Δικαστήριο να απεμπολήσει το καθήκον του να διασφαλίσει την τήρηση του δικαίου.

51. Διαφορετικό είναι το ζήτημα αν ο έλεγχος που καθιερώνει το δικαστικό σύστημα του δικαίου της Ένωσης είναι επαρκώς ευρύς και ενδελεχής ώστε να διασφαλίσει τον βαθμό προστασίας που απαιτεί το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ. Η συζήτηση επί του θέματος αυτού έχει καταστεί ακόμα εντονότερη λαμβανομένου υπόψη τόσο του συνδυασμού εξουσιών που έχει η Επιτροπή να διεξάγει έρευνες, να κινεί την προβλεπόμενη διαδικασία σε περιπτώσεις παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού καθώς και να εκδίδει διοικητικές αποφάσεις όσο και της προοδευτικής «ποινικοποιήσεως» του δικαίου του ανταγωνισμού. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) έχει από μακρού δεχτεί ότι η εφαρμογή του διοικητικού δικαίου, περιλαμβανομένης της επιβολής προστίμων, δεν είναι ασύμβατη προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ. Εντούτοις, μολονότι η εφαρμογή αυτή δεν χρειάζεται να πραγματοποιείται πάντοτε μέσω της δικαστικής οδού προκειμένου να ικανοποιεί τα κριτήρια του άρθρου αυτού, εντούτοις, πρέπει να υπάρχουν επαρκώς αυστηρές δικονομικές εγγυήσεις, ενώ οι διοικητικές αποφάσεις πρέπει να υπόκεινται σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας. Οι όροι που πρέπει να πληροί ένα σύστημα δικαστικού ελέγχου προκειμένου να είναι σύμφωνο με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ δεν έχουν ακόμα διευκρινιστεί πλήρως, είναι όμως αβέβαιο κατά πόσον το υπάρχον σύστημα εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης, περιλαμβανομένου και του δικαστικού ελέγχου, πληροί τους όρους αυτούς.

52. Το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου καθιερώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη. Η νομολογία επιβεβαιώνει ότι οι αποδέκτες αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα σε υποθέσεις ανταγωνισμού έχουν δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και ότι η μη δυνατότητα προσφυγής σε ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο που ασκεί πλήρη δικαιοδοσία συνεπάγεται προσβολή του δικαιώματος σε αμερόληπτο δικαστήριο κατά την έννοια της ΕΣΔΑ.

Η απάντηση της Επιτροπής

53. Η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι ο εξεταζόμενος λόγος αναιρέσεως είναι άκρως αόριστος και ασαφής για να εκτιμηθεί από το Δικαστήριο (μη ανταποκρινόμενος, κατά τον τρόπο αυτό, στις επιταγές του άρθρου 112, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, του Κανονισμού Διαδικασίας) και ότι πρέπει για τον λόγο αυτόν να απορριφθεί ως απαράδεκτος· δεύτερον, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στηρίχθηκε σε διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο κατόπιν ελέγχου, οπότε ο λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

54. Όσον αφορά την ασάφεια του λόγου αναιρέσεως, η ΚΜΕ προβάλλει σειρά επιχειρημάτων υπέρ του ενδελεχούς ελέγχου των αποφάσεων της Επιτροπής από το Γενικό Δικαστήριο, εντούτοις δέχεται ότι ένα σύστημα εφαρμογής διοικητικού δικαίου συνδυαζόμενο με δικαστικό έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας είναι συμβατό με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ. Η ΚΜΕ δέχεται επίσης ότι το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο μπορούν καταρχήν να διενεργούν κατάλληλο έλεγχο και το έχουν κάνει στην πράξη. Συνεπώς, η αναιρεσείουσα δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τη θεμελιώδη δομή του συστήματος δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων της Επιτροπής.

55. Κατά την Επιτροπή, η ΚΜΕ όφειλε α) να προσδιορίσει τα χωρία της αποφάσεως στα οποία το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να εξετάσει δεόντως τα επιχειρήματά της, β) να προσδιορίσει τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμηθεί ο έλεγχος τον οποίο διενήργησε το Γενικό Δικαστήριο, και γ) να αποδείξει κατά ποιον τρόπο, βάσει των ανωτέρω κριτηρίων, το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να εξετάσει δεόντως τα επιχειρήματα της ΚΜΕ. Αντ' αυτού, η ΚΜΕ παρέθεσε τέσσερα χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως που αφορούν τη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής, χωρίς να εξηγεί κατά ποιον τρόπο τα χωρία αυτά αποδεικνύουν ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να ελέγξει δεόντως την απόφαση της Επιτροπής υπό το πρίσμα των επιχειρημάτων της ΚΜΕ.

56. Αληθεύει ότι τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμάται ο έλεγχος στον οποίο προβαίνει το Γενικό Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ είναι ασαφή, ακόμα και αν γίνει δεκτό το επιχείρημα της ΚΜΕ ότι τα πρόστιμα που προβλέπει το δίκαιο ανταγωνισμού της Ένωσης είναι «ποινικής» φύσεως για τον σκοπό αυτό. Η ΚΜΕ αποφεύγει να θίξει το ζήτημα σχετικά με τις συνέπειες που τούτο θα είχε όσον αφορά τα κατάλληλα κριτήρια δικαστικού ελέγχου.

57. Το ΕΔΔΑ έχει καταστήσει σαφές ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ διαφέρουν ακόμα και στο εσωτερικό της γενικής έννοιας «κατηγορίες ποινικής φύσεως». Δεδομένου ότι το δίκαιο της Ένωσης χαρακτηρίζει ρητώς τα πρόστιμα του δικαίου του ανταγωνισμού ως μη ποινικής φύσεως, τα εν λόγω πρόστιμα δεν εντάσσονται στον «σκληρό πυρήνα» του ποινικού δικαίου όπως τον ορίζει το ΕΔΔΑ, με αποτέλεσμα οι εγγυήσεις που εφαρμόζονται στις ποινικές διαδικασίες να μην τυγχάνουν αναγκαστικά απαρέγκλιτης εφαρμογής.

58. Εν πάση περιπτώσει, το Γενικό Δικαστήριο έχει «πλήρη δικαιοδοσία» υπό την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ (που δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της πλήρους δικαιοδοσίας για τον έλεγχο χρηματικών κυρώσεων που ισχύει στο δίκαιο της Ένωσης). Το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ως ανεπαρκή τη δικαστική προσφυγή κατά διοικητικών πράξεων η οποία περιορίζεται στον έλεγχο νομικών πλανών, αποκλείοντας με τον τρόπο αυτόν την εκ μέρους του δικαστηρίου διόρθωση πλανών περί τα πραγματικά περιστατικά. Ωστόσο, ενώ το δικαστήριο μπορεί να χρειαστεί να προβεί και σε εξέταση της αναλογικότητας, ο περιορισμένος έλεγχος ως προς ορισμένα ζητήματα δεν είναι καθαυτόν ασύμβατος προς την έννοια της «πλήρους δικαιοδοσίας» του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ.

59. Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στηρίχθηκε σε διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο κατόπιν ελέγχου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, παρά το γεγονός ότι υπενθύμισε τη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής, εντούτοις διενήργησε ενδελεχή και αποτελεσματικό έλεγχο του υπολογισμού του ποσού και κατέληξε στα δικά του κατηγορηματικά συμπεράσματα ότι ο δεύτερος, ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως της ΚΜΕ είναι αβάσιμοι [18]. Επί του σημείου αυτού, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το περιεχόμενο των επιχειρημάτων της ΚΜΕ και τα απέρριψε, σχηματίζοντας ίδια πεποίθηση σύμφωνη με αυτήν της Επιτροπής και όχι απλώς «σεβόμενο την εξουσία εκτιμήσεως» του θεσμικού αυτού οργάνου. Όποια και αν είναι τα κριτήρια που σιωπηρώς προκύπτουν από το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ, το Γενικό Δικαστήριο τα τήρησε.

18 — Η Επιτροπή φαίνεται να αναφέρεται εδώ μόνο στον δεύτερο, τρίτο και τέταρτο λόγο ακυρώσεως διότι τα χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως (βλ. σημείο 41 ανωτέρω) αφορούν μόνον αυτούς τους λόγους.

Εκτίμηση

60. Με την επιχειρηματολογία της, η ΚΜΕ υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι το Γενικό Δικαστήριο, δεχόμενο ότι οι διάφορες εκτιμήσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή κατά τον καθορισμό των προστίμων εμπίπτουν στη διακριτική ευχέρεια του θεσμικού αυτού οργάνου και αρνούμενο, ως εκ τούτου, να διενεργήσει τον δικό του έλεγχο ως προς τις εκτιμήσεις αυτές, παρέλειψε να υποβάλει την προσβαλλόμενη απόφαση στον διεξοδικό έλεγχο που απαιτεί η ΕΣΔΑ και ο Χάρτης.

61. Συνεπώς, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί το ζήτημα τι είδους διεξοδικό έλεγχο απαιτούν τα προαναφερθέντα αυτά νομικά κείμενα, ο πιο χρήσιμος δε οδηγός για τον σκοπό αυτό είναι η νομολογία του ΕΔΔΑ.

62. Η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι διαδικασίες εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού όπως η εν προκειμένω, που συνίστανται, αφενός, σε διαπίστωση ότι μια επιχείρηση ενεπλάκη σε απαγορευμένη δραστηριότητα και, αφετέρου, σε επιβολή προστίμου λόγω της συμπεριφοράς αυτής, είναι αμιγώς

ποινικής φύσεως υπό την έννοια της ΕΣΔΑ. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι αποφάσεις όπως η προσβαλλόμενη ρητώς χαρακτηρίζονται ως *μη* «ποινικής φύσεως», δέχεται ωστόσο ότι, κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, τούτο δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο· αν αποφάσεις όπως η προσβαλλόμενη θεωρούνταν ποινικής φύσεως υπό την έννοια της εν λόγω νομολογίας, ούτως ή άλλως δεν θα εντάσσονταν στον «σκληρό πυρήνα» του ποινικού δικαίου όπως τον ορίζει το ΕΔΔΑ. Το ζήτημα αυτό έχει σημασία διότι το ΕΔΔΑ επιβάλλει αυστηρότερες δικονομικές εγγυήσεις και αυστηρότερα κριτήρια δικαστικού ελέγχου για τις ποινικές διαδικασίες σε σχέση με τις αστικές και, εντός της σφαίρας του ποινικού δικαίου, για τον «σκληρό πυρήνα» των διαδικασιών σε σχέση με τις λοιπές.

63. Για να αποφασίσει αν διαδικασία που αφορά απαγορευμένη συμπεριφορά κατατάσσεται στις «ποινικής φύσεως» διαδικασίες ή όχι, το ΕΔΔΑ χρησιμοποιεί τα «κριτήρια Engel», που έλκουν την ονομασία τους από την απόφαση στην οποία διατυπώθηκαν για πρώτη φορά [19]. Πρώτον, λαμβάνεται υπόψη ο επίσημος χαρακτηρισμός της διαδικασίας κατά το οικείο νομικό σύστημα, τούτο όμως θεωρείται ρητώς ως «απλό σημείο εκκίνησης». Με την απόφαση Engel, καθώς και με μεταγενέστερες αποφάσεις του, το ΕΔΔΑ απέδωσε πολύ μεγαλύτερη σημασία —μέχρις του σημείου να παραβλέψει εντελώς τον εθνικού δικαίου χαρακτηρισμό— στο δεύτερο και στο τρίτο κριτήριο, ήτοι, στη φύση της παραβάσεως και στον βαθμό σοβαρότητας της ποινής που ενδέχεται να επιβληθεί στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο λόγω της παραβατικής του συμπεριφοράς. Το εν λόγω δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα κριτήρια που ασκούν συναφώς επιρροή είναι, πρώτον, το αν η ποινή επιβάλλεται από γενικό κανόνα που απευθύνεται προς όλους τους πολίτες και όχι προς μία ομάδα προσώπων που τελούν υπό ειδικό καθεστώς και, δεύτερον, το αν σκοπός της ποινής αυτής είναι, κατ' ουσίαν, ο κολασμός του δράστη προς αποφυγή υποτροπής και όχι η χρηματική αποζημίωση λόγω ζημίας [20].

64. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω κριτηρίων, συνάγεται αβίαστα το συμπέρασμα ότι η διαδικασία επιβολής προστίμου λόγω παραβάσεως του κανόνα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ που απαγορεύει τις συμφωνίες περί καθορισμού τιμών και κατανομής των αγορών εμπίπτει στην έννοια της διαδικασίας «ποινικής φύσεως» του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, όπως έχει σταδιακά καθοριστεί από το ΕΔΔΑ [21]. Η απαγόρευση και η δυνατότητα επιβολής προστίμου καθιερώνονται με πράξεις πρωτογενούς και παράγωγου δικαίου γενικής εφαρμογής· η παράβαση συνίσταται σε συμμετοχή σε δραστηριότητα που θεωρείται γενικώς δόλια και στρέφεται κατά του ευρύτερου κοινού, πράγμα που αποτελεί κοινό της χαρακτηριστικό με τα ποινικά αδικήματα εν γένει και το οποίο συνεπάγεται σαφή

19 — Απόφαση Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών της 8ης Ιουνίου 1976, σειρά Α αριθ. 22, § 82.

20 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση Jussila κατά Φινλανδίας [GC] της 23ης Νοεμβρίου 2006, αριθ. 73053/01, *Recueil des arrêts et décisions*, 2006-XIII.

21 — Βλ. επίσης σημεία 48 έως 52 των προτάσεων που ανέπτυξε στις 26 Οκτωβρίου 2010 ο γενικός εισαγγελέας Bot στην υπόθεση C-352/09 P, ThyssenKrupp Nirosta κατά Επιτροπής, η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου, με τις οποίες συμφωνώ απολύτως, καθώς και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία.

στιγματισμό [22]· πρόστιμο που φθάνει ως και [23] το 10 % του ετήσιου κύκλου εργασιών είναι αναμφισβήτητα βαρύ, και μπορεί ακόμα και να οδηγήσει την επιχείρηση σε χρεοκοπία· επιπλέον, σκοπός του προστίμου αυτού είναι αναντίρρητα ο κολασμός και η αποτροπή [24], ανεξαρτήτως αντισταθμίσεως της ζημίας.

65. Αληθεύει ότι, όπως υπογράμμισε και η Επιτροπή, με την απόφαση Neste [25], το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ορισμένες πτυχές της εφαρμογής του ρωσικού δικαίου ανταγωνισμού βρίσκονται εκτός πεδίου του ποινικού δικαίου. Ωστόσο, οι παράγοντες τους οποίους το εν λόγω δικαστήριο έλαβε υπόψη στην υπόθεση εκείνη είναι κατά μεγάλο βαθμό διαφορετικοί από εκείνους που μας απασχολούν εν προκειμένω. Το ΕΔΔΑ τόνισε με την απόφαση εκείνη ότι οι σχετικοί αντιμονοπωλιακοί κανόνες εφαρμόζονται μόνο σε σχέσεις που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και ότι, ως εκ τούτου, είναι περιορισμένης εφαρμογής· περαιτέρω, ότι σκοπό έχουν την προστασία και την αποκατάσταση του ανταγωνισμού· και, τέλος, ότι τα μέτρα που ενδέχεται να επιβληθούν δεν αποτελούν «κυρώσεις αυτές καθαυτές» αλλά συντηρητικά μέτρα τα οποία, μαζί με την κατάσχεση του προϊόντος από την παράνομη δραστηριότητα, σκοπούν στην παροχή χρηματικής αντισταθμίσεως για την προκληθείσα ζημία και όχι κολασμό προς αποφυγή υποτροπής.

66. Είναι όντως αληθές ότι, με την εν λόγω απόφαση, το ΕΔΔΑ υπογράμμισε επίσης ότι ορισμένα είδη μονοπωλιακής συμπεριφοράς ενδέχεται να επιτρέπονται εφόσον αποδεικνύεται ότι εξυπηρετούν το κοινό καλό (δυνατότητα την οποία αναγνωρίζει το άρθρο 81, παράγραφος 3, ΕΚ, τουλάχιστον θεωρητικώς, ακόμα και για απαγορευόμενες συμφωνίες περί καθορισμού τιμών ή κατανομής αγορών), ενώ η γνήσια ποινικώς σημαντική συμπεριφορά δεν μπορεί συνήθως να δικαιολογηθεί για τον λόγο ότι παράγει ωφέλιμο αποτέλεσμα· το εν λόγω δικαστήριο διαπίστωσε, επίσης, ότι η ελευθερία του ανταγωνισμού της αγοράς συνιστά σχετική αξία εκτιμώμενη κατά περίπτωση, η προσβολή της οποίας δεν αποτελεί εγγενώς παράνομη συμπεριφορά. Εντούτοις, όσον αφορά την πρώτη από τις εκτιμήσεις αυτές, θα ήθελα να επισημάνω —με όλο τον σεβασμό προς το ΕΔΔΑ— ότι εύκολα μπορεί κατά τα άλλα ποινικώς κολάσιμη συμπεριφορά να χαρακτηριστεί, παρά ταύτα και υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ως επιτρεπτή. Η ολοκατοχή ενδέχεται να συνιστά εν γένει πράξη ποινικώς κολάσιμη της οποίας όμως ο άδικος χαρακτήρας μπορεί να αρθεί σε ορισμένες περιπτώσεις χάριν προστασίας του δημοσίου συμφέροντος· η πώληση ορισμένων φαρμακευτικών προϊόντων ενδέχεται να συνιστά εν γένει πράξη ποινικώς κολάσιμη της οποίας

22 — Δεν είναι αναγκαίο να αποφασιστεί αν —όπως ερωτήθηκε κατά τη διάρκεια της επ' ακροατηρίου συζητήσεως— το στίγμα είναι μεγαλύτερο από εκείνο το οποίο συναρτάται με τη φοροδιαφυγή, μολονότι το γεγονός και μόνον ότι τέθηκε το ζήτημα αυτό δεν είναι διόλου ενθαρρυντικό για τον τρόπο με τον οποίο νοείται η επιχειρηματική ηθική.

23 — Δεν νομίζω ότι είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα επιχειρήματα της ΚΜΕ όσον αφορά την αισθητή αύξηση των ποσών των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή τα τελευταία χρόνια· η φύση της παραβάσεως δεν ορίζεται από τη σοβαρότητα της ποινής η οποία επιβάλλεται *στην πράξη*, αλλά από το εύρος των ποινών που *ενδέχεται* να επιβληθούν.

24 — Οι κατευθυντήριες γραμμές κάνουν λόγο για «στόχους της επιβολής κυρώσεων για παραβάσεις» και επισημαίνει ότι «το ύψος του προστίμου που επιβάλλεται κάθε φορά πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να έχει την ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα».

25 — Απόφαση του τρίτου τμήματος στην υπόθεση OOO Neste St Petersburg κ.λπ. κατά Ρωσίας της 3ης Ιουνίου 2004, όσον αφορά το παραδεκτό των αιτήσεων 69042/01, 69050/01, 69054/01, 69055/01, 69056/01 και 69058/01.

όμως ο άδικος χαρακτήρας μπορεί να αρθεί για συγκεκριμένους ιατρικούς σκοπούς, κ.ο.κ. Όσον αφορά δε τη δεύτερη εκτίμηση, ο καθορισμός τιμών και η κατανομή αγορών έχουν αντίκτυπο στον καταναλωτή και, ως εκ τούτου, στο ευρύτερο κοινό, που υπερβαίνουν κατά πολύ την «προσβολή της ελευθερίας του ανταγωνισμού» η οποία επηρεάζει τον επιχειρηματικό κόσμο.

67. Επομένως, έστω και αν η γίνει δεκτό ότι η διαδικασία επιβολής προστίμου στην υπό κρίση υπόθεση εντάσσεται στη σφαίρα του ποινικού δικαίου κατά την έννοια της ΕΣΔΑ (και του Χάρτη), εντούτοις, τείνω να συμφωνήσω ότι, όπως ακριβώς κρίθηκε με την υπόθεση Jussila [26], η διαδικασία αυτή «διαφέρει από τον σκληρό πυρήνα του ποινικού δικαίου· κατά συνέπεια, οι ποινικής φύσεως εγγυήσεις δεν τυγχάνουν αναγκαστικά απαρέγκλιτης εφαρμογής». Τούτο συνεπάγεται, ειδικότερα, ότι μπορεί να είναι σύμφωνη με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ η επιβολή ποινικών κυρώσεων, σε πρώτο βαθμό, όχι «υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος», αλλά από διοικητικό ή, εν τέλει, μη δικαστικό όργανο που δεν τηρεί τις επιταγές της ανωτέρω διατάξεως, υπό τον όρο ότι η απόφαση του οργάνου αυτού υπόκειται σε μεταγενέστερο έλεγχο δικαστικού οργάνου που έχει πλήρη δικαιοδοσία και τηρεί τις εν λόγω επιταγές [27]. Με άλλα λόγια, πρέπει να είναι σαφές ότι τα διαθέσιμα ένδικα μέσα ή βοηθήματα καθιστούν δυνατή τη θεραπεία ενδεχομένων σφαλμάτων που ενέχει η πρωτόδικη απόφαση [28].

68. Η Επιτροπή έχει δεχτεί επανειλημμένως επικρίσεις για τον τριπλό της ρόλο ως οργάνου που ερευνά, κινεί την προβλεπόμενη διαδικασία σε περίπτωση παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού και εκδίδει αποφάσεις διοικητικής φύσεως κατά τη διαδικασία εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης, η δε ΚΜΕ, με το δικόγραφο της αιτήσεώς της αναιρέσεως, παραθέτει ορισμένη βιβλιογραφία στην οποία διατυπώνονται οι επικρίσεις αυτές [29]. Εντούτοις, μολονότι μπορεί να υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι για να υποστηριχθεί ότι η Επιτροπή δεν είναι, συναφώς, «ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που λειτουργεί νομίμως», εντούτοις, φρονώ ότι οι εκτιμήσεις αυτές είναι, στην πραγματικότητα, άσχετες με την υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως. Συγκεκριμένα, το επιχείρημα της ΚΜΕ δεν στηρίζεται στον πλημμελή χαρακτήρα της ενώπιον της Επιτροπής διαδικασίας, αλλά στον, κατά τη γνώμη της αναιρεσείουσας, πλημμελή έλεγχο που φέρεται ότι άσκησε το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά την έκβαση της εν λόγω διαδικασίας. Το γεγονός ότι η Επιτροπή αποτελεί διοικητικό όργανο και ότι ενδεχομένως, ενόσω διαρκεί η διαδικασία αυτή, δεν είναι δυνατόν να ενεργεί κατ' απόλυτο χωρισμό των τριών λειτουργιών της [30], δεν αμφισβητείται στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως. Το

26 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 20 ανωτέρω, σκέψη 43 της αποφάσεως, στην οποία παρατίθεται η απόφαση Société Stenuit κατά Γαλλίας της 27ης Φεβρουαρίου 1992, σειρά Α αριθ. 232-Α, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία για το δίκαιο του ανταγωνισμού.

27 — Βλ. επίσης απόφαση Albert και Le Compte κατά Βελγίου της 10ης Φεβρουαρίου 1983, σειρά Α αριθ. 58, § 29.

28 — Βλ. απόφαση Belilos κατά Ελβετίας της 29ης Απριλίου 1988, σειρά Α αριθ. 132, § 68.

29 — Η ΚΜΕ παραθέτει, για παράδειγμα, τους D. Slater κ.λπ., *Competition law proceedings before the European Commission and the right to a fair trial: no need for reform?*, GCLC Working Paper 04/08, και S. Wisking, Does the European Commission Provide Parties with a Proper Opportunity to be Heard on the Level of Fines?, *GCP — The Online Magazine for Global Competition Policy* [έκδοση Ιουνίου 2009 (τεύχος 2)].

30 — Παρά ταύτα, πρέπει να αναγνωριστεί ότι, κατά περιόδους, έχουν ληφθεί μέτρα με σκοπό να εξασφαλισθεί σε αυξημένο βαθμό ο χωρισμός των λειτουργιών, ενώ το πιο αξιοσημείωτο ίσως παράδειγμα αποτελεί η απόφαση να διορίζεται ως προεδρεύων της ακροάσεως των ενδιαφερομένων μερών ανεξάρτητος σύμβουλος και όχι ο διευθυντής της αρμόδιας για την έρευνα διευθύνσεως της Επιτροπής, όπως συνέβαινε πρώτα [βλ. *11η Έκθεση της Επιτροπής επί της πολιτικής ανταγωνισμού (1981)*σημείο 26].

ζήτημα έγκειται στο αν το Γενικό Δικαστήριο άσκησε «πλήρη δικαιοδοσία» κατά την έννοια της νομολογίας του ΕΔΔΑ [31].

69. Το ΕΔΔΑ έχει ορίσει την «πλήρη δικαιοδοσία» υπό την έννοια ότι τούτη περιλαμβάνει «την εξουσία ακυρώσεως της αποφάσεως που εκδίδει το ιεραρχικά κατώτερο όργανο για οποιονδήποτε λόγο, που αφορά τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά ζητήματα». Δικαστικό όργανο επιφορτισμένο με τον δικαστικό έλεγχο «πρέπει ιδιαιτέρως να έχει αρμοδιότητα να εξετάζει όλα τα πραγματικά και τα νομικά ζητήματα που αφορούν τη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του» [32]. Το ΕΔΔΑ έχει επίσης κρίνει ότι, για να καθοριστεί αν δευτεροβάθμιο δικαστήριο έχει «πλήρη δικαιοδοσία» ή αν προβαίνει σε «επαρκή έλεγχο» προκειμένου να θεραπεύσει σφάλμα της πρωτόδικης αποφάσεως οφειλόμενο σε έλλειψη ανεξαρτησίας του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως «το θέμα της προσβαλλόμενης ή αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, η διαδικασία λήψεως της αποφάσεως και το αντικείμενο της διαφοράς, περιλαμβανομένων των λόγων ακυρώσεως ή αναιρέσεως, συναγόμενων ή προβληθέντων» [33].

70. Κατά τη γνώμη μου, δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η «πλήρης δικαιοδοσία» που παρέχει στο Γενικό Δικαστήριο το άρθρο 229 ΕΚ και το άρθρο 17 του κανονισμού 17 πληροί τις προϋποθέσεις όσον αφορά τις προσφυγές κατά αποφάσεων περί επιβολής προστίμου, ακόμα και αν η έννοια αυτή, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, είναι διαφορετική από το κριτήριο της «πλήρους δικαιοδοσίας» του ΕΔΔΑ, το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται και επί προσφυγών κατά αποφάσεων που διαπιστώνουν την ύπαρξη και μόνον παραβάσεως (ζήτημα του οποίου μπορεί να επιληφθεί το Γενικό Δικαστήριο και το κάνει στην πράξη —αν και σε περιορισμένη κλίμακα— εφόσον το απαιτεί η ενώπιόν του εκκρεμούσα υπόθεση). Ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση μας απασχολεί μόνον η προσφυγή ακυρώσεως κατά αποφάσεως της Επιτροπής περί επιβολής προστίμου, οπότε δεν σκοπεύω να επεκταθώ περαιτέρω στην ανάλυσή μου. Στο πλαίσιο αυτό, η πλήρης δικαιοδοσία για ακύρωση, μείωση ή αύξηση του προστίμου, χωρίς περιορισμούς ως προς το είδος των λόγων (εσφαλμένη εκτίμηση πραγματικών ή νομικών ζητημάτων) για τους οποίους μπορεί να ασκηθεί, πρέπει απαραιτήτως, κατά τη γνώμη μου, να παρέχει τις εγγυήσεις του άρθρου 6 ΕΣΔΑ —τουλάχιστον θεωρητικώς.

71. Εντούτοις, μπορεί να ανακύψει το ερώτημα αν, σε συγκεκριμένη υπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο άσκησε δεόντως τη δικαιοδοσία αυτή στην πράξη, ερώτημα ακριβώς το οποίο εγείρει η ΚΜΕ εν προκειμένω.

72. Το ερώτημα αυτό είναι εύλογο, αλλά η εξέτασή του πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να υπαχθεί σε ορισμένους περιορισμούς, τόσο γενικούς όσο και ειδικούς, ενώ ο τρόπος κατά τον οποίο υποβλήθηκε πρέπει να αναλυθεί υπό το πρίσμα ορισμένων από τις επικρίσεις της Επιτροπής.

31 — Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που η διαδικασία αφορά «αστική» διαφορά (βλ., για παράδειγμα, απόφαση Obermeier κατά Αυστρίας της 28ης Ιουνίου 1990, σειρά Α αριθ. 179, §§ 67 και 70), η οποία περιλαμβάνει και διοικητικές διαφορές.

32 — Βλ. απόφαση Valico S.r.l. κατά Ιταλίας, αριθ. 70074/01, *Recueil des arrêts et décisions,* 2006-III, σ. 20, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

33 — Βλ. απόφαση Crompton κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 27ης Οκτωβρίου 2009, αριθ. 42509/05, *Recueil des arrêts et décisions 2009,* § 71 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

73. Πρώτον, φρονώ ότι αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ο τρόπος κατά τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο διενήργησε τον έλεγχό του στην πράξη, ενώ ο τρόπος κατά τον οποίο το ίδιο περιέγραψε τον έλεγχο αυτό ασκεί λιγότερη επιρροή. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί από αναφορές στον βαθμό διακριτικής ευχέρειας, ελευθερίας επιλογής ή ευελιξίας της Επιτροπής ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το καθήκον του να εκτιμήσει, απαντώντας στα επιχειρήματα της ΚΜΕ, τον τρόπο κατά τον οποίο καθορίστηκε το πρόστιμο. Ούτε, αντιθέτως, μπορεί να συναχθεί από τη χρήση της εκφράσεως «κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του» ότι το Γενικό Δικαστήριο άσκησε δεόντως στην πράξη την εξουσία εκτιμήσεως που διαθέτει. Κάθε περίσταση πρέπει να εξετάζεται βάσει του πραγματικού της περιεχομένου.

74. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, ανεξαρτήτως της εκτάσεως της αρμοδιότητας του Γενικού Δικαστηρίου, οι διαδικασίες που εισάγονται ενώπιόν του διεξάγονται σύμφωνα με την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Κανένα στοιχείο του άρθρου 6 ΕΣΔΑ ή της νομολογίας του ΕΔΔΑ δεν απαιτεί το «ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο» να ερευνά, αυτεπαγγέλτως, ζητήματα τα οποία δεν έχουν προβληθεί ενώπιόν του. Ασφαλώς, η νομολογία του Δικαστηρίου απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως ορισμένα ζητήματα δημοσίας τάξεως (ιδιαίτερα όσον αφορά δικονομικές εγγυήσεις) αλλά, ως προς άλλα θέματα, η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του πρέπει να αξιολογείται με βάση το περιεχόμενο των επιχειρημάτων που έχουν προβληθεί στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί.

75. Παρά ταύτα, θα ήθελα να επισημάνω ότι το Γενικό Δικαστήριο ζήτησε από την Επιτροπή να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα από τον φάκελό της, η δε Επιτροπή, προς απάντηση στην αίτηση αυτή, προσκόμισε περισσότερες από 500 σελίδες. Τούτο και μόνο αποτελεί ένδειξη *ενδελεχούς* ελέγχου που αρκεί για να ικανοποιήσει τα κριτήρια της ΕΣΔΑ και του Χάρτη. Ωστόσο, απομένει ακόμα να εξεταστεί, βάσει της ίδιας της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αν ο έλεγχος αυτός ήταν *ο απαιτούμενος*. Με άλλα λόγια, περιορίστηκε ο έλεγχος στη διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν υπερέβη τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει ή υπεισήλθε (κατόπιν αιτήσεως της ΚΜΕ) σε αξιολόγηση της εκτιμήσεως που πραγματοποίησε το θεσμικό αυτό όργανο εντός των επιτρεπομένων ορίων;

76. Θα εστιάσω τώρα σε δύο συγκεκριμένες επικρίσεις που αντιτάσσει η Επιτροπή κατά των επιχειρημάτων που προβάλλει η ΚΜΕ.

77. Ένα τυπικό ζήτημα το οποίο έθεσε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση είναι ότι στο δικόγραφο της προσφυγής ακυρώσεως που άσκησε η ΚΜΕ πρωτοδίκως αναφερόταν ρητώς ότι η εν λόγω προσφυγή ασκείται δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ και όχι του 229 ΕΚ. Κατά συνέπεια, από το γεγονός αυτό θα μπορούσε να συναχθεί ότι η ΚΜΕ δεν ζητούσε καν από το Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει πλήρη δικαιοδοσία, οπότε δεν ήταν σε θέση να του προσάψει ότι παρέλειψε να το πράξει.

78. Φρονώ ότι το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Η παραπομπή στο άρθρο 230 ΕΚ εμφανίζεται μόνο στον τίτλο του δικογράφου της προσφυγής. Το γεγονός και μόνον ότι η ΚΜΕ ζήτησε μείωση του προστίμου της είναι

αρκετό για να καταστεί σαφές ότι η εταιρία αυτή στηρίχθηκε στην πλήρη δικαιοδοσία του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά τις ποινές και όχι σε απλό έλεγχο της νομιμότητας του επιβληθέντος προστίμου. Αν ο απλός έλεγχος της νομιμότητας κατέληγε σε ευνοϊκό για την προσφεύγουσα αποτέλεσμα, η μόνη συνέπεια θα ήταν η ακύρωση του προστίμου, οπότε η Επιτροπή θα έπρεπε να επιβάλει νέο πρόστιμο, σεβόμενη τις εκτιμήσεις της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου. Εντούτοις, σε διάφορα σημεία του δικογράφου της προσφυγής ακυρώσεως, η KME επαναλαμβάνει το αίτημά της περί μειώσεως του προστίμου, στο οποίο το Γενικό Δικαστήριο θα μπορούσε να απαντήσει μόνο δυνάμει του άρθρου 229 ΕΚ και του άρθρου 17 του κανονισμού 17.

79. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η KME δεν ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο συγκεκριμένα να προβεί σε *εκ νέου* καθορισμό του προστίμου, αλλά να προσαρμόσει το ύψος του υπό το πρίσμα των φερόμενων σφαλμάτων της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

80. Η δεύτερη επίκριση της Επιτροπής είναι πιο τεκμηριωμένη. Το θεσμικό αυτό όργανο επισημαίνει, κατ' ουσίαν, ότι η KME, όσο εμπεριστατωμένα και αν παρουσίασε τα επιχειρήματα υπέρ της ανάγκης για ορθή άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του Γενικού Δικαστηρίου σε υποθέσεις όπως η υπό κρίση, εντούτοις, παρέλειψε να προσδιορίσει τα συγκεκριμένα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να διενεργείται ο έλεγχος αυτός ή ακόμα να παραθέσει τα χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως από τα οποία φρονεί ότι προκύπτει η μη τήρηση των εν λόγω κριτηρίων.

81. Συμφωνώ με την Επιτροπή. Ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως της KME παρουσιάζεται μάλλον ως γενική κριτική του συστήματος εφαρμογής του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης στο σύνολό του καθώς και του ρόλου του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο του συστήματος αυτού παρά ως μομφή κατά συγκεκριμένων παραλείψεων του Γενικού Δικαστηρίου με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Αποτελεί όμως πάγια νομολογία ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό [34].

82. Υπό κανονικές συνθήκες, η διαπίστωση τέτοιου σφάλματος σε λόγο αναιρέσεως θα έπρεπε να οδηγήσει στην απλή απόρριψή του ως απαράδεκτου. Εντούτοις, φρονώ ότι η προσέγγιση αυτή δεν είναι η κατάλληλη στην υπό κρίση υπόθεση. Είναι αληθές ότι, αυτοτελώς εξεταζόμενος, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως της KME δεν παρέχει στο Δικαστήριο επαρκώς ακριβείς διευκρινίσεις ώστε αυτό να είναι σε θέση να αποφασίσει αν και σε ποια έκταση το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να διενεργήσει τον ενδεδειγμένο έλεγχο. Παρά ταύτα, ο λόγος αυτός μπορεί να αποτελέσει επιχείρημα υπέρ της χρησιμοποιήσεως ενός επιπλέον κριτηρίου για την εκτίμηση των λοιπών λόγων αναιρέσεως —και να χρησιμοποιηθεί κατά τον τρόπο ακριβώς που τον αντιμετώπισε η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως, εξετάζοντάς τον στο πλαίσιο της αναλύσεως του δεύτερου, του τρίτου και του τέταρτου λόγου αναιρέσεως.

83. Για τον λόγο αυτό, προτείνω να μην εξεταστεί αυτοτελώς ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως

34 — Για πρόσφατο παράδειγμα, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Οκτωβρίου 2010, C-280/08 P, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής (Συλλογή 2010, σ. I-9555, σκέψη 24).

αλλά να ληφθούν υπόψη τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς στήριξή του κατά την ανάλυση των πρώτων τεσσάρων λόγων αναιρέσεως. Ωστόσο, κατά την ανάλυση των λόγων αυτών, θα αρκεστώ —όπως επισήμανα ανωτέρω— στην αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο όντως εξέτασε τους ενώπιόν του προβληθέντες λόγους αναιρέσεως, θεωρώντας ότι η γλώσσα που χρησιμοποίησε για να περιγράψει την εξέταση αυτή δεν αποτελεί παρά απλώς μια ένδειξη προς την κατεύθυνση αυτή.

Πρώτος λόγος αναιρέσεως: πραγματικός αντίκτυπος στην αγορά

Σχετικά χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

84. Το Γενικό Δικαστήριο, κατά την εξέταση του πρώτου λόγου ακυρώσεως της ΚΜΕ (φερόμενη παράλειψη της Επιτροπής να λάβει δεόντως υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά), δέχτηκε καταρχάς ως αποδεικτικά στοιχεία τρεις οικονομετρικές μελέτες που προσκόμισε η εταιρία αυτή και, εν συνεχεία, προέβη στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

«60 […] οι προσφεύγουσες αμφισβητούν τόσο την εκ μέρους της Επιτροπής αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης (βλ. σκέψεις 12 και 13 ανωτέρω) όσο και τη διαφορετική αντιμετώπιση στην οποία το θεσμικό αυτό όργανο προέβη βάσει των μεριδίων της αγοράς που κατέχουν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις (βλ. σκέψη 16 ανωτέρω).

61 Καταρχάς, όσον αφορά τη διαφορετική αντιμετώπιση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, η αιτιολογία που παρέθεσε συναφώς η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι το θεσμικό αυτό όργανο μερίμνησε ώστε να λάβει υπόψη το "ειδικό βάρος κάθε επιχείρησης και, ως εκ τούτου, του πραγματικού αντικτύπου της παράνομης συμπεριφοράς της επί του ανταγωνισμού" (αιτιολογική σκέψη 322 της προσβαλλόμενης απόφασης). Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι, ακόμα και όταν δεν αποδεικνύεται ότι η παράβαση έχει συγκεκριμένη επίδραση επί της αγοράς, η Επιτροπή δικαιούται να προβαίνει σε διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρήσεων βάσει των μεριδίων που αυτές κατέχουν στην οικεία αγορά, στα πρότυπα της αντιμετώπισης που εκτίθεται με τις αιτιολογικές σκέψεις 325 έως 329 της προσβαλλόμενης απόφασης.

62 Συγκεκριμένα, από τη νομολογία προκύπτει ότι το μερίδιο της αγοράς που κατέχει κάθε ενδιαφερόμενη επιχείρηση στην αγορά που υπήρξε αντικείμενο περιοριστικής πρακτικής συνιστά αντικειμενικό στοιχείο που παρέχει το ορθό μέτρο της ευθύνης κάθε μιας επιχείρησης όσον αφορά τη δυνητική βλαπτικότητα της πρακτικής αυτής για την κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004, T-236/01, T-239/01, T-244/01 έως T-246/01, T-251/01 και T-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, σκέψη 197).

63 Ομοίως, ως προς την εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, ακόμα και αν η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της

αγοράς, τούτο δεν θα ασκούσε επιρροή στον χαρακτηρισμό της παράβασης ως "πολύ σοβαρής" και, επομένως, στο ποσό του προστίμου.

64 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από το κοινοτικό σύστημα κυρώσεων για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, όπως έχει καθιερωθεί με τον κανονισμό 17 και ερμηνευθεί από τη νομολογία, προκύπτει ότι οι συμπράξεις, λόγω της ίδιας τους της φύσης, είναι ορθό να συνεπάγονται την επιβολή των αυστηρότερων προστίμων. Ο ενδεχόμενος συγκεκριμένος αντίκτυπός τους επί της αγοράς, ειδικότερα δε το ερώτημα σε ποιο μέτρο ο περιορισμός του ανταγωνισμού κατέληξε σε αγοραία τιμή υψηλότερη από εκείνη που θα είχε επικρατήσει σε περίπτωση που δεν υπήρχε η σύμπραξη, δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων (βλ. συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 120 και 129, της 17ης Ιουλίου 1997 C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 33, της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψεις 68 έως 77, και της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-407/04 P, Dalmine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-829, σκέψεις 129 και 130· προπαρατεθείσα απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 62 ανωτέρω, σκέψη 225· βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mischo στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-283/98 P, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9858, σκέψεις 95 έως 101).

65 Πρέπει να προστεθεί ότι από τις κατευθυντήριες γραμμές προκύπτει ότι οι συμφωνίες ή οι εναρμονισμένες πρακτικές που αποβλέπουν ιδίως, όπως εν προκειμένω, στον καθορισμό των τιμών και στην κατανομή της πελατείας μπορούν, εκ της φύσεώς τους και μόνον, να χαρακτηρίζονται "πολύ σοβαρές", χωρίς να απαιτείται να έχουν κάποιον ιδιαίτερο αντίκτυπο στην αγορά ή η επιρροή τους να έχει συγκεκριμένη γεωγραφική έκταση. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι ενώ, σύμφωνα με την περιγραφή των "σοβαρών" παραβάσεων, προβλέπεται ρητώς ο αντίκτυπος στην αγορά και η παραγωγή αποτελεσμάτων σε εκτεταμένες ζώνες της κοινής αγοράς, αντιθέτως, σύμφωνα με την περιγραφή των "πολύ σοβαρών παραβάσεων", δεν απαιτείται η επέλευση κάποιας συγκεκριμένης συνέπειας στην αγορά ή η παραγωγή αποτελέσματος σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή (απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Οκτωβρίου 2005, T-38/02, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-4407, σκέψη 150).

66 Επιπροσθέτως, [και ως εκ περισσού], το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της οικείας αγοράς.

67 Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται ότι η νομολογία έχει απορρίψει την παραδοχή των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή, στην περίπτωση που επικαλείται ότι η σύμπραξη έχει συγκεκριμένο αντίκτυπο προκειμένου να καθορίσει το ποσό του προστίμου, οφείλει να αποδείξει επιστημονικώς την ύπαρξη απτού οικονομικού αποτελέσματος επί της αγοράς καθώς

και αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του αντικτύπου και της παράβασης.

68 Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι ο πραγματικός αντίκτυπος μιας σύμπραξης στην αγορά πρέπει να θεωρείται ότι έχει επαρκώς αποδειχθεί αν η Επιτροπή είναι σε θέση να παράσχει συγκεκριμένες και αξιόπιστες ενδείξεις από τις οποίες να προκύπτει, με εύλογη πιθανότητα, ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση του Πρωτοδικείου Scandinavian Airlines System κατά Επιτροπής, σκέψη 36 ανωτέρω, σκέψη 122· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-59/02, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3627, σκέψεις 159 έως 161, T-43/02, Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3435, σκέψεις 153 έως 155, T-329/01, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3255, σκέψεις 176 έως 178, και T-322/01, Roquette Frères κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3137, σκέψεις 73 έως 75).

69 Συναφώς, παρατηρείται ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβήτησαν το υποστατό των πραγματικών περιστατικών, όπως εκτέθηκαν στη σκέψη 13 ανωτέρω, στα οποία στηρίχτηκε η Επιτροπή για να καταλήξει ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της αγοράς και τα οποία συνίστανται, πρώτον, στο γεγονός ότι οι τιμές μειώθηκαν κατά τις περιόδους χαλαρής τήρησης της συμφωνίας περί συμπράξεως ενώ αυξήθηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια άλλων περιόδων, δεύτερον, στην εφαρμογή ενός συστήματος ανταλλαγής δεδομένων σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων και το ύψος των τιμών, τρίτον, στο σημαντικό μερίδιο της αγοράς που κατέχει το σύνολο των μελών της σύμπραξης και, τέταρτον, στο γεγονός ότι τα αντίστοιχα μερίδια της αγοράς των μετεχόντων στη σύμπραξη παρέμειναν σχετικά σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια της παράβασης. Το μόνο που επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες είναι ότι τα πραγματικά αυτά περιστατικά δεν μπορούν να αποδείξουν ότι η εν λόγω παράβαση είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο στην αγορά.

70 Από τη νομολογία όμως προκύπτει ότι η Επιτροπή θεμιτώς συνάγει, βάσει των ενδείξεων της προηγούμενης σκέψης, ότι η παράβαση είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο στην αγορά (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 159, Roquette Frères κατά Επιτροπής, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 78, T-59/02, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 165, T-329/01, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 181· απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Δεκεμβρίου 2006, T-259/02 έως T-264/02 και T-271/02, Zentralbank Österreich κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-5169, σκέψεις 285 έως 287).

71 Όσον αφορά το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι ο φάκελος της υπόθεσης περιλαμβάνει παραδείγματα μη τήρησης των συμφωνιών περί συμπράξεως, πρέπει να επισημανθεί ότι το γεγονός ότι οι συμφωνίες δεν τηρούνταν πάντοτε από τα μέλη τις συμφωνίας δεν αρκεί για να αποκλειστεί η ύπαρξη αντικτύπου επί της αγοράς (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση του Πρωτοδικείου

Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 148).

72 Τα επιχειρήματα που οι προσφεύγουσες αντλούν από τη δική τους συμπεριφορά δεν μπορούν επίσης να γίνουν δεκτά. Συγκεκριμένα, η πραγματική συμπεριφορά την οποία ισχυρίζεται ότι ακολούθησε μια επιχείρηση δεν ασκεί επιρροή στην εκτίμηση του αντικτύπου μιας σύμπραξης στην αγορά, λαμβάνονται δε υπόψη μόνον τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την όλη παράβαση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, Τ-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2597, σκέψη 167). Ομοίως, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι διαπίστωσε, με την αιτιολογική σκέψη 303 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η αρχική έκθεση δεν παρείχε τη δυνατότητα αντίκρουσης των συμπερασμάτων της σχετικά με τα πραγματικά αποτελέσματα της παράβασης επί της αγοράς. Συγκεκριμένα, στην οικονομετρική ανάλυση που περιλαμβάνεται στην έκθεση αυτή εξετάζονται μόνον τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν τις προσφεύγουσες.

73 Συνεπώς, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, ο υπό κρίση λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

74 Επιπλέον, το Πρωτοδικείο κρίνει, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας και υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων, ότι η εκτίμηση στην οποία προέβη η Επιτροπή όσον αφορά το αρχικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε λόγω της σοβαρότητας δεν πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση.»

Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων

Επιχειρήματα της ΚΜΕ προς στήριξη του λόγου αναιρέσεως

85. Η ΚΜΕ αμφισβητεί το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά και ότι μπορούσε να λάβει τον αντίκτυπο αυτό υπόψη κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου. Οι κατευθυντήριες γραμμές απαιτούσαν από την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τρία στοιχεία, περιλαμβανομένου του «πραγματικού αντίκτυπου επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί». Κατά συνέπεια, μπορούσε να λάβει υπόψη τον πραγματικό αυτό αντίκτυπο μόνον αν, και στο μέτρο που, μπορούσε να τον αποδείξει και να τον καθορίσει ποσοτικώς. Η Επιτροπή δεν έπρεπε να χρησιμοποιήσει —υπό την ασπίδα του κριτηρίου των «πιθανοτήτων που είναι εύλογες» το οποίο καθιέρωσε η απόφαση Roquette Frères [35]— υποθετικές εκτιμήσεις που της παρέχουν τη δυνατότητα να λάβει υπόψη τον αντίκτυπο στην αγορά ακόμα και όταν δεν είναι σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη ή την έκταση του αντίκτυπου αυτού κατά τα

35 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006 στην υπόθεση Τ-322/01, παρατεθείσα στη σκέψη 68 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, σκέψη 73.

προβλεπόμενα στις κατευθυντήριες γραμμές. Αν γίνει δεκτή η χρήση τέτοιων υποθετικών εκτιμήσεων, καθίσταται απολύτως ανέφικτη η διάκριση μεταξύ παραβάσεων με κριτήριο τον αντίκτυπο επί της αγοράς. Η νομολογία που παρατίθεται με τις σκέψεις 68 και 70 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως είναι προφανώς εσφαλμένη.

86. Επιπλέον, κατά την ΚΜΕ, αν μια επιχείρηση που μετέχει στη σύμπραξη προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία οικονομετρικής φύσεως βάσει των οποίων η σύμπραξη στο σύνολό της δεν είχε αντίκτυπο στις τιμές της αγοράς, και οι άλλοι μετέχοντες στη σύμπραξη προβάλλουν ανάλογα επιχειρήματα, δεν είναι θεμιτό η Επιτροπή να δικαιούται να αγνοεί τα στοιχεία αυτά και να διαπιστώνει ότι η παράβαση είχε τέτοιο αντίκτυπο —και να λαμβάνει υπόψη τον παράγοντα αυτό κατά τον σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου— βασιζόμενη μόνο σε έμμεση απόδειξη, την οποία παρέχουν τα στοιχεία που εκτίθενται με τη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή οφείλει να προσκομίσει στοιχεία που παρέχουν άμεση απόδειξη του ισχυρισμού ότι η σύμπραξη είχε όντως αντίκτυπο στην αγορά.

87. Τα οικονομετρικά στοιχεία που προσκόμισε η ΚΜΕ στηρίζονταν σε λεπτομερή δεδομένα αντλούμενα από όλα τα τιμολόγια και τα σχετικά με τους πελάτες πληροφοριακά στοιχεία που είχε στη διάθεσή της και που κάλυπταν περίοδο πλέον των δέκα ετών, και από τα οποία προέκυπτε ότι: i) η σύμπραξη είχε στατιστικά ασήμαντο αντίκτυπο στις τιμές που χρέωνε η ΚΜΕ και ότι ii) η ανάλυση αυτή ίσχυε για τη σύμπραξη στο σύνολό της. Η απουσία αντίκτυπου επιβεβαιώθηκε από περιεχόμενα στη δικογραφία αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη μη τήρηση των συμφωνιών από τους διάφορους μετέχοντες στη σύμπραξη. Τέλος, η απουσία βλάβης των τελικών χρηστών επιβεβαιώθηκε από το γεγονός ότι οι επίμαχοι σωλήνες αντιπροσώπευαν μόνο περί το 2 % της τιμής λιανικής πώλησης των τελικών προϊόντων στα οποία οι εν λόγω σωλήνες ήταν ενσωματωμένοι.

88. Από νομικής απόψεως, η Επιτροπή όφειλε να έχει προσκομίσει άμεσα αποδεικτικά στοιχεία προς αντίθετη απόδειξη, τα οποία να στηρίζονται σε αντικειμενικούς οικονομικούς παράγοντες σχετικούς με την οικεία αγορά και το οικείο οικονομικό πλαίσιο και να τεκμηριώνουν την ύπαρξη και την έκταση του υποτιθέμενου αντίκτυπου στην αγορά· η Επιτροπή δεν δικαιούνταν να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά βασιζόμενη αποκλειστικά στην έμμεση απόδειξη που έλαβε υπόψη της με την προσβαλλόμενη απόφαση.

89. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει επίσης μη λογική και ανεπαρκή αιτιολογία. Το Γενικό Δικαστήριο, εξετάζοντας το περιεχόμενο του επιχειρήματος της ΚΜΕ ότι τα οικονομετρικά στοιχεία που προσκόμισε αποδεικνύουν την απουσία αντίκτυπου στην αγορά, i) παρέπεμψε μόνο στην αρχική έκθεση, βάσει της οποίας η σύμπραξη δεν είχε αντίκτυπο στις τιμές της ΚΜΕ και, κατά συνέπεια, ii) παρέλειψε να λάβει υπόψη τις δύο μεταγενέστερες εκθέσεις, καταλήγοντας ότι η σύμπραξη στο σύνολό της δεν είχε αντίκτυπο στην αγορά, και iii), τελικώς, απέρριψε το επιχείρημα της ΚΜΕ για τον λόγο ότι τα οικονομετρικά στοιχεία δεν αποδείκνυαν ότι η σύμπραξη στο σύνολό της δεν είχε αντίκτυπο στην αγορά. Με άλλα λόγια, το Γενικό Δικαστήριο, μολονότι δέχτηκε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία συναγόταν η απουσία

αντίκτυπου στην αγορά, εντούτοις απέρριψε το αίτημα της ΚΜΕ για τον λόγο ότι δεν προσκόμισε τέτοια στοιχεία —και, με τον τρόπο αυτό, παραμόρφωσε προδήλως τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του.

90. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, παραλείποντας να διαπιστώσει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνες περί το δίκαιο, παρέβη το δίκαιο της Ένωσης. Ως εκ τούτου, η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο πρέπει να επανακαθορίσει το αρχικό ποσό του προστίμου μη λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα του αντίκτυπου στην αγορά κατά τον υπολογισμό αυτό.

Η απάντηση της Επιτροπής

91. Η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι ο εξεταζόμενος λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής, καθόσον στρέφεται κατά επουσιώδους συμπληρωματικής αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

92. Η διαπίστωση ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά έγινε ρητώς «ως εκ περισσού». Κατά πάγια νομολογία, δικαστική απόφαση δεν μπορεί να αναιρεθεί βάσει λόγων στρεφόμενων αποκλειστικά κατά τέτοιων διαπιστώσεων. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε δικαιολογημένα αμφότερα τα στοιχεία της προσβαλλόμενης αποφάσεως τα οποία η ΚΜΕ υποστήριξε ότι επηρεάζονται από τον πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, τούτο δε ανεξαρτήτως του αν ο αντίκτυπος αυτός μπορεί να αποδειχθεί ή όχι. Όσον αφορά τη διαφορετική αντιμετώπιση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, ακόμα και όταν δεν αποδεικνύεται ότι η παράβαση έχει συγκεκριμένη επίδραση επί της αγοράς, η Επιτροπή δικαιούται να προβαίνει σε διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρήσεων βάσει των μεριδίων που αυτές κατέχουν στην οικεία αγορά· και, ως προς την εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης, ότι ακόμα και αν η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της αγοράς, τούτο δεν θα ασκούσε επιρροή στον χαρακτηρισμό της παράβασης ως «πολύ σοβαρής» και, επομένως, στο ποσό του προστίμου. Η ΚΜΕ δεν κάνει ουδεμία αναφορά στις δύο αυτές διαπιστώσεις αρχής, οι οποίες, κατά συνέπεια, δεν υπόκεινται στον αναιρετικό έλεγχο εν προκειμένω. Οι επικρίσεις της ΚΜΕ που στρέφονται κατά της συμπληρωματικής διαπιστώσεως, στην οποία το Γενικό Δικαστήριο προέβη ως εκ περισσού, δεν μπορούν να επιφέρουν την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

93. Δεύτερον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο εξεταζόμενος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος διότι αμφισβητεί εκτιμήσεις επί πραγματικών περιστατικών.

94. Η ΚΜΕ υποστηρίζει απλώς ότι το Γενικό Δικαστήριο i) υπέπεσε σε πλάνη διαπιστώνοντας ότι η Επιτροπή δικαιούται να συναγάγει την ύπαρξη πραγματικού αντίκτυπου στην αγορά από τα αποδεικτικά στοιχεία που απαριθμούνται στη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ii) όφειλε να αποδώσει μεγαλύτερη σημασία, με τη σκέψη 71, στα αποδεικτικά στοιχεία που, κατά την ΚΜΕ, συνηγορούν υπέρ της απουσίας αντίκτυπου

και της μη τηρήσεως των συμφωνιών από μέλη της συμπράξεως, iii) όφειλε να αποδώσει μεγαλύτερη σημασία, με τη σκέψη 72, στις οικονομετρικές μελέτες που, κατά την ΚΜΕ, υποδεικνύουν ότι ο αντίκτυπος ήταν στατιστικά ασήμαντος, και iv) όφειλε να απαιτήσει την προσκόμιση «άμεσης αποδείξεως» όσον αφορά την ύπαρξη και έκταση οποιουδήποτε αντίκτυπου.

95. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξακριβώνει τα πραγματικά περιστατικά ούτε, καταρχήν, να εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία που δέχθηκε το Γενικό Δικαστήριο. Στο τελευταίο απόκειται να εκτιμά την αξία των αποδεικτικών στοιχείων, υπό τον όρο ότι αυτά προσκομίστηκαν νομοτύπως και τηρήθηκαν οι σχετικοί δικονομικοί κανόνες και οι αρχές του δικαίου. Η εκτίμηση αυτή δεν υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου, εκτός αν παραμορφώθηκε το περιεχόμενο των αποδεικτικών στοιχείων.

96. Τα στοιχεία που αποδεικνύουν τον πραγματικό αντίκτυπο στα οποία στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, καθώς και τα συμπεράσματα που συνάγονται από τα στοιχεία αυτά, αποτέλεσαν αντικείμενο λεπτομερούς συζητήσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο τα παρέθεσε συνοπτικά με τη σκέψη 69 της αποφάσεώς του, για να καταλήξει με τη σκέψη 70 ότι η Επιτροπή θεμιτώς συνήγαγε ότι η παράβαση είχε πραγματικό αντίκτυπο, απορρίπτοντας τελικώς, με τις σκέψεις 71 και 72, τα επιχειρήματα της ΚΜΕ ότι η ορθότητα της διαπίστωσης αυτή αποδυναμώνεται από άλλα στοιχεία.

97. Επιπροσθέτως, πέραν του γεγονότος ότι τα επιχειρήματα της ΚΜΕ στηρίχθηκαν αποκλειστικά στη δική της συμπεριφορά, η αξιοπιστία των οικονομετρικών μελετών που η εταιρία αυτή προσκόμισε υπονομεύθηκε από πλήθος στοιχείων που αποτέλεσαν αντικείμενο διεξοδικών συζητήσεων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Το Γενικό Δικαστήριο δεν χρειάστηκε να αποφανθεί επί των στοιχείων αυτών διότι ούτως ή άλλως απέρριψε τα επιχειρήματα της ΚΜΕ, η Επιτροπή ωστόσο τα συνοψίζει ως ακολούθως.

98. Με τις μελέτες αυτές επιχειρήθηκε να συναχθούν συμπεράσματα για τον αντίκτυπο της συμπράξεως μέσω της συγκρίσεως, αφενός, τιμών οι οποίες δεν αμφισβητείται ότι έχουν καθοριστεί στο πλαίσιο συμπράξεως και, αφετέρου, τιμών οι οποίες έχουν καθοριστεί κατά περιόδους και/ή σε χώρες όπου επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού. Ωστόσο, στις χώρες αυτές περιλαμβάνονταν πολλές περιοχές για τις οποίες υπήρχε άμεση απόδειξη περί υπάρξεως συμπράξεως. Μια συμφωνία περί καθορισμού τιμών προέβλεπε συγκεκριμένες αυξήσεις για κατονομαζόμενες χώρες και αυξήσεις της τάξεως του 8 % για «οποιαδήποτε άλλη μη κατονομαζόμενη» χώρα, υποδηλώνοντας ότι όλες οι πωλήσεις της ΚΜΕ πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο συμπράξεως και ότι δεν υπήρχαν χώρες «όπου επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού» προκειμένου να γίνει σύγκριση.

99. Εν πάση περιπτώσει, από την εξέταση των στατιστικών δεδομένων προέκυψε ότι τα αποτελέσματα των οποίων έγινε επίκληση ήταν επίσης σύμφωνα με τη διαπίστωση ότι η σύμπραξη αύξησε τις τιμές. Τα στατιστικά δεδομένα της ΚΜΕ δεν απέκλεισαν αύξηση της τάξεως του 10,5 % ετησίως κατά μέσο όρο και μάλιστα προέκυψε ότι οι τιμές της ΚΜΕ Germany αυξήθηκαν κατά 29,9 % ετησίως καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της συμπράξεως.

Κατά τα λοιπά, οι μελέτες κατέληγαν σε ασυνήθιστα αποτελέσματα που η KME δεν μπορούσε να εξηγήσει.

100. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε ορθή εξέταση τόσο των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση για να αποδείξει την ύπαρξη πραγματικού αντίκτυπου όσο και του συνόλου των επιχειρημάτων με τα οποία η KME έθεσε υπό αμφισβήτηση το συμπέρασμα αυτό. Βάσει συγκεκριμένων, αξιόπιστων και κατάλληλων στοιχείων, των οποίων η αποδεικτική δύναμη καλύπτει όχι μόνον την εφαρμογή συμφωνιών περί καθορισμού τιμών αλλά αρκετά περισσότερα γεγονότα, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι αποδείχθηκε πραγματικός αντίκτυπος.

101. Τρίτον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου είναι επαρκώς αιτιολογημένες.

102. Το επιχείρημα της KME —ότι η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου είναι μη λογική και ανεπαρκής όσον αφορά τη διαπίστωση ότι η οικονομετρική ανάλυση της KME δεν αποδεικνύει ότι η παράβαση στο σύνολό της δεν είχε αντίκτυπο στην αγορά, καθόσον παραπέμπει στην αρχική έκθεση που αφορά μόνον τις τιμές της KME παραλείποντας να λάβει υπόψη τις δύο επιπρόσθετες εκθέσεις που αφορούν τη σύμπραξη στο σύνολό της— στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της σκέψεως 72 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

103. Ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η KME υποστήριξε ότι οι μελέτες που διεξήχθησαν σχετικά με τις τιμές της αποδεικνύουν ότι η σύμπραξη δεν είχε πραγματικό αντίκτυπο επί της αγοράς. Εντούτοις, τόσο η αρχική μελέτη (την οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση) όσο και οι δύο επιπρόσθετες μελέτες (που προσκομίσθηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου) αφορούν τις πωλήσεις της KME και μόνον. Με τη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο, προβαίνοντας σε μη υποκείμενη στον αναιρετικό έλεγχο εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων, απέρριψε το επιχείρημα της KME, εμμένοντας ότι η συμπεριφορά μιας και μόνης επιχειρήσεως δεν είναι ικανή να επηρεάσει την εκτίμηση του αντίκτυπου της συμπράξεως στο σύνολό της. Η συλλογιστική αυτή δεν είναι ανακόλουθη.

104. Είναι σαφές ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η εξέταση του αντίκτυπου της συμπράξεως στο σύνολό της αποτελεί σημαντικό ζήτημα. Η Επιτροπή υπογράμμισε πρωτοδίκως ότι η σύμπραξη περιλάμβανε συμφωνίες περί κατανομής πελατών και λειτουργούσε βάσει συστήματος σύμφωνα με το οποίο, πριν την επίσκεψη πελατών, οι μετέχοντες στη σύμπραξη έπρεπε να επικοινωνήσουν με την επιχείρηση που κατέχει ηγετική θέση στην αγορά σε κάθε χώρα προκειμένου να πληροφορηθούν σχετικά με τις ποσότητες που μπορούσαν να πωληθούν και τις ανάλογες τιμές. Επομένως, τα σχετικά με τις τιμές της KME δεδομένα δεν μπορούν να δικαιολογήσουν συμπεράσματα όσον αφορά τις τιμές άλλων μετεχόντων στη σύμπραξη —για παράδειγμα, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η KME δεν επιχειρούσε να πωλήσει σε πελάτες λόγω υφιστάμενης συμφωνίας περί κατανομής πελατών. Η KME προέβαλε μεν ότι αθέτησε τις συμφωνίες, εντούτοις, για να αποτελέσουν οι οικονομετρικές μελέτες της αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης επί του σημείου αυτού, η

εταιρία αυτή θα έπρεπε να αποδείξει την αθέτηση των συμφωνιών σε σχέση με κάθε πελάτη τον οποίο είχε αναλάβει άλλος μετέχων στη σύμπραξη. Η ΚΜΕ δεν επιχείρησε καν να πράξει κάτι τέτοιο ενώπιον τόσο της Επιτροπής όσο και του Γενικού Δικαστηρίου.

105. Η καταληκτική φράση της σκέψεως 72 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως παραπέμπει μόνο στην αρχική έκθεση διότι η ΚΜΕ υποστήριξε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κακώς απέρριψε την έκθεση αυτή ως αλυσιτελή. Οι επιπρόσθετες εκθέσεις δεν υφίσταντο κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως οπότε δεν μπορούσαν να έχουν ληφθεί υπόψη. Είναι σαφές ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε και τις τρεις οικονομετρικές μελέτες και κατέληξε στα συμπεράσματά του όσον αφορά τα επιχειρήματα της ΚΜΕ βασιζόμενο σε ανάλυση των τιμών της εταιρίας αυτής. Τα εν λόγω επιχειρήματα απορρίφθηκαν για λόγο που είναι κοινός και στις τρεις μελέτες —αφορούσαν μόνον τις τιμές τις ΚΜΕ.

Εκτίμηση

106. Το πρώτο ζήτημα είναι να διευκρινιστεί αν το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο δέχτηκε τόσο τον εκ μέρους της Επιτροπής χαρακτηρισμό της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής» όσο και τον επακόλουθο καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου από το θεσμικό αυτό όργανο μπορεί να δικαιολογηθεί από τη φύση της παραβάσεως και μόνον (σύμπραξη που αφορά καθορισμό τιμών και κατανομή των αγορών), ανεξαρτήτως του αν αποδεικνύεται η ύπαρξη πραγματικού αντίκτυπου στην αγορά.

107. Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή προέβη σε καθορισμό του αρχικού ποσού στηριζόμενη στις διαπιστώσεις της α) ότι η παράβαση ήταν πολύ σοβαρή λόγω i) της φύσεώς της. ii) του αντικτύπου της επί της αγοράς και iii) της γεωγραφικής εκτάσεως της αγοράς αυτής, και β) ότι το μερίδιο αγοράς της ΚΜΕ ήταν κατά προσέγγιση τρεις φορές μεγαλύτερο από εκείνο της Outokumpu ή της Wieland. Η Επιτροπή καθόρισε το συνολικό αρχικό ποσό στα 58,1 εκατομμύρια ευρώ —35 εκατομμύρια ευρώ για την ΚΜΕ και 11,55 εκατομμύρια ευρώ για καθεμία από τις λοιπές επιχειρήσεις.

108. Η ΚΜΕ υποστήριξε πρωτοδίκως ότι η Επιτροπή, τόσο κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως όσο και κατά την κατανομή του αρχικού ποσού του προστίμου μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη, παρέλειψε να λάβει υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά· το θεσμικό αυτό όργανο υποστήριξε απλώς ότι η ύπαρξη αντικτύπου στην αγορά είχε μεν αποδειχθεί, ωστόσο δεν ήταν δυνατόν να καθοριστεί ποσοτικώς οπότε το αρχικό ποσό του προστίμου θεμιτώς μπορούσε να κατανεμηθεί μεταξύ των μετεχόντων αναλόγως του μεριδίου αγοράς του καθενός. Η ΚΜΕ αντέταξε, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή είχε τη νομική υποχρέωση να λάβει υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο εφόσον αυτός ήταν δυνατό να εκτιμηθεί και ότι από την οικονομετρική μελέτη που προσκόμισε η ΚΜΕ προέκυπτε ότι ο αντίκτυπος αυτός είναι στατιστικά ασήμαντος· κατά συνέπεια, το συνολικό αρχικό ποσό θα έπρεπε να έχει καθοριστεί σε ύψος ευρισκόμενο πλησίον του κατώτατου ορίου της αντίστοιχης κλίμακας

(η οποία έχει ως σημείο εκκίνησης τα 20 εκατομμύρια για «πολύ σοβαρές» παραβάσεις).

109. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι «ακόμα και αν η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε συγκεκριμένο αντίκτυπο επί της αγοράς, τούτο δεν θα ασκούσε επιρροή στον χαρακτηρισμό της παράβασης ως "πολύ σοβαρής" και, επομένως, στο ποσό του προστίμου», παραθέτοντας, με τις σκέψεις 64 και 65, πρόσθετη αιτιολογία ανάλογου περιεχομένου.

110. Ενώπιον του Δικαστηρίου, τα επιχειρήματα της ΚΜΕ στρέφονται κυρίως κατά των διαπιστώσεων που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 66 έως 72 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο έκρινε «επιπροσθέτως, [και ως εκ περισσού]», ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως επί της αγοράς.

111. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο εξεταζόμενος λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής, δεδομένου ότι η ΚΜΕ δεν αμφισβητεί την κύρια διαπίστωση που περιέχεται στη σκέψη 63· ακόμα και αν γίνονταν δεκτά τα επιχειρήματα της ΚΜΕ όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, η διαπίστωση του «πολύ σοβαρού» χαρακτήρα της συμπράξεως θα εξακολουθούσε να ισχύει, οπότε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου δεν θα μπορούσε να αναιρεθεί κατά το μέτρο που απέρριψε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως.

112. Μολονότι, κατά τη γνώμη μου, η συλλογιστική αυτή δεν είναι εσφαλμένη, παρά ταύτα, δεν νομίζω ότι πρέπει αναγκαστικά να γίνει δεκτή η υπόθεση σύμφωνα με την οποία η ΚΜΕ δεν αμφισβητεί την κύρια διαπίστωση της σκέψεως 63.

113. Αληθεύει ασφαλώς ότι η ΚΜΕ δεν αμφισβήτησε τη διαπίστωση ότι η Επιτροπή δικαιούνταν να χαρακτηρίσει την παράβαση ως «πολύ σοβαρή» στηριζόμενη αποκλειστικά και μόνο στη φύση της. Μάλιστα, επισημαίνει (αν και σε υποσημείωση) ότι το ζήτημα αυτό δεν την απασχόλησε πρωτοδίκως· αντ' αυτού, είχε υποστηρίξει ότι, υπό το πρίσμα του περιορισμένου αντικτύπου της συμπράξεως επί της αγοράς, το αρχικό ποσό του προστίμου θα έπρεπε να έχει καθοριστεί, συνολικώς, σε ύψος ευρισκόμενο πλησίον του κατώτατου ορίου της κλίμακας που αντιστοιχεί στις «πολύ σοβαρές» παραβάσεις — ήτοι, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές, στα 20 εκατομμύρια ευρώ— και όχι στο ποσό των 58,1 εκατομμυρίων. Τοποθετούμενος εντός του πλαισίου αυτού, κατά τη γνώμη μου, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως της ΚΜΕ πρέπει να θεωρηθεί ότι αμφισβητεί κατ' ανάγκη (αν και, ομολογουμένως, όχι κατά τόσο κατηγορηματικό τρόπο όσο θα ήταν επιθυμητό) τη διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου ότι, δεδομένου ότι ο πραγματικός αντίκτυπος επί της αγοράς δεν ασκεί επιρροή στον χαρακτηρισμό της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής», δεν ασκεί επίσης επιρροή στον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου.

114. Παρά ταύτα, συμφωνώ ότι αν οι διαπιστώσεις των σκέψεων 63 έως 65 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως γίνουν δεκτές, η αμφισβήτηση των περαιτέρω διαπιστώσεων που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 66 έως 72, ακόμα και αν έχει θετική έκβαση, είναι αλυσιτελής. Από τις εισαγωγικές λέξεις της σκέψεως 66 [36], είναι σαφές ότι η εισαγόμενη πρόταση βαίνει πολύ πέραν του ορίου που το Γενικό Δικαστήριο κρίνει απαραίτητο για

36 — Η υποσημείωση αυτή δεν αφορά την ελληνική έκδοση των παρουσών προτάσεων.

την ύπαρξη επαρκούς αιτιολογίας. Επιπλέον, είναι λογικό ότι αν «οι συμπράξεις, λόγω της ίδιας τους της φύσης, είναι ορθό να συνεπάγονται την επιβολή των αυστηρότερων προστίμων», ανεξαρτήτως του πραγματικού τους αντικτύπου επί της αγοράς, και αν η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ύπαρξη και όχι στον ακριβή βαθμό του αντικτύπου αυτού όταν καθόρισε τα αρχικά ποσά των προστίμων, τότε τα ποσά αυτά δεν μπορεί να τεθούν υπό αμφισβήτηση μέσω της προσπάθειας να αποδειχθεί ότι ο αντίκτυπος αυτός είναι περιορισμένος.

115. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι και αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος, δεδομένου ότι αφορά μόνον τις διαπιστώσεις περί τα πραγματικά περιστατικά στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο.

116. Και ως προς το ζήτημα αυτό, διατηρώ κάποιες επιφυλάξεις. Ορισμένες πτυχές της επιχειρηματολογίας της ΚΜΕ όντως φαίνεται να αφορούν διαπιστώσεις περί τα πραγματικά περιστατικά —ειδικότερα εκείνες που εκτίθενται στις σκέψεις 18 έως 20 και 22 του δικογράφου της αιτήσεως αναιρέσεως, και στα σημεία 87 και 89 ανωτέρω— άλλες όμως αποτελούν νομικούς ισχυρισμούς στρεφόμενους κατά φερόμενων παρατυπιών της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως (μολονότι, πάλι, θα μπορούσαν να έχουν διατυπωθεί επιτυχέστερα). Κατ' ουσίαν, η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, δεδομένης της διαφωνίας όσον αφορά τα συμπεράσματα που έπρεπε να συναχθούν από τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία, όφειλε να μην έχει αρκεστεί να επιτρέψει στην Επιτροπή να στηριχθεί σε υποθέσεις απορρέουσες από «ενδείξεις από τις οποίες να προκύπτει, με εύλογη πιθανότητα, ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά», αλλά τουλάχιστον να απαιτήσει από το θεσμικό αυτό όργανο να αντικρούσει τα στοιχεία που προσκόμισε η ΚΜΕ εν είδει αντίθετης απόδειξης. Το επιχείρημα αυτό πρέπει να ερμηνευθεί, όπως εξήγησα στο σημείο 113 ανωτέρω, στο πλαίσιο αμφισβητήσεως της διαπιστώσεως του Γενικού Δικαστηρίου, ήτοι όχι υπό την έννοια ότι ο πραγματικός αντίκτυπος στην αγορά δεν μπορούσε να ασκήσει επιρροή στην κατάταξη της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής», αλλά ότι ήταν αλυσιτελής και για τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου.

117. Ως εκ τούτου, δεν θα πρότεινα την απόρριψη του πρώτου λόγου αναιρέσεως ως αλυσιτελούς ή απαράδεκτου για τον λόγο ότι αμφισβητεί μόνον διαπιστώσεις περί τα πραγματικά περιστατικά.

118. Παρά ταύτα, δεν θα πρότεινα ούτε και την αποδοχή του, δεδομένου ότι δεν αφορά νομικά ζητήματα. Η διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου με τη σκέψη 64 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως ότι ο ενδεχόμενος συγκεκριμένος αντίκτυπος μιας συμπράξεως επί της αγοράς δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων επιβεβαιώνεται ευρέως από την εκεί παρατιθέμενη νομολογία [37]. Ο αντίκτυπος αυτός αποτελεί απλώς έναν μεταξύ πολλών παραγόντων —που δεν περιορίζονται στους τρεις που απαριθμούν οι κατευθυντήριες γραμμές— οι οποίοι πρέπει να συνεκτιμώνται. Στο μέτρο που η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, απέδειξε την

37 — Επισημαίνω ειδικότερα τις συνοπτικές περιγραφές των σημείων 95 επ. των προτάσεων που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Mischo στην υπόθεση Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, και των σκέψεων 129 και 130 της αποφάσεως που εκδόθηκε στην υπόθεση Dalmine κατά Επιτροπής (αμφότερες παρατεθείσες στη σκέψη 64 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, βλ. σημείο 84 ανωτέρω).

ύπαρξη τέτοιου αντικτύπου (ζήτημα το οποίο δεν αμφισβητείται από την ΚΜΕ), μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη διαπίστωση αυτή ως ένα από τα κριτήρια υπολογισμού του αρχικού ποσού του προστίμου. Και στο μέτρο που η Επιτροπή, πράττοντας τούτο, δεν βασίστηκε σε συγκεκριμένο επίπεδο αντικτύπου στην αγορά —αντιθέτως, προέβη στον υπολογισμό της στηριζόμενη στο γεγονός ότι ο αντίκτυπος δεν μπορούσε να καθοριστεί ποσοτικώς με ακρίβεια [38]—, δεν μπορεί να προσαφθεί στο θεσμικό αυτό όργανο ότι δεν υπολόγισε επακριβώς το επίπεδο αυτό, ούτε στο Γενικό Δικαστήριο ότι δέχτηκε την προσέγγιση της Επιτροπής.

119. Θα ήθελα να προσθέσω ότι, αν οι επιχειρήσεις επιλέγουν να προσκομίζουν οικονομετρικές μελέτες προς στήριξη των επιχειρημάτων τους, η Επιτροπή είναι ασφαλώς υποχρεωμένη να λαμβάνει δεόντως υπόψη τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία κατά τη συνολική της εκτίμηση. Αν, εντούτοις, το θεσμικό αυτό όργανο δεν δέχεται τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία στο σύνολό τους, δεν είναι υποχρεωμένο να προσκομίζει αποκλίνοντα οικονομετρικά στοιχεία προκειμένου να αποδείξει την αντίθετη θέση.

120. Απομένει να εξεταστεί, όπως επισήμανα με το σημείο 83 ανωτέρω, το ενδεχόμενο η ανάλυση του λόγου ακυρώσεως στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο να μην ανταποκρίνεται στα κριτήρια που απαιτούν η ΕΣΔΑ και ο Χάρτης.

38 — Βλ., ιδιαιτέρως, σκέψεις 299 έως 301 και 314 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

121. Συναφώς, επισημαίνω ότι η ΚΜΕ δεν προβάλλει προφανώς τέτοιο επιχείρημα. Κανένα από τα χωρία που παραθέτει η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως δεν προέρχεται από το σχετικό κεφάλαιο της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου. Ούτε, άλλωστε, χρησιμοποιεί το εν λόγω κεφάλαιο της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως λεκτικές διατυπώσεις στις οποίες η ΚΜΕ αντιτίθεται ιδιαίτερα, όπως είναι για παράδειγμα η αναφορά στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής.

122. Επιπλέον, φρονώ ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως εντός του πλαισίου στο οποίο τον προέβαλε η ΚΜΕ.

123. Το επιχείρημα της ΚΜΕ στηρίχθηκε κατ' ουσίαν στη θέση ότι η Επιτροπή είχε την υποχρέωση, δυνάμει των δικών της κατευθυντήριων γραμμών, είτε να εκτιμήσει τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως επί της αγοράς και να βασιστεί στην εκτίμηση αυτή είτε να μη βασιστεί καθόλου στον αντίκτυπο επί της αγοράς. Το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη το επιχείρημα αυτό, εξετάζοντας επιπλέον —μολονότι το θεώρησε περιττό— τόσο τα αποδεικτικά στοιχεία που διέθετε η Επιτροπή όσο και τις μεταγενέστερες οικονομετρικές μελέτες που προσκόμισε η ΚΜΕ, για να καταλήξει ότι η παραπομπή της Επιτροπής στον αντίκτυπο επί της αγοράς και η χρήση του κριτηρίου αυτού κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου δεν μπορεί να προβληθεί κατά του θεσμικού αυτού οργάνου. Επομένως, ακόμα και αν ήταν δυνατόν να έχουν τεθεί περαιτέρω ζητήματα —για παράδειγμα, να ζητηθούν διευκρινίσεις για τον καθορισμό του συνολικού αρχικού ποσού στα 58,1

εκατομμύρια ευρώ, αντί για 20 εκατομμύρια ή 100 εκατομμύρια ευρώ— εντούτοις, τέτοια ζητήματα δεν τέθηκαν, οπότε συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τα ενώπιόν του προβληθέντα ζητήματα κατά τρόπο που δεν αφήνει κανένα περιθώριο να υποτεθεί ότι δεν άσκησε την πλήρη δικαιοδοσία που απαιτεί η ΕΣΔΑ.

Δεύτερος λόγος αναιρέσεως: μέγεθος της αγοράς

Σχετικά χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

124. Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή είχε υπολογίσει το μέγεθος της οικείας αγοράς περιλαμβάνοντας το κόστος του χαλκού που χρησιμοποιείται για την κατασκευή των σωλήνων. Η ΚΜΕ υποστήριξε πρωτοδίκως ότι ο υπολογισμός αυτός παραγνωρίζει την πραγματικότητα που επικρατεί στην αγορά. Συγκεκριμένα, η τιμή του χαλκού που χρησιμοποιείται για την κατασκευή των σωλήνων καθορίζεται από τους ίδιους τους αγοραστές και η τιμή αυτή, που αποτελεί περίπου τα δύο τρίτα της τελικής τιμής των σωλήνων, ενσωματώνεται απλώς σε αυτούς. Το πραγματικό οικονομικό βάρος της αγοράς περιορίζεται στο περιθώριο μεταποίησης, που συνιστά περίπου το ένα τρίτο των 288 εκατομμυρίων ευρώ που αναφέρει η προσβαλλόμενη απόφαση.

125. Με τις σκέψεις 86 έως 89 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή μπορούσε, χωρίς ωστόσο να της επιβάλλεται σχετική υποχρέωση, να συνεκτιμήσει το μέγεθος της αγοράς κατά την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης και προς τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου, ότι, στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή προέβη στην εν λόγω εκτίμηση, αν και το μέγεθος της σχετικής αγοράς αποτέλεσε ένα μόνον από τα στοιχεία που συνεκτίμησε το θεσμικό αυτό όργανο, και ότι, κατά συνέπεια, έπρεπε να εξεταστεί αν η Επιτροπή κακώς έλαβε υπόψη την τιμή του χαλκού για την αξιολόγηση του μεγέθους της αγοράς. Το Γενικό Δικαστήριο, με τις σκέψεις 91 έως 94 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

«91 […] κανένας βάσιμος λόγος δεν επιβάλλει ο υπολογισμός του κύκλου εργασιών μιας αγοράς να πραγματοποιείται αφού εξαιρεθούν από αυτόν ορισμένες δαπάνες παραγωγής. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας υπάρχουν δαπάνες που είναι σύμφυτες με το τελικό προϊόν και που ο κατασκευαστής αδυνατεί να ελέγξει, αλλά που συνιστούν παρά ταύτα ουσιώδες στοιχείο του συνόλου των δραστηριοτήτων του και που, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να αποκλειστούν από τον κύκλο εργασιών κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, Τ-25/95, Τ-26/95, Τ-30/95 έως Τ-32/95, Τ-34/95 έως Τ-39/95, Τ-42/95 έως Τ-46/95, Τ-48/95, Τ-50/95 έως Τ-65/95, Τ-68/95 έως Τ-71/95, Τ-87/95, Τ-88/95, Τ-103/95 και Τ-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. ΙΙ-491, σκέψεις 5030 και 5031). Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η τιμή του χαλκού συνιστά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής των σωλήνων για

βιομηχανική χρήση ούτε από το γεγονός ότι ο κίνδυνος διακυμάνσεων των τιμών του χαλκού είναι πολύ αυξημένος σε σχέση με άλλες πρώτες ύλες.

92 […] όσον αφορά διάφορες αιτιάσεις των προσφευγουσών με τις οποίες ισχυρίζονται ότι, αντί να χρησιμοποιηθεί το κριτήριο του κύκλου εργασιών της σχετικής αγοράς, θα ήταν μάλλον σκόπιμο, λαμβανομένου υπόψη του αποτρεπτικού σκοπού των προστίμων και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, το ύψος των προστίμων αυτών να καθοριστεί βάσει της απόδοσης του επηρεασθέντος τομέα ή της προστιθέμενης αξίας που αναφέρεται στον τομέα αυτόν, διαπιστώνεται ότι οι αιτιάσεις αυτές στερούνται λυσιτέλειας. Συναφώς, επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι η σοβαρότητα της παράβασης καθορίζεται με αναφορά σε πολλούς παράγοντες, σχετικά με τους οποίους η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Τ-101/05 και Τ-111/05, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-4949, σκέψη 65), χωρίς να πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνεται υπόψη κάποιος υφιστάμενος δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων (προπαρατεθείσα απόφαση Dalmine κατά Επιτροπής, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψη 129), και δεν απόκειται στον κοινοτικό δικαστή αλλά στην Επιτροπή να επιλέγει, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει και εντός των ορίων που απορρέουν από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και τον κανονισμό 17, τους παράγοντες και τα αριθμητικά δεδομένα που θα λάβει υπόψη προκειμένου να εφαρμόσει μια πολιτική που εξασφαλίζει την τήρηση των απαγορεύσεων του άρθρου 81 ΕΚ.

93 Εν συνεχεία, είναι πέραν πάσης αμφιβολίας ότι ο κύκλος εργασιών μιας επιχείρησης ή μιας αγοράς είναι, ως κριτήριο αξιολόγησης της σοβαρότητας της παράβασης, αόριστο και ατελές. Δεν διακρίνει ούτε μεταξύ τομέων με μεγάλη και με μικρή προστιθέμενη αξία ούτε μεταξύ κερδοφόρων και λιγότερο κερδοφόρων επιχειρήσεων. Ωστόσο, παρά το γεγονός της κατά προσέγγιση αξιολόγησης, ο κύκλος εργασιών θεωρείται σήμερα, τόσο από τον κοινοτικό νομοθέτη όσο και από την Επιτροπή και το Δικαστήριο, ως κατάλληλο κριτήριο, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, για την εκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων [βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 64 ανωτέρω, σκέψη 121· άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αιτιολογική σκέψη 10 και άρθρα 14 και 15 του κανονισμού (ΕΚ) 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24, σ. 1)].

94 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη την τιμή του χαλκού για τον καθορισμό του μεγέθους της σχετικής αγοράς.»

Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων

Επιχειρήματα της ΚΜΕ προς στήριξη του λόγου αναιρέσεως

126. Η ΚΜΕ φρονεί ότι, δεδομένου ότι η εκτίμησή της περί τα χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς δεν αμφισβητήθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα οικεία πραγματικά περιστατικά πρέπει να θεωρηθούν αποδεδειγμένα για τους σκοπούς της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως. Εντούτοις, η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και παρέθεσε ανεπαρκή αιτιολογία καθόσον δεν αναγνώρισε ότι η Επιτροπή μπορεί να ερμηνεύει τον «κύκλο εργασιών» υπό την έννοια του καθαρού κύκλου εργασιών κατά τον υπολογισμό της αξίας της αγοράς.

127. Πρώτον, από τη νομολογία και την πρακτική του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, κατά τον υπολογισμό του αρχικού ποσού ενός προστίμου, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς ή επιχείρησης. Τα δικαστήρια της Ένωσης έχουν κρίνει ότι η Επιτροπή μπορεί να παρεκκλίνει από την καθιερωμένη πρακτική της να στηρίζει τον υπολογισμό του προστίμου στον κύκλο εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί κατά το τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως, αν το έτος αυτό δεν είναι αντιπροσωπευτικό του πραγματικού μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της επιχείρησης καθώς και της εκτάσεως της παραβάσεως. Όσον αφορά τον υπολογισμό του ανώτατου ύψους του προστίμου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση, και λαμβανομένων υπόψη τόσο του πλαισίου όσο και του σκοπού του πλέγματος των προστίμων, η Επιτροπή πρέπει να αξιολογεί τον σκοπούμενο αντίκτυπο της εν λόγω επιχειρήσεως, συνεκτιμώντας ιδιαιτέρως τον κύκλο εργασιών που αντανακλά την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά τη διάρκεια της παραβάσεως. Κατά την πρόσφατη πρακτική της, η Επιτροπή έχει επανειλημμένως στηριχθεί στη δυνατότητα που της παρέχουν οι κατευθυντήριες γραμμές να παρεκκλίνει από τον κανόνα ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται οι πωλήσεις του τελευταίου πλήρους οικονομικού έτους συμμετοχής στην παράβαση οσάκις η παρέκκλιση αυτή κρίνεται επιβεβλημένη από τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως ή από εξωτερικούς παράγοντες. Και το Γενικό Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η Επιτροπή μπορεί να βασίζει την αξιολόγησή της σχετικά με την πραγματική οικονομική ικανότητα των αυτουργών της παραβάσεως να επιφέρουν σημαντική ζημία σε δεδομένα που αφορούν τον κύκλο εργασιών και το μερίδιο αγοράς, εκτός αν ιδιαίτερες περιστάσεις, όπως είναι τα χαρακτηριστικά της αγοράς, μειώνουν αισθητά τη σημασία των δεδομένων αυτών και απαιτούν τη συνεκτίμηση άλλων παραγόντων.

128. Δεύτερον, το γεγονός ότι η τιμή του χαλκού εξαρτάται αποκλειστικά από την απόφαση του πελάτη να αγοράσει το προϊόν σε συγκεκριμένη ημερομηνία καθιστά τη βιομηχανία χαλκοσωλήνων μοναδική και απρόσφορη προς σύγκριση με άλλες βιομηχανίες, καθόσον ο χαλκός δεν μπορεί να συγκριθεί με άλλες εισροές —όπως είναι η ενέργεια, το νερό και ο εξοπλισμός— οι τιμές των οποίων καθορίζονται συμβατικώς μεταξύ του κατασκευαστή και του σχετικού προμηθευτή. Παρά ταύτα, το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε ότι, για τους σκοπούς υπολογισμού του προστίμου, δεν υπάρχει νόμιμος λόγος να εξαιρεθεί η τιμή του χαλκού από το μέγεθος της αγοράς που επηρεάζεται από

τη σύμπραξη. Πράττοντας τούτο, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων —σύμφωνα με την οποία διαφορετικές περιπτώσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο— και την αρχή της αναλογικότητας. Επ' αυτού του τελευταίου ζητήματος, το πρόστιμο της KME αντιπροσωπεύει κατά προσέγγιση το 2 % του συνολικού της κύκλου εργασιών παγκοσμίως για το έτος 2002, το 40 % του κύκλου εργασιών της εντός του ΕΟΧ στην αγορά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση βάσει της συνολικής τιμής περιλαμβανομένης και της τιμής του χαλκού, το 80 % του κύκλου εργασιών μεταποίησης στην αγορά αυτή, 42 % των ενοποιημένων μικτών αποτελεσμάτων εκμετάλλευσης για το έτος 2003 και 16 % της καθαρής περιουσίας της επιχειρήσεως κατά τον Ιούνιο του 2003.

129. Τρίτον, αν η Επιτροπή είχε επιβάλει πρόστιμο στην KME λόγω συμπράξεως στην ίδια αγορά, η οποία έπαυσε το 2007, και είχε υπολογίσει την αξία της αγοράς βάσει του συνολικού κύκλου εργασιών για το έτος εκείνο, το αρχικό ποσό του προστίμου θα έπρεπε να είναι κατά πολύ υψηλότερο, για τον απλό λόγο ότι, μεταξύ των ετών 2003 και 2007, σημειώθηκε τεράστια αύξηση των τιμών του χαλκού.

130. Τέταρτον, κατά την KME, κακώς στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο στην απόφασή του Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής [39]: στην υπόθεση εκείνη, οι σχετικές δαπάνες εισροών, όπως είναι τα μεταφορικά έξοδα ή το κόστος προμήθειας σάκων, βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των μετεχόντων στη σύμπραξη, ενώ στην υπό κρίση υπόθεση η τιμή του χαλκού δεν επηρεάζεται από τους κατασκευαστές των σωλήνων. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο δεν έπρεπε να βασιστεί στη νομολογία βάσει της οποίας η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά την επιλογή των παραγόντων που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, περιλαμβανομένου, κατά γενικό κανόνα, του κύκλου εργασιών, δεδομένου ότι ο ακαθάριστος κύκλος εργασιών δεν αποτελεί σημαντικό δείκτη της σοβαρότητας μιας παραβάσεως στην αγορά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση. Η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής κατά την επιλογή των εν λόγω παραγόντων δεν μπορεί να εκτείνεται μέχρι του σημείου της χρησιμοποίησης στοιχείων που, υπό το πρίσμα των ειδικών χαρακτηριστικών του εξεταζόμενου οικονομικού πλαισίου, ουδεμία επιρροή ασκούν στη σοβαρότητα της παραβάσεως. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να αναλύσει διεξοδικώς το ζήτημα αν τα κριτήρια που χρησιμοποίησε η Επιτροπή ήταν λυσιτελή και ενδεδειγμένα.

Η απάντηση της Επιτροπής

131. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματα της KME όσον αφορά τον τρόπο καθορισμού των τιμών του χαλκού και τον τρόπο πωλήσεως των σωλήνων για βιομηχανική χρήση δεν αποτελούν αποδεδειγμένα πραγματικά περιστατικά για τον σκοπό της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως. Το Γενικό Δικαστήριο δεν όφειλε να αποφανθεί επί των εν λόγω στοιχείων. Οι διαπιστώσεις του δεν στηρίζουν τον εκ μέρους της KME χαρακτηρισμό των μετεχόντων στη σύμπραξη ως αντιπροσώπων προμηθειών χαλκού ενώ, πρωτοδίκως, η Επιτροπή προέβαλε συγκεκριμένα ότι, για τους λόγους που τελικώς παρατέθηκαν με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα επιχειρήματα της KME ότι συχνά

39 — Παρατεθείσα στη σκέψη 91 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

ενεργούσε ως αντιπρόσωπος για λογαριασμό των πελατών της δεν ήταν λυσιτελή. Όπως εξήγησε η Επιτροπή, οποτεδήποτε ο πελάτης αγόραζε χαλκό και ζητούσε από την KME να τον μεταποιήσει, η τιμή του εν λόγω μετάλλου δεν περιλαμβανόταν στον κύκλο εργασιών της KME. Εν πάση περιπτώσει, οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου ως προς το μέγεθος της αγοράς των σωλήνων για βιομηχανική χρήση έρχονται σε αντίθεση προς την υπόθεση ότι οι κατασκευαστές των σωλήνων για βιομηχανική χρήση πωλούσαν ταυτόχρονα σε αγορά χαλκού υπό συνθήκες ανταγωνισμού, αφενός, και σε αγορά μεταποίησης υπό συνθήκες καθοριζόμενες από τη σύμπραξη, αφετέρου· όμως, υπάρχει μία μόνον αγορά —αυτή των σωλήνων για βιομηχανική χρήση.

132. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της KME ότι η αγορά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση είναι μοναδική λόγω της απουσίας ελέγχου των τιμών των εισροών, χωρίς να χρειαστεί να προβεί σε διαπιστώσεις ως προς τους λεπτομερείς ισχυρισμούς της KME. Με τη σκέψη 91 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι κανένας βάσιμος λόγος δεν επιβάλλει να εξαιρούνται από τον κύκλο εργασιών μιας αγοράς ορισμένες δαπάνες παραγωγής και διαπίστωσε ότι σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας υπάρχουν δαπάνες που είναι σύμφυτες με το τελικό προϊόν και που ο κατασκευαστής αδυνατεί να ελέγξει, αλλά που συνιστούν παρά ταύτα ουσιώδες στοιχείο του συνόλου των δραστηριοτήτων του. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω δαπάνες δεν μπορούν να αποκλειστούν από τον κύκλο εργασιών κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου. Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η τιμή του χαλκού συνιστά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής των σωλήνων για βιομηχανική χρήση ούτε από το γεγονός ότι ο κίνδυνος διακυμάνσεων των τιμών του χαλκού σε σχέση με άλλες πρώτες ύλες είναι πολύ αυξημένος.

133. Με τον παρόντα λόγο αναιρέσεως ζητείται από το Δικαστήριο να προβεί σε διαφορετική εκτίμηση ως προς το ζήτημα αν η βιομηχανία των σωλήνων για βιομηχανική χρήση είναι μοναδική. Η KME επαναλαμβάνει τα επιχειρήματα που προέβαλε πρωτοδίκως όσον αφορά τα συμβατικά δικαιώματα των πελατών ως προς την τιμή του χαλκού, το ύψος της τιμής του χαλκού σε σχέση με την τελική τιμή του σωλήνα, και τον ευμετάβλητο χαρακτήρα των τιμών του χαλκού. Το επιχείρημα αυτό όχι μόνον είναι απαράδεκτο, αλλά στην πραγματικότητα τίποτε δεν διαχωρίζει τους κατασκευαστές σωλήνων για βιομηχανική χρήση από άλλους κατασκευαστές που αγοράζουν πρώτες ύλες, υποστηρικτικές υπηρεσίες ή εξοπλισμό. Καμία μη δεσπόζουσα επιχείρηση δεν μπορεί να ελέγξει την τιμή των παραγωγικών μέσων. Οι συμβάσεις αποτελούν συνέπεια της επιλογής των ίδιων των κατασκευαστών —οι οποίοι εν προκειμένω επωφελούνται από τη μετακύλιση στον πελάτη του κινδύνου που συνεπάγονται οι διακυμάνσεις των τιμών του χαλκού.

134. Με τη σκέψη 93 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο αναγνώρισε ότι ο κύκλος εργασιών μιας επιχείρησης ή μιας αγοράς είναι, ως κριτήριο αξιολόγησης της σοβαρότητας της παράβασης, αόριστο και ατελές. Δέχτηκε ότι ο κύκλος εργασιών δεν διακρίνει μεταξύ τομέων με μεγάλη και με μικρή προστιθέμενη αξία ούτε μεταξύ κερδοφόρων και λιγότερο

κερδοφόρων επιχειρήσεων. Ωστόσο, κατέληξε ότι ο κύκλος εργασιών αποτελεί κατάλληλο κριτήριο, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, για την εκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων. Αντιθέτως, με τα επιχειρήματά της, η ΚΜΕ ζητεί απλώς από το Δικαστήριο να διαφωνήσει με την εκτίμηση στην οποία προέβη συναφώς το Γενικό Δικαστήριο. Η εκτίμηση αυτή μετριάστηκε, κατόπιν μακράς συζητήσεως μέσω των γραπτών υπομνημάτων και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, με το Γενικό Δικαστήριο να κλίνει υπέρ του αντικειμενικού κριτηρίου του κύκλου εργασιών αντί του ενδεχομένου ατέρμονων αντεγκλήσεων, της υποκειμενικότητας και της μη προβλεψιμότητας που θα συνεπαγόταν η πρόταση της ΚΜΕ για την αφαίρεση δαπανών που δεν ελέγχονται από τους μετέχοντες στη σύμπραξη.

135. Η εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ήταν ορθή. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δεν πρέπει να δεχτεί την πρόταση της ΚΜΕ να προσδιορίσει εκ νέου το πρόστιμο βάσει αριθμητικών δεδομένων που ανάγονται στο 2002 ή στο 2003. Τα επιχειρήματα αυτά θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν μόνον ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

136. Όσον αφορά την καταλληλότητα της εξετάσεως στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ΚΜΕ (στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει, αλλά σε σχέση με την εξέταση του δεύτερου λόγου ακυρώσεως που είχε προβάλει πρωτοδίκως) παραθέτει τη σκέψη 92 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με την οποία το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής. Εντούτοις, με τη σκέψη 91, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «κανένας βάσιμος λόγος δεν επιβάλλει ο υπολογισμός του κύκλου εργασιών μιας αγοράς να πραγματοποιείται αφού εξαιρεθούν από αυτόν ορισμένες δαπάνες παραγωγής», ότι «σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας υπάρχουν δαπάνες που είναι σύμφυτες με το τελικό προϊόν και που ο κατασκευαστής αδυνατεί να ελέγξει, αλλά που συνιστούν παρά ταύτα ουσιώδες στοιχείο του συνόλου των δραστηριοτήτων του και που, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να αποκλειστούν από τον κύκλο εργασιών κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού του προστίμου», και ότι «[το] συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η τιμή του χαλκού συνιστά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής των σωλήνων για βιομηχανική χρήση ούτε από το γεγονός ότι ο κίνδυνος διακυμάνσεων των τιμών του χαλκού είναι πολύ αυξημένος σε σχέση με άλλες πρώτες ύλες». Με τη σκέψη 93 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «παρά το γεγονός της κατά προσέγγιση αξιολόγησης, ο κύκλος εργασιών θεωρείται σήμερα, τόσο από τον κοινοτικό νομοθέτη όσο και από την Επιτροπή και το Δικαστήριο, ως κατάλληλο κριτήριο, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, για την εκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων». Τέλος, με τη σκέψη 94, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ως ακολούθως: «Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή ορθώς […]».

Εκτίμηση

137. Το θεμελιώδες ζήτημα εν προκειμένω είναι αν, όταν χρησιμοποιείται το μέγεθος της αγοράς (ήτοι, ο όγκος πωλήσεων και όχι η γεωγραφική έκταση) ως ένα από τα κριτήρια εκτιμήσεως της σοβαρότητας μιας

παραβάσεως, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη σε κάθε περίπτωση τις τελικές τιμές ή αν έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει υπόψη μόνον το τμήμα της τιμής στο οποίο οι παραβάτες μπορούν να ασκούν επιρροή.

138. Η ΚΜΕ δεν υποστηρίζει ότι το μέγεθος της αγοράς δεν πρέπει ποτέ να λαμβάνεται υπόψη ούτε ότι είναι πάντοτε εσφαλμένη η παραπομπή σε τελικές τιμές, αλλά ότι η αγορά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση έχει ειδικά χαρακτηριστικά που καθιστούν εσφαλμένη την προσέγγιση αυτή στην υπό κρίση υπόθεση. Ως εκ τούτου, η ΚΜΕ θεωρεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και παρέθεσε ανεπαρκή αιτιολογία στο μέτρο που διαπίστωσε ότι ο ακαθάριστος κύκλος εργασιών αποτελεί έγκυρο κριτήριο αξιολογήσεως του μεγέθους της αγοράς.

139. Κατά την άποψή μου, η Επιτροπή ορθώς προέβαλε ότι η ΚΜΕ ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να προβεί σε εκτίμηση περί τα πραγματικά περιστατικά όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της αγοράς, πράγμα που το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να πράξει στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης. Όσον αφορά εκτιμήσεις περί τα πραγματικά περιστατικά, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «η τιμή του χαλκού συνιστά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής των σωλήνων για βιομηχανική χρήση» και ότι «ο κίνδυνος διακυμάνσεων των τιμών του χαλκού είναι πολύ αυξημένος σε σχέση με άλλες πρώτες ύλες». Η ΚΜΕ δεν προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο, στο μέτρο που προέβη στη διαπίστωση αυτή, παραμόρφωσε το περιεχόμενο των αποδεικτικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, η εκτίμηση του ζητήματος αν το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ή αν παρέθεσε ανεπαρκή αιτιολογία πρέπει να πραγματοποιηθεί επί των πραγματικών αυτών περιστατικών.

140. Το Γενικό Δικαστήριο προέβη, κατ' ουσίαν, σε τέσσερις διαπιστώσεις προς θεμελίωση του νομικού συμπεράσματος που συνήγαγε: το μέγεθος οποιασδήποτε αγοράς, εκτιμώμενο βάσει του όγκου αγορών, περιλαμβάνει ορισμένες δαπάνες τις οποίες οι κατασκευαστές δεν μπορούν να ελέγξουν· τα χαρακτηριστικά των σωλήνων για βιομηχανική χρήση δεν είναι ιδιάζοντα για τον σκοπό της εκτιμήσεως αυτής· η Επιτροπή διαθέτει ορισμένο βαθμό ευχέρειας κατά την επιλογή των παραγόντων που λαμβάνει υπόψη· και, τέλος, ο ακαθάριστος κύκλος εργασιών αποτελεί αποδεκτό, αν και ατελή, οδηγό για την αξιολόγηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος των επιχειρήσεων.

141. Κατά τη γνώμη μου, η συλλογιστική αυτή δεν είναι εσφαλμένη. Αληθεύει όντως ότι η υπόθεση Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, στην οποία παραπέμπει το Γενικό Δικαστήριο, αφορά, μεταξύ άλλων, ορισμένες παρεπόμενες δαπάνες οι οποίες αναμφισβήτητα ήταν μικρότερης σημασίας απ' ό,τι είναι η τιμή του χαλκού στην υπό κρίση υπόθεση, εντούτοις, η διαφορά στον βαθμό της σπουδαιότητας δεν αποκλείει το ενδεχόμενο η εφαρμογή της υφιστάμενης νομολογίας να επεκταθεί σε σημαντικότερες δαπάνες. Επιπλέον, είναι αναπόφευκτο ότι το ποσοστό του κύκλου εργασιών που αντιστοιχεί στις πρώτες ύλες θα κυμαίνεται σημαντικά από τομέα σε τομέα. Αν γινόταν δεκτή η συνεκτίμηση του ακαθάριστου κύκλου εργασιών σε ορισμένες περιπτώσεις αλλά όχι σε άλλες, θα έπρεπε αναγκαστικά να καθοριστεί ένα όριο, πιθανότατα υπό τη μορφή αναλογίας μεταξύ καθαρού και ακαθάριστου κύκλου εργασιών, η υπέρβαση του οποίου θα είχε ως αποτέλεσμα τη διαφορετική μεταχείριση. Ωστόσο, η εφαρμογή του ορίου αυτού θα ήταν εξαιρετικά δυσχερής και θα έδινε λαβή για ατέρμονες και δυσεπίλυτες αντιδικίες, που θα

περιλάμβαναν τη διατύπωση καταγγελιών άνισης μεταχείρισης. Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προκύπτει σαφώς ευθεία, μαθηματική σχέση μεταξύ του μεγέθους της αγοράς και του συνολικού αρχικού ποσού των προστίμων, ενώ το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το μέγεθος της αγοράς αποτελεί απλώς έναν από τους παράγοντες που χρησιμοποιεί η Επιτροπή. Υπό τις περιστάσεις αυτές, είναι εύλογο να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή, μεταξύ άλλων κριτηρίων που χρησιμοποιεί συνδυαστικά για τον καθορισμό της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, μπορεί να στηρίζεται και σε ένα «κατά προσέγγιση» κριτήριο —το οποίο όμως είναι εύχρηστο— για να εκτιμήσει το μέγεθος της αγοράς. Εν πάση περιπτώσει, η ΚΜΕ δεν προέβαλε επαρκή αιτιολογία που να δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο *υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο* καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή είχε αυτή τη δυνατότητα.

142. Έρχομαι τώρα στο ζήτημα αν η εξέταση του δεύτερου λόγου ακυρώσεως στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο πρωτοδίκως ήταν η ενδεδειγμένη υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΕΔΔΑ.

143. Καταρχάς, αληθεύει ότι το Γενικό Δικαστήριο, με την αιτιολογία που παρέθεσε, διαπίστωσε ότι «η σοβαρότητα της παράβασης καθορίζεται με αναφορά σε πολλούς παράγοντες, σχετικά με τους οποίους η Επιτροπή έχει διακριτική ευχέρεια» και ότι «δεν απόκειται στον κοινοτικό δικαστή αλλά στην Επιτροπή να επιλέγει, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει […], τους παράγοντες και τα αριθμητικά δεδομένα που θα λάβει υπόψη». Η ΚΜΕ στηρίχθηκε τουλάχιστον στο πρώτο από τα ανωτέρω χωρία για να προβάλει, στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως, ότι το Γενικό Δικαστήριο επέδειξε «υπερβολικό σεβασμό» στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής.

144. Εντούτοις, από τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, με τον οποίο η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι «η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής κατά την επιλογή των παραγόντων που χρησιμοποιεί για τον καθορισμό της σοβαρότητας μιας συμπράξεως δεν μπορεί να εκτείνεται μέχρι του σημείου της χρησιμοποίησης στοιχείων που, υπό το πρίσμα των ειδικών χαρακτηριστικών του εξεταζόμενου οικονομικού πλαισίου, ουδεμία επιρροή ασκούν στη σοβαρότητα της παραβάσεως», καθίσταται σαφές ότι η ΚΜΕ κατ' ουσίαν δέχεται την ύπαρξη της διακριτικής αυτής ευχέρειας, διαφωνώντας απλώς με το Γενικό Δικαστήριο ως προς την έκτασή της. Τούτο, κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να αποτελέσει επαρκή βάση για να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο παράλειψη ασκήσεως πλήρους δικαιοδοσίας κατά τον έλεγχο της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

145. Αληθεύει επίσης ότι οι σχετικές διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, με τις σκέψεις 91 έως 93 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, είναι διατυπωμένες συνοπτικά. Εντούτοις, τούτο δεν συνεπάγεται αναγκαστικά ότι παραλείπουν να εξετάσουν τα προβληθέντα επιχειρήματα επισταμένως. Αντιθέτως, από τη λεπτομερέστατη έκθεση των επιχειρημάτων της ΚΜΕ (σκέψεις 75 έως 82) και από την απόρριψη (με τη σκέψη 88) του επιχειρήματος της Επιτροπής ότι το μέγεθος της αγοράς δεν επηρεάζει το ποσό του

προστίμου καθίσταται σαφές ότι ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως εξετάστηκε επισταμένως. Οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου είναι απολύτως σύμφωνες με το συμπέρασμα ότι σχημάτισε τη δική του δικανική πεποίθηση ως προς το κατά πόσον είναι ορθό να συνεκτιμώνται οι τιμές του χαλκού κατά την αξιολόγηση του μεγέθους της αγοράς προκειμένου να καθοριστεί η σοβαρότητα της παραβάσεως, ενώ, κατά τη γνώμη μου, η ΚΜΕ δεν προέβαλε πειστικά επιχειρήματα ικανά να αμφισβητήσουν την ορθότητα του συμπεράσματος αυτού.

Τρίτος λόγος αναιρέσεως: ποσοστό προσαυξήσεως αναλόγως της διάρκειας

Σχετικά χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

146. Η ΚΜΕ υποστήριξε πρωτοδίκως, με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, ότι, μολονότι οι κατευθυντήριες γραμμές επιτρέπουν προσαύξηση μέχρι 10 % ανά έτος (επομένως, μεταξύ 0 % και 10 %) αναλόγως της διάρκειας της παραβάσεως, η Επιτροπή όφειλε να έχει προσαρμόσει το ποσοστό αυτό λαμβάνοντας υπόψη τη μεταβλητή ένταση της συμπράξεως καθ' όλη τη διάρκειά της και την έλλειψη αντίκτυπου στις τιμές αντί να εφαρμόσει κατ' αποκοπή προσαύξηση χρησιμοποιώντας το ανώτατο επιτρεπόμενο ποσοστό του «10 % ανά έτος διάρκειας της παραβάσεως, ήτοι συνολικά 125 %». Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο ως αβάσιμο. Με τις σκέψεις 100 έως 104 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, προέβη στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

«100 […] προσαύξηση του προστίμου ανάλογα με τη διάρκεια δεν γίνεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της διάρκειας και της σημαντικής [40] ζημίας που προκλήθηκε στους κοινοτικούς στόχους των κανόνων ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-203/01, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-4071, σκέψη 278 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

101 Επιπλέον, από τις κατευθυντήριες γραμμές προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν προέβλεψε καμία αλληλοεπικάλυψη ή αλληλεξάρτηση μεταξύ της εκτιμήσεως της σοβαρότητας και της εκτιμήσεως της διαρκείας της παραβάσεως.

102 Αντιθέτως, πρώτον, από την οικονομία των κατευθυντηρίων γραμμών συνάγεται ότι αυτές προβλέπουν την εκτίμηση αυτής καθαυτήν της σοβαρότητας της παράβασης, για να καθοριστεί το αρχικό ποσό του προστίμου. Δεύτερον, η σοβαρότητα της παράβασης αναλύεται σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της ενδιαφερόμενης επιχείρησης, ειδικότερα το μέγεθός της και τη θέση της στη σχετική αγορά, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε στάθμιση του αρχικού ποσού, στην κατάταξη των επιχειρήσεων σε κατηγορίες και

40 — Βλ. υποσημείωση 43 κατωτέρω.

στον καθορισμό ενός ειδικού αρχικού ποσού. Τρίτον, η διάρκεια της παράβασης λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του βασικού ποσού και, τέταρτον, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν τη συνεκτίμηση επιβαρυντικών και ελαφρυντικών περιστάσεων που καθιστούν δυνατή την προσαρμογή του ποσού του προστίμου, ιδιαίτερα σε σχέση με τον ενεργό ή παθητικό ρόλο των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων κατά την τέλεση της παράβασης.

103 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το γεγονός απλώς και μόνον ότι η Επιτροπή διατήρησε τη δυνατότητα να αυξάνει το πρόστιμο ανά έτος παράβασης κατά ποσοστό που ανέρχεται, στις περιπτώσεις μεγάλης διάρκειας παραβάσεων, μέχρι το 10 % του ποσού στο οποίο καταλήγει για τη σοβαρότητα της παράβασης, ουδόλως την υποχρεώνει να καθορίζει τον συντελεστή αυτό βάσει της έντασης των δραστηριοτήτων της σύμπραξης ή των αποτελεσμάτων της ή, κατά μείζονα λόγο, της σοβαρότητας της παράβασης. Στην πραγματικότητα, απόκειται στην Επιτροπή να επιλέγει, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει (βλ. σκέψη 36 ανωτέρω), τον συντελεστή προσαύξησης που προτίθεται να εφαρμόσει λόγω της διάρκειας της παράβασης.

104 Εν προκειμένω, η Επιτροπή διαπίστωσε, ειδικότερα με τις αιτιολογικές σκέψεις 335 και 340 της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι η συμμετοχή του ομίλου KME στην παράβαση διήρκεσε δώδεκα έτη και δέκα μήνες, ήταν δηλαδή μεγάλης διάρκειας κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών και, ως εκ τούτου, αύξησε το πρόστιμο κατά 125 %. Με τον τρόπο αυτό, η Επιτροπή δεν παρεξέκλινε από τους κανόνες που θέσπισε με τις κατευθυντήριες γραμμές. Κατά τα λοιπά, το [Γενικό Δικαστήριο] κρίνει ότι αυτή η κατά 125 % προσαύξηση δεν είναι, εν προκειμένω, προδήλως δυσανάλογη.»

Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων

Επιχειρήματα της KME προς στήριξη του λόγου αναιρέσεως

147. Η KME προβάλλει ότι η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου είναι ασαφής, μη λογική και ανεπαρκής, καθόσον δεν ακολουθεί σαφείς κανόνες.

148. Η ερμηνεία και η εφαρμογή του σημείου 1 Β των κατευθυντηρίων γραμμών έχει συχνά αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεως στη νομολογία —η οποία, ωστόσο, παραλείπει να διευκρινίσει τα κριτήρια βάσει των οποίων, για παράβαση που υπερβαίνει τα πέντε έτη, η Επιτροπή πρέπει να προσαρμόσει το αρχικό ποσό του προστίμου εντός κλίμακας κυμαινόμενης από 0 μέχρι 10 % ανά έτος παραβάσεως. Η KME φαίνεται απλώς να υποστηρίζει ότι η προσαύξηση λόγω διάρκειας δεν περιορίζεται σε περιπτώσεις στις οποίες παρατηρείται άμεση σχέση μεταξύ διάρκειας

και σοβαρότερης βλάβης των σκοπών της Κοινότητας που επιδιώκουν οι κανόνες του ανταγωνισμού —δηλαδή, το αρχικό ποσό μπορεί να αυξάνεται λόγω διάρκειας ακόμα και όταν η βλάβη των σκοπών που επιδιώκει η Κοινότητα δεν επιβαρύνεται άμεσα από τον παράγοντα αυτόν, ή απουσιάζει εντελώς. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να θεωρηθεί εσφαλμένη.

149. Πρώτον, αντιφάσκει προς το σαφές γράμμα του σημείου 1 Β, το οποίο κάνει λόγο για επιβολή ουσιαστικών κυρώσεων για περιορισμούς «οι οποίοι παρήγαγαν επί μεγάλο χρονικό διάστημα τις [επιβλαβείς] τους συνέπειες έναντι των καταναλωτών». Επομένως, η ίδια η Επιτροπή καθόρισε την απαίτηση να διαπιστώνεται άμεση σχέση μεταξύ διάρκειας και επιζήμιου αποτελέσματος, την ύπαρξη της οποίας από μακρού αναγνωρίζει η νομολογία. Το Γενικό Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, στις περιπτώσεις που η Επιτροπή καθορίζει το αρχικό ποσό αναλόγως της σοβαρότητας λαμβάνοντας υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο επί της αγοράς, ο αντίκτυπος αυτός πρέπει να αποδεικνύεται «καθ' όλη τη διάρκεια της συμπράξεως», άλλως το αρχικό ποσό πρέπει να μειώνεται [41].

150. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι η Επιτροπή δεν προέβλεψε στις κατευθυντήριες γραμμές καμία αλληλοεπικάλυψη ή αλληλεξάρτηση μεταξύ της εκτιμήσεως της σοβαρότητας και της εκτιμήσεως της διάρκειας της παραβάσεως, δέχτηκε το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το ποσό της προσαυξήσεως λόγω διάρκειας αντιστοιχεί μόνο στη διάρκεια της παραβάσεως και όχι στη σοβαρότητά της, κατά τρόπο ώστε τυχόν σχετικοί παράγοντες που αφορούν την ένταση της παραβάσεως να λαμβάνονται ήδη υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της εν λόγω παραβάσεως. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να ερευνήσει αν η Επιτροπή, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας, απέδωσε δέουσα σημασία στο γεγονός ότι η σύμπραξη παρουσίαζε συν τω χρόνω μεταβολές στην ένταση και στην αποτελεσματικότητά της και ότι υπήρχαν μεγάλες περίοδοι έντονης δράσης αλλά και παρεκκλίσεων. Αντί να αρκεστεί στη δήλωση της Επιτροπής ότι επιθυμούσε να αποφύγει την εις διπλούν συνεκτίμηση των ίδιων παραγόντων προς όφελος των μελών της συμπράξεως, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να έχει εξετάσει αν αυτό όντως ίσχυε στην περίπτωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Μάλιστα, η Επιτροπή παρέλειψε δις να λάβει υπόψη τις διακυμάνσεις στην ένταση, περιλαμβανομένων δύο περιόδων αδράνειας: την πρώτη φορά κατά τον καθορισμό του αρχικού ποσού λόγω σοβαρότητας και εκ νέου κατά τον καθορισμό της προσαύξησης λόγω διάρκειας.

151. Τρίτον, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε λογική πλάνη καθόσον κατέληξε ότι η κατά 10 % ετήσια προσαύξηση συνάδει με τις αρχές που καθιερώνουν οι κατευθυντήριες γραμμές, για τον λόγο και μόνον ότι προβλέπουν τη δυνατότητα προσαύξησης μέχρι και 10 % ανά έτος. Τούτο θα ήταν ορθό αν οι κατευθυντήριες γραμμές έκαναν λόγο για προσαύξηση *του* (αντί για *μέχρι*) 10 %. Εντούτοις, η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής να επιβάλλει χρηματικές κυρώσεις το ύψος των οποίων κυμαίνεται μεταξύ ανώτατου και κατώτατου ποσού δεν είναι απεριόριστη,

41 — Βλ. απόφαση της 5ης Απριλίου 2006, T-279/02, Degussa κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. II-897, σκέψεις 247 και 254).

με αποτέλεσμα το θεσμικό αυτό όργανο να οφείλει να εξηγεί τις επιλογές του με γνώμονα τα χαρακτηριστικά κάθε υποθέσεως, επιλογές οι οποίες υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Εφαρμογή της ανώτατης προσαυξήσεως δεν θα έπρεπε να γίνει δεκτή από το Γενικό Δικαστήριο χωρίς πρώτα να εκτιμηθεί ο τρόπος κατά τον οποίο η Επιτροπή άσκησε τη διακριτική της ευχέρεια.

152. Τέλος, κακώς επίσης διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο ότι η προσαύξηση κατά 125 % του αρχικού ποσού δεν ήταν προδήλως δυσανάλογη. Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή παραδέχτηκε μεν ότι η σύμπραξη παρουσίαζε μεταβολές ως προς την ένταση και την αποτελεσματικότητα και υπήρχαν μεγάλες περίοδοι έντονης δράσης αλλά και παρεκκλίσεων, ωστόσο εφάρμοσε την ανώτατη προσαύξηση λόγω διάρκειας. Επομένως, η ΚΜΕ θα αντιμετωπιζόταν κατά τον ίδιο τρόπο ακόμα και αν η σύμπραξη διατηρούσε υψηλά επίπεδα έντασης και αποτελεσματικότητας καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας της. Το Γενικό Δικαστήριο, παραλείποντας να αναγνωρίσει την πραγματικότητα αυτή και να της αποδώσει τη δέουσα σημασία, καθώς και να διορθώσει τον καθορισμό της προσαύξησης στον οποίο είχε προβεί η Επιτροπή, παραβίασε τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως.

153. Για τον λόγο αυτό, η ΚΜΕ θεωρεί ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί στο μέτρο που προβαίνει στις διαπιστώσεις αυτές καθώς και ότι το Δικαστήριο πρέπει να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία που διαθέτει ώστε να καθορίσει κατώτερο ποσοστό προσαυξήσεως λόγω διάρκειας που να είναι κατάλληλο, επανακαθορίζοντας το αρχικό και, ως εκ τούτου, και το τελικό ποσό του προστίμου.

Η απάντηση της Επιτροπής

154. Η Επιτροπή προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το θεσμικό αυτό όργανο δεν υποχρεούται να καθορίζει το ποσοστό προσαυξήσεως λόγω διάρκειας βάσει της έντασης ή των αποτελεσμάτων της συμπράξεως ή της σοβαρότητας της παραβάσεως. Με τον εξεταζόμενο λόγο αναιρέσεως, η ΚΜΕ απλώς διαφωνεί με την εκτίμηση αυτή και ζητεί από το Δικαστήριο να την υποκαταστήσει με τη δική του εκτίμηση· για τον λόγο αυτό πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος.

155. Το Γενικό Δικαστήριο παρέθεσε σαφή και λογική αιτιολογία για την εκτίμησή του, απαντώντας σε όλα τα επιχειρήματα της ΚΜΕ. Έκρινε δε ότι η προσαύξηση λόγω διάρκειας δεν περιορίζεται σε υποθέσεις στις οποίες υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της διάρκειας και της σημαντικής ζημίας που προκλήθηκε στους κοινοτικούς στόχους των κανόνων ανταγωνισμού. Εν συνεχεία, το Γενικό Δικαστήριο εξήγησε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν αλληλοεπικάλυψη ή αλληλεξάρτηση μεταξύ της εκτιμήσεως της σοβαρότητας και της εκτιμήσεως της διάρκειας της παραβάσεως. Αντ' αυτού,

προβλέπουν τέσσερα διακριτά μεταξύ τους στάδια. Η Επιτροπή οφείλει:

α) να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως καθαυτήν προκειμένου να καθορίσει το αρχικό ποσό,

β) να αναλύσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της κάθε επιχειρήσεως, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε στάθμιση του αρχικού ποσού,

γ) να λάβει υπόψη τη διάρκεια της παραβάσεως για τον καθορισμό του βασικού ποσού, και

δ) να συνεκτιμήσει τυχόν επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις ώστε να προσαρμόσει το ποσό του προστίμου.

156. Επομένως, η σοβαρότητα της παραβάσεως ή η ένταση ή τα αποτελέσματα της συμπράξεως δεν αποτελούν αναγκαστικά παράγοντες που ενσωματώνονται στον συντελεστή προσαύξησης λόγω διάρκειας κατά το τρίτο στάδιο. Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα της ΚΜΕ ότι ο συντελεστής προσαύξησης έπρεπε να είναι κατώτερος του 10 % ανά έτος βασίστηκαν αποκλειστικά στα στοιχεία αυτά, στερούνται βασιμότητας. Παρά ταύτα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προκύψασα προσαύξηση του 125 % δεν ήταν προδήλως δυσανάλογη.

157. Η ΚΜΕ προβάλλει κατ' αναίρεση ότι η εν λόγω εκτίμηση δεν πραγματοποιήθηκε κατά δίκαιη κρίση και ότι το Δικαστήριο πρέπει να την υποκαταστήσει με τη δίκη του εκτίμηση. Εντούτοις, «[στο] πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως, ο έλεγχος του Δικαστηρίου έχει ως σκοπό, αφενός, να εξετάζει σε ποιο μέτρο το [Γενικό Δικαστήριο] έλαβε υπόψη, κατά τρόπο νομικώς ορθό, όλους τους ουσιώδεις παράγοντες για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς [...] και, αφετέρου, να εξακριβώσει αν το [Γενικό Δικαστήριο] απάντησε επαρκώς κατά νόμο στο σύνολο των επιχειρημάτων που προέβαλε η αναιρεσείουσα όσον αφορά την ακύρωση ή τη μείωση του προστίμου [...]. Όσον αφορά τον φερόμενο δυσανάλογο χαρακτήρα του προστίμου, [...] δεν απόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαίνεται επί νομικών ζητημάτων στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, την κρίση του στην κρίση του [Γενικού Δικαστηρίου] αποφαινομένου, κατά πλήρη δικαιοδοσία, επί του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις οι οποίες παραβιάζουν το [δίκαιο της Ένωσης].» [42].

158. Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος. Επιπλέον, για τους λόγους που παραθέτει το Γενικό Δικαστήριο, είναι αβάσιμος.

42 — Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-359/01 P, British Sugar κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-4933, σκέψεις 47 και 48).

159. Όσον αφορά την καταλληλότητα του ελέγχου που διενήργησε το Γενικό Δικαστήριο, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ΚΜΕ (στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει, αλλά σε σχέση με την εξέταση του τρίτου λόγου ακυρώσεως που είχε προβάλει πρωτοδίκως) παραθέτει τη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με την οποία το Γενικό Δικαστήριο παραπέμπει, στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων γραμμών, στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής όσον αφορά τον συντελεστή προσαυξήσεως που πρέπει να εφαρμοστεί ως προς τη διάρκεια μιας παραβάσεως. Ωστόσο, με τη σκέψη 100, το Γενικό Δικαστήριο είχε ήδη προβεί σε μια διαπίστωση αρχής σύμφωνα με την οποία «προσαύξηση του προστίμου ανάλογα με τη διάρκεια δεν γίνεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της διάρκειας και της σημαντικής [43] ζημίας που προκλήθηκε στους κοινοτικούς στόχους των κανόνων ανταγωνισμού». Όσον αφορά το επιχείρημα της ΚΜΕ ότι η Επιτροπή περιόρισε την εξουσία της στο ζήτημα αυτό μέσω της εκδόσεως των κατευθυντηρίων γραμμών, το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, διευκρίνισε τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος που καθιερώνουν οι κατευθυντήριες γραμμές και, με τη σκέψη 103, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «[από] τα ανωτέρω συνάγεται ότι το γεγονός απλώς και μόνον ότι η Επιτροπή διατήρησε τη δυνατότητα να αυξάνει το πρόστιμο ανά έτος παράβασης κατά ποσοστό που ανέρχεται, στις περιπτώσεις μεγάλης διάρκειας παραβάσεων, μέχρι το 10 % του ποσού στο οποίο καταλήγει για τη σοβαρότητα της παράβασης, ουδόλως την υποχρεώνει να καθορίζει τον συντελεστή αυτό βάσει της έντασης των δραστηριοτήτων της σύμπραξης ή των αποτελεσμάτων της ή, κατά μείζονα λόγο, της σοβαρότητας της παράβασης. Στην πραγματικότητα, απόκειται στην Επιτροπή να επιλέγει, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτίμησης που διαθέτει […], τον συντελεστή προσαύξησης που προτίθεται να εφαρμόσει λόγω της διάρκειας της παράβασης». Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε υπόψη το επιχείρημα της ΚΜΕ ότι η Επιτροπή επέβαλε στον εαυτό της ειδική δέσμευση με την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τούτο δεν ισχύει.

Εκτίμηση

160. Ένα απροσδόκητο χαρακτηριστικό του παρόντος λόγου αναιρέσεως (καθώς και του αντίστοιχου λόγου ακυρώσεως που προβλήθηκε πρωτοδίκως, αλλά ακόμα και του σχετικού χωρίου της προσβαλλόμενης αποφάσεως) είναι ότι εν τέλει το όλο ζήτημα φαίνεται να οφείλεται αποκλειστικά σε ένα στοιχειώδες αριθμητικό σφάλμα που καθίσταται προφανές από την ανάγνωση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, έστω και αν τελικώς διέλαθε την προσοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών.

161. Η ΚΜΕ εξαρχής κατήγγειλε ότι το πρόστιμό της αυξήθηκε κατά 125 %, ποσοστό που η ίδια θεωρεί υπερβολικό, λόγω διάρκειας της παραβάσεως. Η Επιτροπή ουδόλως αμφισβήτησε την υπόθεση αυτή (πράγμα που προφανώς εξηγεί το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο τη δέχτηκε άνευ ετέρου τινός) και φαίνεται μάλιστα να έχει την εντύπωση ότι όντως αύξησε το πρόστιμο της ΚΜΕ κατά 125 %. Τούτο όμως δεν ισχύει.

162. Το γεγονός ότι η προσαύξηση είναι σημαντικά μικρότερη καθίσταται προφανές χωρίς τη χρήση πολύπλοκων υπολογισμών. Εάν ένα ποσό αυξάνεται κατά 100 %, τότε διπλασιάζεται· ως εκ τούτου, αν αυξηθεί κατά 125 %, υπερδιπλασιάζεται. Ωστόσο, αν

43 — Η υποσημείωση αυτή αφορά τη μετάφραση του αγγλικού όρου acute/increased (damage) (σημαντική ζημία) και είναι άνευ σημασίας για την ελληνική έκδοση των παρουσών προτάσεων.

συγκριθούν τα συνολικά ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν σε όλα τα μέλη του ομίλου KME, όπως τα ποσά αυτά αναλύονται στις σκέψεις 17 και 19 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως (35 εκατομμύρια ευρώ και 56,88 εκατομμύρια ευρώ αντιστοίχως) [44], προκύπτει ότι η προσαύξηση που περιγράφεται λεπτομερώς στη σκέψη 19 είχε ως συνέπεια το αρχικό ποσό να αυξηθεί μεν, όχι όμως τόσο ώστε να διπλασιαστεί. Συγκεκριμένα, η πραγματική αύξηση ήταν 62,5 % [45], ήτοι μόλις το μισό του ποσού που επιβεβαιώθηκε ή χρησιμοποιήθηκε ως υπόθεση ή έγινε δεκτό κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αντιμετώπισε τη συμπεριφορά της KME ως συμμετοχή σε δύο χωριστές παραβάσεις, μία διάρκειας επτά ετών και μία διάρκειας πεντέμισι ετών, πράγμα που είχε ως συνέπεια η συνολική προσαύξηση λόγω διάρκειας να είναι μικρότερη από εκείνη των περιπτώσεων της Outokumpu και της Wieland, παρά το γεγονός ότι η παράβαση διήρκεσε για 12 έτη και 10 μήνες ως προς όλους τους μετέχοντες [46].

163. Είναι ανησυχητικό ότι η απόκλιση αυτή των 22 εκατομμυρίων ευρώ [47] πέρασε απαρατήρητη. Ίσως οι λογιστές της KME δεν έλεγξαν τους υπολογισμούς της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ή προτίμησαν να μην επιστήσουν την προσοχή στο ζήτημα αυτό, ενώ οι δικηγόροι της μπορεί να μη διαθέτουν τις απαραίτητες αριθμητικές γνώσεις ή απλώς να παρέλειψαν να ελέγξουν τα αριθμητικά μεγέθη κατά τον τρόπο που περιέγραψα στο προηγούμενο σημείο. Ίσως ακόμα τα αριθμητικά στοιχεία δεν ελέγχθηκαν ποτέ από την Επιτροπή κατά το στάδιο υπολογισμού του προστίμου ή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Αν (όπως φαίνεται απίθανο) η πρόθεση ήταν όντως να εφαρμοστεί συνολικός συντελεστής προσαύξησης 62,5 %, τότε προκύπτει τουλάχιστον ότι δεν υπήρχε κανενός είδους επικοινωνία στο εσωτερικό της Επιτροπής μεταξύ των αξιωματούχων που ήταν υπεύθυνοι για την επιβολή του προστίμου και εκείνων που ανέλαβαν την υπεράσπιση του θεσμικού αυτού οργάνου στην υπόθεση της KME.

44 — Βλ. σημείο 26 ανωτέρω.

45 — Για την ακρίβεια, η αύξηση υπερέβη ελάχιστα το 62,5 % διότι η Επιτροπή, αφού προέβη στους υπολογισμούς της, στρογγυλοποίησε το ποσό που προέκυψε από τα 56,875 εκατομμύρια ευρώ στα 56,88 εκατομμύρια ευρώ· ωστόσο, σε μεταγενέστερο στάδιο, έλαβε χώρα και αντισταθμιστική στρογγυλοποίηση προς τα κάτω όταν εφαρμόστηκε συντελεστής μείωσης 30 %. Τα ποσά τα οποία χρησιμοποιεί η Επιτροπή στην επίδικη απόφαση φαίνεται να έχουν στρογγυλοποιηθεί στην πλησιέστερη δεκάκις χιλιάδα (10 000 ευρώ).

46 — Επειδή ο όμιλος KME συστάθηκε μόλις το 1995 (μολονότι οι συνιστώσες επιχειρήσεις μετείχαν στη σύμπραξη καθ' όλη τη διάρκεια της παραβατικής περιόδου), η Επιτροπή χώρισε το συνολικό ποσό του προστίμου σε δύο ίσα μέρη: το πρώτο μέρος αντιστοιχεί στην περίοδο από το 1988 μέχρι το 1995, και κατανέμεται περαιτέρω μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων· το δεύτερο μέρος αντιστοιχεί στην περίοδο από το 1995 μέχρι το 2001, και επιβάλλεται στον όμιλο ως σύνολο. Στο πρώτο μέρος η Επιτροπή εφάρμοσε συντελεστή προσαύξησης 70 % και στο δεύτερο συντελεστή προσαύξησης 55 % —φτάνοντας, όπως φαίνεται ότι πίστευε, το άθροισμα του 125 %, που ήταν η προσαύξηση που επέβαλε στα αρχικά ποσά των Outokumpu και Wieland (βλ. υποσημείωση 16 ανωτέρω). Στην πράξη όμως, όταν το μισό ενός ποσού αυξάνεται κατά ένα ποσοστό και το άλλο μισό κατά διαφορετικό ποσοστό, το συνολικό ποσό αυξάνεται όχι κατά το άθροισμα των δύο ποσοστών, αλλά κατά τον μέσο όρο τους. Τούτο καθίσταται σαφέστερο αν υποτεθεί ότι αμφότερα τα μισά αυξηθούν κατά το ίδιο ποσοστό —για παράδειγμα, 55 % σε αμφότερες τις περιπτώσεις· η συνολική προσαύξηση παραμένει δίχως άλλο 55, και όχι 110 %.

47 — Αν το αρχικό ποσό των 35 εκατομμυρίων ευρώ είχε αυξηθεί κατά 125 %, το γινόμενο θα ήταν 78,75 εκατομμύρια ευρώ, ήτοι 21,87 εκατομμύρια περισσότερα από το πραγματικό σύνολο των 56, 88 εκατομμυρίων.

164. Εν πάση περιπτώσει, το τελικό αποτέλεσμα φαίνεται να είναι ότι, ενώ τα πρόστιμα των Outokumpu και Wieland όντως αυξήθηκαν κατά 125 % (συνολικό ποσό που αντιστοιχεί σε προσαύξηση κατά ελάχιστο ποσοστό κατώτερη του 10 % ανά έτος) κατά το στάδιο αυτό υπολογισμού, τα πρόστιμα της ΚΜΕ αυξήθηκαν μόνον κατά 62,5 % (ήτοι, λίγο κάτω του 5 % ανά έτος), παρά το γεγονός ότι η τελευταία αυτή εταιρία είχε μετάσχει στη σύμπραξη, είτε ως όμιλος είτε ως χωριστές εταιρίες, για το ίδιο ακριβώς χρονικό διάστημα [48]. Η επισήμανση αυτή εκθέτει ένα προφανές σφάλμα της προσβαλλόμενης αποφάσεως το οποίο, αν είχε εντοπισθεί, θα μπορούσε να οδηγήσει την Outokumpu ή τη Wieland να προβάλει σχετικό λόγο ακυρώσεως ή το Γενικό Δικαστήριο να αυξήσει το πρόστιμο της ΚΜΕ.

165. Το ερώτημα όμως είναι: πώς επηρεάζει το εν λόγω σφάλμα τον παρόντα λόγο αναιρέσεως;

166. Κατά τη γνώμη μου, το σφάλμα αυτό καθιστά τον λόγο αναιρέσεως αλυσιτελή. Στην πράξη, ο αρχικός λόγος ακυρώσεως που είχε προβληθεί πρωτοδίκως καθίσταται αλυσιτελής, ενώ τα επιχειρήματα της Επιτροπής καθώς και οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου είναι άνευ αντικειμένου. Το επιχείρημα της ΚΜΕ είναι ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να έχει εφαρμόσει τον ανώτατο συντελεστή προσαύξησης του 10 % ανά έτος παραβάσεως σε σχέση με τη φερόμενη διάρκεια των (κατά τι πλέον των) δωδεκάμισι ετών, με αποτέλεσμα να προκύψει η συνολική προσαύξηση του 125 %. Η Επιτροπή δεν το έπραξε, και το ζήτημα πρέπει να θεωρηθεί λήξαν.

167. Αληθεύει ότι, θεωρητικώς, είναι δυνατόν να εξεταστεί χωριστά το ερώτημα αν η Επιτροπή θα έπρεπε να έχει εφαρμόσει τον ανώτατο συντελεστή προσαύξησης του 10 % ανά έτος κατά τον τρόπο που το έπραξε, με συνέπεια τη συνολική προσαύξηση του 62,5 %. Εντούτοις, τόσο η συλλογιστική του Γενικού Δικαστηρίου όσο και το επιχείρημα που προβάλλει η ΚΜΕ κατ' αναίρεση θεωρούν ως δεδομένη την υπόθεση ότι η συνολική προσαύξηση ανέρχεται στο 125 %. Η εξέταση του ζητήματος υπό το πρίσμα της συλλογιστικής που θα είχε αναπτύξει το Γενικό Δικαστήριο και το επιχείρημα που θα είχε προβάλει η ΚΜΕ αν είχε ληφθεί υπόψη η ορθή προσαύξηση μπορεί να οδηγήσει μόνο σε εικασίες.

168. Θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι η παράλειψη του Γενικού Δικαστηρίου να εντοπίσει τη διαφορά μεταξύ των ποσών ενισχύει το επιχείρημα της ΚΜΕ περί ανεπαρκούς δικαστικού ελέγχου. Εντούτοις, το μόνο που έπραξε το Γενικό Δικαστήριο είναι να στηρίξει την απόφασή του σε μια υπόθεση που γίνεται δεκτή από αμφότερα τα μέρη. Αν, επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο είχε επιβεβαιώσει ότι η εν λόγω υπόθεση είναι εσφαλμένη, το αποτέλεσμα δεν θα ήταν ευνοϊκό για την ΚΜΕ —η οποία, κατά συνέπεια,

48 — Κατά τους υπολογισμούς μου, αν το πρόστιμο της ΚΜΕ είχε αυξηθεί κατά τον ίδιο συντελεστή προσαύξησης, το συνολικό ποσό θα ανερχόταν, μετά τη μεταγενέστερη μείωση του 30 %, σε 55,125 εκατομμύρια ευρώ (35 + 125 % = 78,75, 78,75 — 30 % = 55,125) και όχι σε 39,81 εκατομμύρια ευρώ. Το σύνολο αυτό θα μπορούσε εν συνεχεία να έχει κατανεμηθεί, κατά το μέτρο του αναγκαίου, σύμφωνα με την αναλογία 7:5,5, που αντιπροσωπεύει τις δύο περιόδους από το 1988 έως το 1995 και από το 1995 έως το 2001.

δεν μπορεί να υποστηρίζει ότι τα δικαιώματά της εθίγησαν καθ' οιονδήποτε τρόπο.

Τέταρτος λόγος αναιρέσεως: μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας

Σχετικά χωρία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

169. Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή μείωσε το πρόστιμο της Outokumpu έχοντας λάβει υπόψη το γεγονός ότι η εταιρία αυτή είχε προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η παράβαση διήρκεσε 12 έτη και 10 μήνες, και όχι τέσσερα μόνον έτη. Η μείωση αυτή είχε ως συνέπεια η Outokumpu να βρίσκεται στην ίδια θέση με εκείνη στην οποία θα βρισκόταν αν η προσαύξηση λόγω διάρκειας ήταν μόνο 40 % και όχι 125 %.

170. Με το τέταρτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε πρωτοδίκως, η ΚΜΕ υποστήριξε ότι η Επιτροπή, κατά παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών καθώς και των αρχών της επιείκειας και της ίσης μεταχειρίσεως, δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τη συμβολή της ΚΜΕ στην απόδειξη της συνολικής διάρκειας της παραβάσεως. Δεδομένου ότι η ΚΜΕ ήταν η πρώτη που παρέσχε στην Επιτροπή αποφασιστικής σημασίας αποδεικτικά στοιχεία (και όχι απλές πληροφορίες) για δύο περιόδους της παραβάσεως (από τον Μάιο του 1988 έως τον Νοέμβριο του 1992 και από τον Μάιο του 1998 μέχρι το τέλος του 1999), στην εταιρία αυτή έπρεπε να χορηγηθεί μείωση του προστίμου της για τις εν λόγω περιόδους, ακριβώς όπως μειώθηκε και το πρόστιμο της Outokumpu.

171. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα αυτό με τις σκέψεις 123 έως 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως:

«123 […] διαπιστώνεται καταρχάς ότι, δυνάμει της ανακοίνωσης του 1996 για τη συνεργασία, ούτε στην Outokumpu ούτε στις προσφεύγουσες μπορούσε να χορηγηθεί μείωση μεγαλύτερη του 50 % του τελικού ποσού των επιβληθέντων σ' αυτές προστίμων, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν κατήγγειλαν την παράβαση στην Επιτροπή προτού το θεσμικό αυτό όργανο διενεργήσει τους επιτόπιους ελέγχους που αποτέλεσαν επαρκή δικαιολογητικό λόγο για την κίνηση της διαδικασίας προς διαπίστωση παραβάσεως που οδήγησε στην έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης.

124 Επίσης, δεν αμφισβητείται ότι για πρώτη φορά η Επιτροπή ενημερώθηκε για τη συνολική διάρκεια της σύμπραξης με το από 30 Μαΐου 2001 υπόμνημα της Outokumpu. Συγκεκριμένα, βάσει των πληροφοριών που είχε παράσχει προγενέστερα η εταιρία Mueller Industries, η Επιτροπή ήταν σε θέση να αποδείξει μόνον την ύπαρξη παράβασης από τον Μάιο του 1994 μέχρι τον Μάιο του 1998. Ωστόσο, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή

μπόρεσε να αποδείξει οριστικά την ύπαρξη της σύμπραξης για τις περιόδους από τον Μάιο του 1988 μέχρι τον Νοέμβριο του 1992 και από τον Μάιο του 1998 μέχρι το τέλος του 1999 χάρις στις πληροφορίες που οι επιχειρήσεις αυτές ανακοίνωσαν στο θεσμικό αυτό όργανο.

125 Κατά τη διαδικασία αποδείξεως της πρόσθετης διάρκειας της παράβασης, η Επιτροπή ήταν σε θέση να αυξήσει τα αρχικά ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις που διέπραξαν παράβαση κατά 125 % αντί για 40 %, δυνάμει του σημείου 1 Β των κατευθυντηρίων γραμμών. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις που είχαν παράσχει στην Επιτροπή τις σχετικές με την πρόσθετη διάρκεια της παράβασης πληροφορίες διέτρεχαν τον κίνδυνο προσαυξήσεως του αρχικού ποσού των προστίμων τους κατά 85 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες.

126 Διαπιστώνεται στο σημείο αυτό ένα εγγενές παράδοξο της ανακοίνωσης του 1996 για τη συνεργασία, υπό την έννοια ότι μια επιχείρηση που εμπίπτει στο σημείο Δ της ανακοίνωσης αυτής και που παρέχει νέες πληροφορίες στην Επιτροπή διατρέχει τον κίνδυνο να υποστεί αυστηρότερες κυρώσεις απ' ό,τι θα συνέβαινε στην περίπτωση που δεν θα είχε διαβιβάσει τις πληροφορίες αυτές στο θεσμικό αυτό όργανο. Το σημείο 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, σύμφωνα με το οποίο η "ουσιαστική συνεργασία της επιχείρησης στο πλαίσιο της διαδικασίας, πέραν του πεδίου εφαρμογής της [ανακοίνωσης του 1996 για τη συνεργασία]" μπορεί να συνιστά ελαφρυντική περίσταση, παρέχει τη δυνατότητα άρσης του παραδόξου αυτού.

127 Εν προκειμένω, η Επιτροπή, εφαρμόζοντας, χωρίς να το αναφέρει, το σημείο 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, χορήγησε στην πράξη απαλλαγή στην Outokumpu από το πρόστιμο όσον αφορά την πρόσθετη διάρκεια της παράβασης, την οποία αγνοούσε πριν τη λήψη του από 30 Μαΐου 2001 υπομνήματος της εν λόγω εταιρίας (αιτιολογική σκέψη 386 της προσβαλλόμενης απόφασης).

128 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή όφειλε, είτε δυνάμει του σημείου 3, έκτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών είτε σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, να χορηγήσει μείωση και στις προσφεύγουσες για τις πληροφορίες που ανακοίνωσαν στην Επιτροπή, δεκαέξι και πλέον μήνες μετά την Outokumpu, όσον αφορά τις περιόδους από το 1988 μέχρι το 1992 και από το 1998 μέχρι το 1999.

129 Συναφώς, υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά την εφαρμογή των ελαφρυντικών περιστάσεων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, Τ-44/00, Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2223, σκέψη 307).

130 Εν συνεχεία, υπογραμμίζεται ότι το γεγονός ότι απαλλαγή προστίμου μπορεί να χορηγηθεί μόνο σε μέλος μιας σύμπραξης είναι σύμφυτο χαρακτηριστικό προς τη λογική του θεσμού αυτού, δεδομένου ότι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι να δημιουργηθεί κλίμα αβεβαιότητας στο εσωτερικό μιας σύμπραξης ενθαρρύνοντας την καταγγελία της στην Επιτροπή. Η αβεβαιότητα αυτή απορρέει ακριβώς από το γεγονός ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη γνωρίζουν ότι μόνο σ' έναν εξ αυτών μπορεί να χορηγηθεί απαλλαγή από το πρόστιμο, εφόσον καταγγείλει τους άλλους μετέχοντες στην παράβαση, εκθέτοντάς τους με τον τρόπο αυτόν στον κίνδυνο να τους επιβληθούν αυστηρότερα πρόστιμα.

131 Σε μια κατάσταση όπως στην υπό κρίση υπόθεση, όπου η Επιτροπή γνωρίζει ότι υφίσταται σύμπραξη, αλλά δεν διαθέτει συγκεκριμένα ουσιώδη στοιχεία ικανά να αποδείξουν τη συνολική διάρκεια της παράβασης αυτής, είναι ιδιαίτερα επιθυμητό να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένας τέτοιος μηχανισμός, ειδικότερα για να αποφεύγονται συμπαιγνίες των παραβατών με αντικείμενο την απόκρυψη των εν λόγω στοιχείων.

132 Μια τέτοια κατάσταση διακρίνεται από εκείνη όπου η Επιτροπή έχει γνώση διαφόρων αποδεικτικών στοιχείων αλλά προσπαθεί να τα συμπληρώσει. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η χορήγηση μείωσης του προστίμου στις επιχειρήσεις που διέπραξαν παράβαση, αντί για τη χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου σε μία μόνη επιχείρηση, δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο σκοπός δεν είναι πλέον να αποκαλυφθεί μια περίσταση ικανή να επιφέρει αύξηση του επιβληθέντος προστίμου, αλλά να συλλεγούν όσο το δυνατόν περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα της Επιτροπής να αποδείξει τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά.

133 Όσον αφορά τη φερόμενη άνιση μεταχείριση των προσφευγουσών σε σχέση με την Outokumpu, αρκεί η επισήμανση ότι οι προσφεύγουσες δεν βρίσκονταν σε συγκρίσιμη κατάσταση, δεδομένου ότι η Outokumpu παρέσχε στην Επιτροπή τις πληροφορίες σχετικά με την πρόσθετη διάρκεια των οκτώμισι ετών της σύμπραξης ένα έτος και πλέον πριν τις προσφεύγουσες.»

Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων

Επιχειρήματα της ΚΜΕ προς στήριξη του λόγου αναιρέσεως

172. Η ΚΜΕ επισημαίνει ότι η ελαφρυντική περίσταση της «συνεργασίας πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία» εξυπηρετεί την πλήρωση κενού της ανακοινώσεως του 1996 —διόρθωση που επήλθε το 2002— μέσω της διασφαλίσεως ότι η εταιρία που παρέχει στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία για πραγματικά περιστατικά που μέχρι πρότινος αγνοούσε και τα οποία αφορούν τη σοβαρότητα και/ή τη διάρκεια της παραβάσεως δεν θα υποχρεωθεί

να καταβάλει αυστηρότερο πρόστιμο από αυτό που θα της επιβαλλόταν σε περίπτωση μη συνεργασίας. Στην εταιρία αυτή χορηγείται μερική απαλλαγή όσον αφορά πτυχές της παραβάσεως που ήταν μέχρι πρότινος άγνωστες στην Επιτροπή και οι οποίες μπόρεσαν να αποδειχθούν από την Επιτροπή χάρη στη συμβολή της εν λόγω εταιρίας. Εξ ορισμού, μία μόνον εταιρία τυγχάνει της απαλλαγής αυτής. Δεδομένου ότι η ΚΜΕ δεν αμφισβήτησε την αρχή αυτή, το Γενικό Δικαστήριο παρερμήνευσε το αίτημα της εν λόγω εταιρίας κατά το μέτρο που εξέτασε το ζήτημα αν η Επιτροπή όφειλε «να χορηγήσει μείωση και στις προσφεύγουσες για τις πληροφορίες που ανακοίνωσαν στην Επιτροπή, δεκαέξι και πλέον μήνες μετά την Outokumpu, όσον αφορά τις περιόδους από το 1988 μέχρι το 1992 και από το 1998 μέχρι το 1999».

173. Η ΚΜΕ υποστηρίζει ότι υπάρχουν δύο πιθανά εναλλακτικά κριτήρια για την εφαρμογή της εν λόγω ελαφρυντικής περιστάσεως: η ελαφρυντική περίσταση αναγνωρίζεται υπέρ της εταιρίας η οποία πρώτη παρέχει στην Επιτροπή α) πληροφορίες ή β) αποδεικτικά στοιχεία μέχρι πρότινος άγνωστα στο θεσμικό αυτό όργανο τα οποία επηρεάζουν τη σοβαρότητα ή τη διάρκεια της παραβάσεως. Η ΚΜΕ φρονεί ότι το ορθό κριτήριο είναι το δεύτερο και ότι κακώς το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε το πρώτο κατά την εξέταση του ζητήματος ποιο από τα δύο συνεργαζόμενα μέλη της συμπράξεως —η ΚΜΕ ή η Outokumpu— πληρούσε τους όρους της απαλλαγής. Η ΚΜΕ στηρίζει την άποψή της στις ακόλουθες εκτιμήσεις:

i) οι αντίστοιχες διατάξεις αμφότερων των ανακοινώσεων του 2002 και του 2006 [49] επισημαίνουν με σαφήνεια ότι μόνον η επιχείρηση που προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία (και όχι απλώς πληροφορίες) στην Επιτροπή δικαιούται να της χορηγηθεί μερική απαλλαγή,

ii) η Επιτροπή δεν μεταρρύθμισε την πολιτική της περί επιβολής προστίμων ως αποτέλεσμα της εκδόσεως των ανακοινώσεων του 2002 και του 2006, οπότε η έκφραση «συνεργασία πέραν του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως για τη συνεργασία» της ανακοινώσεως του 1996 δεν πρέπει να ερμηνεύεται από το θεσμικό αυτό όργανο κατά τρόπο ασύμβατο προς την ανακοίνωση του 2006,

iii) κατά τις ανακοινώσεις για τη συνεργασία των ετών 2002 και 2006, το γεγονός ότι η Επιτροπή μπορεί να γνωρίζει ορισμένες πληροφορίες σχετικές με τη δραστηριότητα συμπράξεως δεν αποκλείει τη χορήγηση πλήρους απαλλαγής από την καταβολή προστίμων στον αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς επιείκειας ακόμα και όταν η γνώση αυτών των πληροφοριών είναι πρόσφορη για τη διενέργεια επιτόπιου ελέγχου (αλλά όχι για την απόδειξη της παραβάσεως)· ομοίως, το γεγονός ότι η Επιτροπή μπορεί να γνωρίζει ορισμένες πληροφορίες σχετικές με αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου —ακόμα και αν η γνώση αυτή στηρίζεται σε ατεκμηρίωτες *πληροφορίες* παρασχεθείσες από μετέχοντα στη σύμπραξη— δεν θα πρέπει να αποκλείει τη χορήγηση μερικής απαλλαγής στον αιτούντα την υπαγωγή του σε καθεστώς

49 — Βλ. υποσημείωση 13 ανωτέρω.

επιείκειας εφόσον μεταγενέστερα προσκομίζει επαρκή *αποδεικτικά στοιχεία* της συμπεριφοράς αυτής παρέχοντας στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αποδείξει την ύπαρξη συμπράξεως κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου,

iv) τέλος, οι επιχειρήσεις θα ήταν πολύ περισσότερο διστακτικές να συνεργαστούν με την Επιτροπή αν φοβούνταν την επιβολή προστίμου για περιόδους σε σχέση με τις οποίες ήταν οι μόνες επιχειρήσεις που μπορούσαν να παράσχουν τα αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία· χωρίς τη συνεργασία της ΚΜΕ, η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να έχει αποδείξει τη συνεχιζόμενη παράβαση από το 1988 έως το 2001· η λογική που υπαγόρευσε την εφαρμογή της σχετικής ελαφρυντικής περιστάσεως στην Outokumpu για τις περιόδους 1988-1993 και 1999-2001 ίσχυε και για την ΚΜΕ ως προς τις ίδιες περιόδους· επομένως, στην ΚΜΕ, που προσκόμισε στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία μέχρι πρότινος άγνωστα σε αυτήν σχετικά τόσο με τη διάρκεια όσο και με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, ήταν άδικο να επιβληθεί πρόστιμο για μεγαλύτερης διάρκειας παράβαση, την ύπαρξη της οποίας η Επιτροπή μπόρεσε να αποδείξει (και όχι απλώς να υποπτευθεί) μόνο χάρη στη συνεργασία της εν λόγω εταιρίας.

174. Για τον λόγο αυτό, η ΚΜΕ ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέτρο που το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να κρίνει ότι η εταιρία αυτή έπρεπε να τύχει μειώσεως του συντελεστή διάρκειας ο οποίος εφαρμόστηκε στο αρχικό ποσό του προστίμου της για τις περιόδους από τον Μάιο του 1988 μέχρι τον Νοέμβριο του 1992 και από τον Μάιο του 1998 μέχρι το τέλος του 1999 και να ακυρώσει το σχετικό τμήμα της προσβαλλόμενης αποφάσεως καθώς και να προβεί σε νέο υπολογισμό του προστίμου κατά τα ανωτέρω, τούτο δε κατά την άσκηση της πλήρους αρμοδιότητας που διαθέτει.

Η απάντηση της Επιτροπής

175. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, όσον αφορά την εκτίμησή του σχετικά με το πότε πρέπει να προσφέρεται μερική απαλλαγή —σε αντίθεση προς τη μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας—, παρέθεσε σαφή και λογική αιτιολογία απαντώντας σε όλους τους νομικούς ισχυρισμούς της ΚΜΕ. Με τις σκέψεις 123 έως 127 της αποφάσεώς του, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η Outokumpu, αποκαλύπτοντας την πλήρη διάρκεια της συμπράξεως στην Επιτροπή, παρέσχε τη δυνατότητα στο θεσμικό αυτό όργανο να αυξήσει το αρχικό ποσό του προστίμου της εταιρίας αυτής κατά 85 %, ενώ η ανώτατη μείωση του προστίμου για συνεργασία ήταν της τάξεως του 50 %. Η Επιτροπή ήρε αυτό το παράδοξο χορηγώντας στην Outokumpu μείωση του προστίμου ισοδύναμη με μερική απαλλαγή για την πρόσθετη περίοδο την οποία αποκάλυψε. Με τις σκέψεις 131 και 132 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξήγησε πώς διαφέρει η κατάσταση αυτή από μια κατάσταση κατά την οποία οι επιχειρήσεις παρέχουν απλώς αποδεικτικά στοιχεία σχετικά

με περίοδο της συμπράξεως για την οποία η Επιτροπή είναι ήδη ενήμερη.

176. Η KME ζητεί από το Δικαστήριο να αντικαταστήσει την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου με την εκτίμηση που προκύπτει από τη χρήση του κριτηρίου που η ίδια προτείνει. Η Επιτροπή υποστηρίζει όχι μόνον ότι το επιχείρημα αυτό είναι απαράδεκτο, αλλά και ότι η εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου είναι προδήλως ορθή, ενώ εκείνη της KME εσφαλμένη. Όταν η Outokumpu παρέσχε στην Επιτροπή πληροφορίες άγνωστες σε αυτήν, αποκάλυψε τη συνολική διάρκεια της συμπράξεως, ενώ κατέστη για πρώτη φορά δυνατό στην Επιτροπή να διεξαγάγει έρευνες και να συλλέξει στοιχεία ικανά να αποδείξουν την εν λόγω συνολική διάρκεια. Χωρίς την αποκάλυψη αυτή, δεν θα ήταν δυνατή η έκδοση αποφάσεως κατά παραβάσεως σε σχέση με τα έτη για τα οποία δεν υπήρχαν στοιχεία. Η KME προσκόμισε απλώς αποδεικτικά στοιχεία τα οποία, μολονότι δεν βρίσκονταν στην κατοχή της Επιτροπής, εντούτοις αφορούσαν στοιχεία της παραβάσεως που ήταν ήδη γνωστά (εντός της περιόδου που ήδη είχε αποκαλύψει η Outokumpu) και, ως εκ τούτου, δεν ασκούσαν σημαντική επιρροή στη διεξαγωγή των ερευνών. Η Επιτροπή ήδη διεξήγε έρευνες και συνέλεγε στοιχεία προκειμένου να αποδείξει τη διάρκεια της συμπράξεως και ενδεχομένως να το είχε πράξει ακόμα και χωρίς τη συνδρομή της KME. Η KME διευκόλυνε το έργο της Επιτροπής, αλλά πλην τούτου τίποτε άλλο.

177. Η διάκριση που κάνει η KME μεταξύ πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων δεν είναι καθοριστικής σημασίας. Στην πραγματικότητα, οι «πληροφορίες» που παρέσχε η Outokumpu αποτελούσαν επίσης αποδεικτικά στοιχεία. Το υπόμνημα που απέστειλε η Outokumpu, στις 30 Μαΐου 2001, και στο οποίο παραπέμπει η σκέψη 124 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, χρησιμοποιήθηκε ως αποδεικτικό στοιχείο στην προσβαλλόμενη απόφαση. Αντιστρόφως, τα «αποδεικτικά στοιχεία» που προσκόμισε η KME ενώπιον της Επιτροπής σαφώς περιείχαν πληροφορίες σχετικές με ορισμένες πτυχές της συμπράξεως. Ο αποφασιστικός παράγοντας συνίσταται στο αν οι «πληροφορίες» ή τα «αποδεικτικά στοιχεία» αποκαλύπτουν για πρώτη φορά στοιχείο της συμπράξεως το οποίο επηρεάζει τη σοβαρότητα ή τη διάρκειά της και το οποίο δεν θα μπορούσε να έχει ερευνηθεί χωρίς τη συμβολή της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως.

178. Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, στην KME δεν θα είχε χορηγηθεί μερική απαλλαγή υπό την έννοια της ανακοινώσεως του 2002 για τη συνεργασία, την οποία παραθέτει η εταιρία αυτή. Η εν λόγω ανακοίνωση προσφέρει μερική απαλλαγή σε επιχείρηση που παρέχει «αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά τα οποία αγνοούσε προηγουμένως η Επιτροπή και τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη βαρύτητα ή τη διάρκεια της πιθανολογούμενης σύμπραξης (καρτέλ)». Τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέσχε η KME αφορούσαν πραγματικά περιστατικά που γνώριζε η Επιτροπή, ήτοι τη συνολική διάρκεια της συμπράξεως.

179. Το εναλλακτικό κριτήριο της KME θα επαναλάμβανε —καθιστώντας το αναποτελεσματικό— το κριτήριο βάσει του οποίου χορηγείται μείωση λόγω συνεργασίας σύμφωνα με το τμήμα Δ της ανακοίνωσης του 1996, και σύμφωνα με το οποίο εταιρία που παρέχει «πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης» μπορεί να τύχει μειώσεως του προστίμου από 10 μέχρι

50 %. Το κριτήριο της ΚΜΕ προσφέρει απαλλαγή, ενώ η ανακοίνωση για τη συνεργασία ρητώς προβλέπει μείωση του προστίμου κατ' ανώτατο ποσοστό 50 %, πράγμα που συνεπάγεται ότι το κριτήριο της ΚΜΕ διαταράσσει την ισορροπία του συστήματος που θέσπισε η ανακοίνωση για τη συνεργασία. Η ΚΜΕ επιβραβεύθηκε ικανοποιητικά για τη συνεργασία της με μείωση του προστίμου της κατά 30 %, η οποία επικυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο και δεν αμφισβητείται στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως.

180. Όσον αφορά καταλληλότητα του ελέγχου που άσκησε το Γενικό Δικαστήριο, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ΚΜΕ (στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει, αλλά σε σχέση με την εξέταση του τέταρτου λόγου ακυρώσεως που είχε προβάλει πρωτοδίκως), παραθέτει τη σκέψη 115 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με την οποία το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ελλείψει δεσμευτικών στοιχείων στις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή έχει διατηρήσει ορισμένο περιθώριο όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις, και τη σκέψη 129, με την οποία εκ νέου τόνισε ότι η Επιτροπή διαθέτει συναφώς περιθώριο εκτιμήσεως. Εντούτοις, οι επισημάνσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των επιχειρημάτων της ΚΜΕ ότι η Επιτροπή παρέβη το σημείο 3 των κατευθυντηρίων γραμμών αρνούμενη να λάβει υπόψη ορισμένες ελαφρυντικές περιστάσεις. Το ζήτημα για το Γενικό Δικαστήριο ήταν να διευκρινίσει αν τα επιχειρήματα αυτά αφορούσαν θέματα ως προς τα οποία η Επιτροπή είχε δεσμευθεί με τις κατευθυντήριες γραμμές ή είχε διατηρήσει διακριτική ευχέρεια. Τούτο δεν αποτελεί στοιχείο που υποδηλώνει παράλειψη ασκήσεως κατάλληλου δικαστικού ελέγχου, αλλά απλώς αντανακλά τη φύση των επιχειρημάτων που προέβαλε η ΚΜΕ πρωτοδίκως. Όσον αφορά δε την αιτίαση ότι η ΚΜΕ έπρεπε να τύχει μερικής απαλλαγής αντί «απλής» μειώσεως του προστίμου της λόγω συνεργασίας, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε εν πάση περιπτώσει ότι τούτη η προσέγγιση θα ήταν εσφαλμένη, κρίνοντας, για παράδειγμα, με τη σκέψη 132 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι «η χορήγηση μείωσης του προστίμου στις επιχειρήσεις που διέπραξαν παράβαση, αντί για τη χορήγηση απαλλαγής από την επιβολή προστίμου σε μία μόνη επιχείρηση, δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο σκοπός δεν είναι πλέον να αποκαλυφθεί μια περίσταση ικανή να επιφέρει αύξηση του επιβληθέντος προστίμου».

Εκτίμηση

181. Θα ήθελα να επισημάνω ότι, αν το πρόστιμο της ΚΜΕ είχε μειωθεί με την προσβαλλόμενη απόφαση κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξουδετερώσει στην πράξη την αύξηση λόγω διάρκειας για τις περιόδους που αθροιστικά ανέρχονται σε έξι χρόνια και έναν μήνα και σε σχέση με τις οποίες η εταιρία αυτή υποστηρίζει ότι παρέσχε στην Επιτροπή «αποφασιστικά αποδεικτικά στοιχεία», το αποτέλεσμα θα ισοδυναμούσε με εφαρμογή αυξήσεως σε σχέση μόνο με το εναπομένον χρονικό διάστημα των έξι ετών και εννέα μηνών. Αν ο ετήσιος συντελεστής προσαύξησης είχε διατηρηθεί στο 10 %, ως προς τους άλλους μετέχοντες, τούτο θα συνεπαγόταν αύξηση της τάξεως του 67,5 % —ήτοι, κατά 5 % υψηλότερη από τη συνολική προσαύξηση που εφαρμόζεται σήμερα (και ίσως εκ παραδρομής) [50]. Επομένως, εκ νέου, είναι εύλογο

50 — Βλ. σημεία 161 επ. ανωτέρω.

ότι, αν το Γενικό Δικαστήριο είχε πλήρη γνώση της καταστάσεως, το αποτέλεσμα μπορεί τελικώς να μην ήταν ευνοϊκό για την KME ακόμα και αν το συγκεκριμένο αυτό επιχείρημα είχε ευδοκιμήσει.

182. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα μπορούσε ενδεχομένως να ακολουθηθεί η ίδια προσέγγιση με αυτήν που πρότεινα στο πλαίσιο της εξετάσεως του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οδηγώντας στην απόρριψη του παρόντος λόγου (καθώς και του πρωτοδίκως προβληθέντος επιχειρήματος) ως αλυσιτελούς. Ωστόσο, εν προκειμένω, φρονώ ότι το ζήτημα αν η KME έπρεπε να έχει αντιμετωπιστεί ως αν δεν είχε μετάσχει στη σύμπραξη κατά τη διάρκεια περιόδων σε σχέση με τις οποίες είχε παράσχει στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία δεν είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το ζήτημα του ποσοστού προσαυξήσεως, και, ως εκ τούτου, μπορεί να εξεταστεί χωριστά.

183. Το επιχείρημα της KME στηρίζεται, κατ' ουσίαν, σε τρεις υποθέσεις, από τις οποίες όλες πρέπει καταρχήν να αποδεικνύονται προκειμένου να ευδοκιμήσει το εν λόγω επιχείρημα: α) πληροφορίες που αποκαλύπτουν παραβατική συμπεριφορά για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα πρέπει να διακρίνονται από τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η παράβαση διεπράχθη κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, β) στις περιπτώσεις κατά τις οποίες παρέχονται αρχικώς πληροφορίες από μέλος της συμπράξεως και εν συνεχεία προσκομίζονται αποδεικτικά στοιχεία από άλλο μέλος της ίδιας συμπράξεως, μόνον το τελευταίο αυτό μέλος πρέπει να τύχει απαλλαγής σε σχέση με το επίμαχο χρονικό διάστημα, και γ) όσον αφορά τα χρονικά διαστήματα από τον Μάιο του 1988 μέχρι τον Νοέμβριο του 1992 και από τον Μάιο του 1998 μέχρι το τέλος του 1999, η KME προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία ενώ η Outokumpu είχε παράσχει σε προγενέστερο χρόνο μόνον πληροφορίες.

184. Όσον αφορά το α), συμφωνώ με την Επιτροπή ότι δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πρόσφορη διάκριση μεταξύ πληροφοριών (ως τέτοιες, η KME φαίνεται να νοεί δηλώσεις στηριζόμενες σε ανάκληση γεγονότων στη μνήμη) και αποδεικτικών στοιχείων (ως τέτοια, η KME φαίνεται να νοεί έγγραφα ή άλλα υλικά αντικείμενα από τα οποία μπορούν να αντληθούν συμπεράσματα). Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία (άλλως δεν έχει νόημα η ακρόαση μαρτύρων στο πλαίσιο ένδικων διαδικασιών) και τα αποδεικτικά στοιχεία παρέχουν πληροφορίες (χωρίς τις οποίες ουδεμία αξία θα είχαν). Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς αντιμετώπισε τη συμβολή της Outokumpu και της KME κατά τον ίδιο τρόπο όσον αφορά τη χρησιμότητά τους στη διεξαγωγή της έρευνας της Επιτροπής.

185. Όσον αφορά το β), ακόμα και αν, γενικώς, οι πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία δεν μπορούν να διακριθούν εκ φύσεως ως προς τη χρησιμότητά τους στη διεξαγωγή μιας έρευνας, είναι πολύ πιθανό διαφορετικές συνεισφορές, σε «πληροφορίες» ή «αποδεικτικά στοιχεία», να διαφέρουν σημαντικά ως προς τη χρησιμότητά τους στο πλαίσιο συγκεκριμένης έρευνας. Επομένως, είναι πιθανό μια μετέχουσα σε σύμπραξη επιχείρηση να παρέχει πληροφορίες ή αποδείξεις που αφορούν ορισμένη παραβατική περίοδο και είναι τόσο αόριστες και ατελείς ώστε να μην προσφέρουν καμία πρακτική χρησιμότητα στην Επιτροπή και μια άλλη να παρέχει μεταγενέστερα λεπτομερείς πληροφορίες ή αποδείξεις που είναι αποφασιστικής σημασίας για την απόδειξη της διαπράξεως της

παραβάσεως κατά τη διάρκεια της επίμαχης περιόδου. Στην περίπτωση αυτή, είναι σκόπιμο η Επιτροπή να ευνοήσει την τελευταία αυτή επιχείρηση στην περίπτωση που αποφασίσει να χορηγήσει μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας· αν, αντ' αυτού, αποφασίσει να ευνοήσει την πρώτη επιχείρηση, η τελευταία δικαιολογημένα θα μπορούσε να ζητήσει από το Γενικό Δικαστήριο να ελέγξει την πρακτική αυτή της Επιτροπής στο πλαίσιο ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει, μολονότι η έκβαση θα στηριζόταν στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από το εν λόγω δικαστήριο. Εν πάση περιπτώσει, είναι αναμφισβήτητο ότι η «λογική της απαλλαγής από το πρόστιμο» στην οποία κάνει αναφορά το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 130 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως συνηγορεί υπέρ της επιβραβεύσεως μόνον εκείνου του μετέχοντος στη σύμπραξη ο οποίος πρώτος παρέχει κατάλληλες πληροφορίες ή αποδείξεις.

186. Όσον αφορά το γ), το ζήτημα αν τα «αποδεικτικά στοιχεία» της ΚΜΕ ήταν αποφασιστικής σημασίας ώστε να παράσχουν στην Επιτροπή τη δυνατότητα να καταλήξει ότι η σύμπραξη λειτουργούσε κατά τη διάρκεια των επίμαχων περιόδων, ενώ από τις προηγούμενες «πληροφορίες» της Outokumpu δεν μπορούσαν να αντληθούν χρήσιμα συμπεράσματα, αποτελεί ζήτημα που αφορά την εκτίμηση πραγματικών περιστατικών και δεν υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο. Επιπλέον, από τις σκέψεις 128 και 131 έως 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, είναι σαφές ότι το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Outokumpu παρέσχε ουσιώδεις πληροφορίες ικανές να αποδείξουν τη συνολική διάρκεια της παραβάσεως, τις οποίες η ΚΜΕ συμπλήρωσε, 16 και πλέον μήνες αργότερα, με στοιχεία που διευκόλυναν την Επιτροπή στην απόδειξη των πραγματικών περιστατικών. Βάσει αυτής της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο απορρίπτοντας το τέταρτο σκέλος του τέταρτου λόγου ακυρώσεως της ΚΜΕ.

187. Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα της καταλληλότητας του ελέγχου που διενήργησε το Γενικό Δικαστήριο, είναι σαφές ότι οι διαπιστώσεις στις οποίες κατέληξε το εν λόγω δικαστήριο όσον αφορά τη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής όταν αποφασίζει να λάβει υπόψη ελαφρυντικές περιστάσεις ουδόλως το απέτρεψαν από το να εξετάσει δεόντως τα επιχειρήματα της ΚΜΕ και να απαντήσει σε αυτά, καθώς και ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε στηρίχθηκε σε πραγματική αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν ενώπιόν του.

Έξοδα

188. Δυνάμει του άρθρου 122, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των εξόδων. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Στην υπό κρίση υπόθεση, νομίζω ότι η αναίρεση πρέπει να απορριφθεί. Η Επιτροπή ζήτησε την επιδίκαση των δικαστικών εξόδων. Κατά συνέπεια, η ΚΜΕ πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει τα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής.

Πρόταση

189. Λαμβανομένων υπόψη των προηγουμένων σκέψεων, νομίζω ότι το Δικαστήριο θα πρέπει:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως κα

— να καταδικάσει τις KME Germany AG, KME France SAS και KME Italy SpA στα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής.